

Särskild undersökning 2010

Vä 2:107

Fornlämning 269 & 271
Vä socken i Kristianstads kommun
Skåne län

BERTIL HELGESSON

Vä 2:107

Särskild undersökning 2010

Vä 2:107

Fornlämning 269 & 271

Vä socken i Kristianstads kommun

Skåne län

BERTIL HELGESSON

Särskild undersökning 2010

Vä 2:107

Fornlämning 269 & 271

Vä socken i Kristianstads kommun

Skåne län

Bertil Helgesson

Sydsvensk Arkeologi AB Rapport 2012:45

© Sydsvensk Arkeologi AB 2012

Utgiven av: Sydsvensk Arkeologi AB

Postadress: Box 134, 291 22 Kristianstad

Tel: 044-13 58 00

Hemsida: www.sydsvenskarkeologi.se

Grafisk form och bildbehandling: Anders Gutehall

Omslagsbild: Keramik från anläggning AG 3125. Foto: Bertil Helgesson

Tryck: Holmbergs i Malmö AB

Innehåll

Sammanfattning	9
Inledning	11
Naturgeografiska förutsättningar	13
Fornlämningsmiljö	15
Utredning och förundersökning	19
UTREDNINGEN	19
FÖRUNDERSÖKNINGEN	19
Kunskapsläge – Aktuell forskning	21
KUNSKAPSLÄGE	21
Stenålder	21
Äldre bronsålder	21
Yngre bronsålder/äldre järnålder	22
Yngre järnålder/historisk tid	22
Vä	23
Snårarp	23
AKTUELLT FORSKNINGSLÄGE	24
Frågeställningar och ny kunskap	27
Undersökningsresultat	29
SCHAKTNINGEN	29
ANLÄGGNINGAR	29
VEDARTSBESTÄMNING	31
RADIOMETRISKA DATERINGAR	31
KERAMIKANALYS	31
HUSLÄMNINGAR	31
Hus 1	32
Hus 2	34
Hus 3	35
Hus 4	37

DOMARRING	38
DIKE/RÄNNOR	41
A 3734	41
A 7106	42
GROPAR	42
A 2350	43
A 2369	43
A 2405	44
A 2483	44
A 2680	45
A 2933, 2946, 9145, 12442	47
A 3125	47
A 4124	48
A 4992	49
A 7263	49
A 7548	49
A 8613	50
A 9157	50
A 9752	50
A 9847, A 9893	51
A 10550	53
A 10781	53
A 11067	54
A 11228	54
A 11241	54
A 11514	54
A 11556	54
A 13178	55
A 13189	55
A 13199	56
A 13462	57
A 13560	57
A 13597	59
HÄRDAR/HÄRDGROPAR	59
A 2039, A 3447, A 6766, A 6949	60
A 792, A 7057, A 13056, A 13575, A 13146, A 13924	60
KOKGROPAR	62
A 6969	62
A 13125	63
KULTURLAGER/LAGER	64
A 8133	64
A 10008	65
A 13951, A 13971, A 13980	65
STENLYFT	65
STENPACKNING	65
STOLPHÅL	66
FYNDMATERIALET	67
Bergart	67
Brons	67
Bränd lera	67
Bränt ben	68
Flinta	68
Keramik	68
Kvarts	68
Obränt ben	69
Harts	69

Referenser 81

LITTERATUR 81

ÖVRIGA KÄLLOR 83

Administrativa uppgifter 85

Bilagor

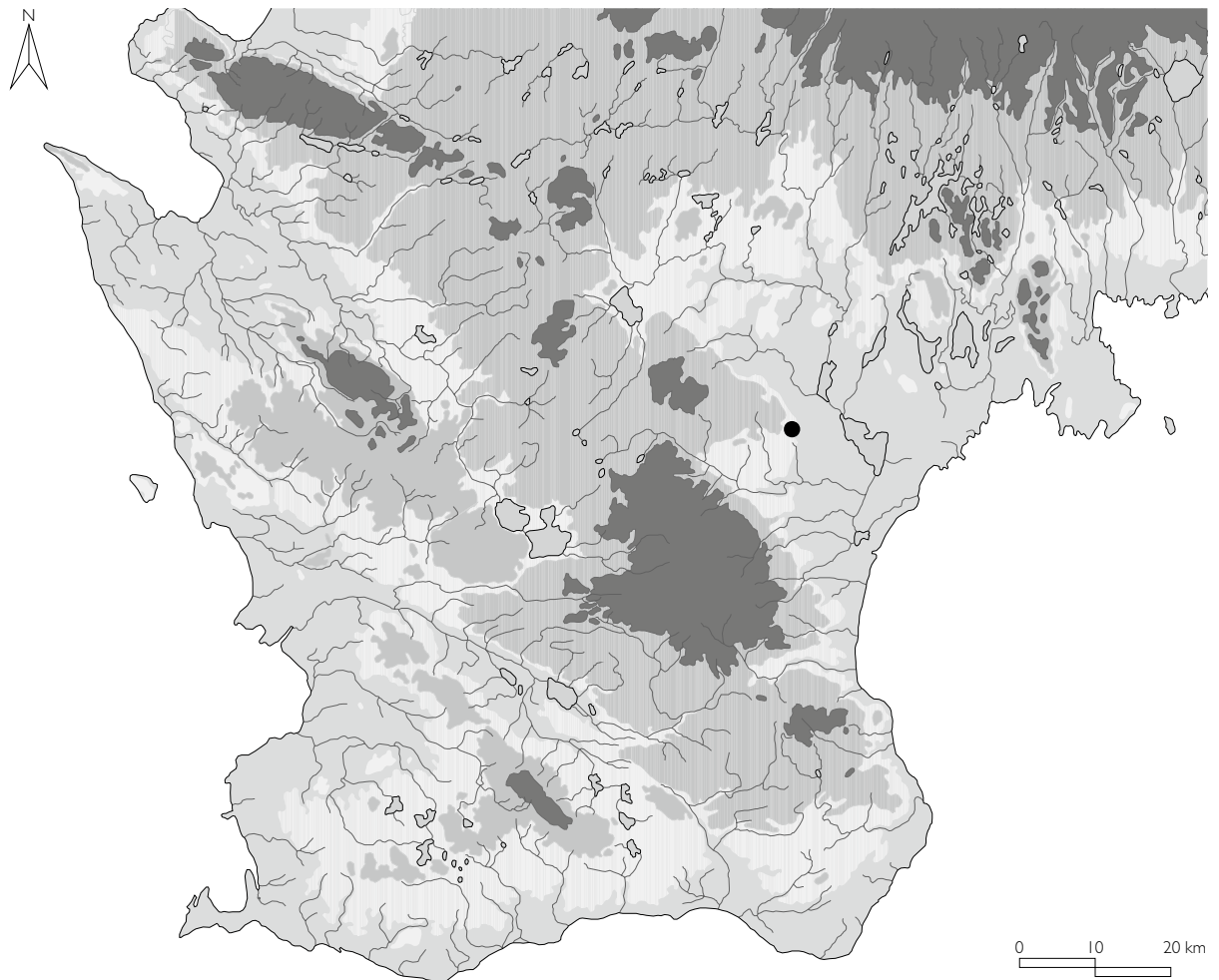
Bilaga 1 Arkeobotanisk analys av prover från Vä 2:107, projektnummer 100021

Bilaga 2 ¹⁴C-dateringar

Bilaga 3 Samtliga anläggningar och undersökningsstatus

Bilaga 4 Samtliga fyndgivande anläggningar och kategorier av fynd

Bilaga 5 Samtliga kontexter som daterats med keramik och ¹⁴C

Figur 1 Undersökningsområdets läge.
Skala 1:1 000 000.

Sammanfattning

Kristianstads kommun önskar att exploatera del av fastigheten Vä 2:107, Vä socken (figur 1). Inom det aktuella exploateringsområdet har Regionmuseet Kristianstad och Sydsvensk Arkeologi AB utfört en arkeologisk utredning (Kockum 2008) och en förundersökning (Edring 2010), och en särskild undersökning koncentrerad till två områden med fornlämningar (område 1 och 2, figur 2). Denna rapport redovisar resultaten från den särskilda undersökningen. Huvudsyftet är att undersökningen skall, i enlighet med länsstyrelsens förfrågningsunderlag, skapa kunskap om det förflutna, samt kommunicera kunskapen. Undersökningen skall ge meningsfull kunskap åt myndigheter, forskning och allmänhet (Lst dnr: 431-156-10).

Undersökningen hade en särskild inriktning på problemområdet kring bebyggelsemönster och gårdsstrukturer inom område 1, och hur platsen kan relateras till centralplatsen Vä och Snårarp som har en snarlik karaktär. Undersökningen fokuserade också på två områden med härdar och gropar som fanns inom område 2; deras kronologi och funktion, och hur/om lämningarna kan relateras till område 1.

Figur 2 Undersökningsområdena 1 och 2 strax väster om Vä. Skala 1:15 000.

Inom område 1 undersöktes 6 443 m² och detta område är registrerat som fornlämning 271 i Vä socken i Kristianstads kommun. Inom fornlämningen påträffades boplatzlämningar med bl.a. fyra huslämningar, rester efter bronsgjutning och en domarring. Dateringen är yngre bronsålder, förromersk järnålder och romersk järnålder. Domarringen indikerar att området kan fortsatt ha nyttjats som gravområde in i yngre järnålder. Inom område 2 undersöktes 2 328 m² och detta område är registrerat som fornlämning 269 i Vä socken i Kristianstads kommun. Fornlämningen är ett boplatsområde med datering främst till yngre bronsålder.

Resultaten från undersökningen kommer att presenteras vid forskarseminariet vid Institutionen för arkeologi och antikens historia vid Lunds Universitet, som vetenskaplig artikel och som populärvetenskaplig artikel.

Inledning

Inför planerad markexploatering inom fastigheten Vä 2:107, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne (figur 1 och 2), har Sydsvensk Arkeologi AB genomfört en särskild arkeologisk undersökning (slutundersökning).

Inom fastigheten planerar Kristianstads kommun för byggnation av bostäder i form av enfamiljshus. Regionmuseet Kristianstad genomförde under år 2008 respektive 2009 en arkeologisk utredning respektive en arkeologisk förundersökning inom området (Lst beslut dnr: 431-4011-08 respektive 431-28480-09) (Kockum 2008; Edring 2010). Resultaten från utredningen var att två områden (område 1 och 2) föreslogs gå vidare till förundersökning. Områdena mätte 11 000 respektive 8 000 m². Efter avslutad förundersökning föreslogs att de två områdena skulle gå vidare till slutundersökning. Med utgångspunkt från Länsstyrelsens förfrågningsunderlag fastslogs de slutliga undersökningsytorna till 6 585 (område 1) respektive 2 650 m².

Undersökningen (Sydsvensk Arkeologi AB, projekt 100021) genomfördes under tiden 2010-09-20 till 2010-11-09.

I förfrågningsunderlaget angav Länsstyrelsen i Skåne län (Lst dnr: 431-156-10) syftet med undersökningen samt vilka målgrupper som skulle tillgodoses. Undersökningens syfte var "att ge meningsfull kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet, och att kommunicera den. Dokumentationen av undersökningen skulle vara av vetenskaplig god kvalitet och tillräcklig för att ge kunskap om de borttagna fornlämningarna." De huvudsakliga målgrupperna var kulturmiljösektorn, forskarsamhället och den intresserade allmänheten. Inriktningen på undersökningen var att fokusera på platsernas struktur och de lämningar som påträffades. En stor vetenskaplig potential ligger i förhållandet till närbelägna centralplatsen Vä, och också bebyggelser i omlandet, t.ex. Snåraarp.

Projektledare för undersökningarna av Vä 2:107 var Bertil Helgesson. I fältarbetet deltog också Ylva Wickberg och Karin Blom. Projektets vetenskapliga styrgrupp utgjordes av Bertil Helgesson, Tony Björk och Charlotte Fabeck från Sydsvensk Arkeologi AB, och Anders Wihlborg från Länsstyrelsen i Skåne län. Helén Lilja, Regionmuseet Kristianstad, var särskilt ansvarig för de pedagogiska insatserna och kontakterna med skolorna i området.

Naturgeografiska förutsättningar

Exploateringsområdet ligger tämligen centralt inom Kristianstads kommun och avståndet till huvudorten, Kristianstad, är ca 7 km. Fastigheten Vä 2:107 ligger i den västra utkanten av Vä samhälle (figur 2) och ca 1 km väster om Vä kyrka. Platsen är belägen utmed Mansdalavägen som löper från Vä och västerut mot Ovesholm. Åt norr och öster ansluter områden med enfamiljshus, och åt söder och väster finns ett varierat odlingslandskap, med åkrar, betesmarker och dungar.

Vä 2:107 är beläget mellan 35–45 m ö. h. Topografiskt ligger område 1 i det sydöstra hörnet av en ganska markant höjdplatå, med sluttningar åt söder och öster. Höjdskillnaderna inom område 1 är tämligen små och den högsta punkten ligger längst åt nordväst. Område 2 ligger i den västra delen av samma höjdplatå som område 1. Området ligger på en liten förhöjning med högsta punkten längst i norr. Område 1 var, vid förundersökningstillfället bevuxet med gles skog och genomkorsades av gångstigar. Område 2 avgränsades i öster, söder och väster av stengärdesgårdar, varav den västra var dubbel och utgjorde en fägata. Enligt enskifte från 1817 och Häradsekonomiska kartan från 1932 var de två områdena odlade (Lantmäteriet, akterna 11-väj-39 och J112-3-68).

Området ligger i princip på gränsen mellan två typer av jordarter. I väster dominerar sandig morän och öster därom finns ett omfattande område med isälvsediment.

Vä 2:107 ligger i en markant övergångszon i landskapet. Området ligger på den östligaste utlöparen av Nävlingeåsen där landskapet är att karaktärisera som småbrutet och kuperat. Åt öster utbreder sig mera låglänta områden i form av den flacka Kristianstadsslätten med våtmarksområden runt Helge å och Hammarsjön. Nävlingeåsen är i dag mestadels skogsklädd med insprängda områden med bebyggelse, åkrar och betesmarker. Kristianstadsslätten är i det närmsta en fullåkerbygd. Något 100-tal m söder om det aktuella området rinner Kyrkbäcken som passerar Vä och mynnar i Helge å strax söder om Kristianstad.

På det hela taget ligger exploateringsområdet inom ett, naturgeografiskt sett, ytterst varierat område. De människor som bott inom området har haft flera olika zoner i landskapet med olika förutsättningar och resurser att tillgå.

Fornlämningsmiljö

Vä 2:107 är beläget i den nordöstra delen av Gärds härad, och i övergångszonen mellan Nävlingeåsen och Kristianstadsslätten. Här finns en påtaglig koncentration av registrerade fornlämningar (figur 3). Fornlämningarnas sammansättning visar på en blandning av lämningar som är representativa för både slättbygder och för skogsbygder i Skåne, d.v.s. både under mark dolda och synliga fornlämningar. De två områden som undersökningen kom att beröra (figur 3) omfattar delar av fornlämningarna RAÄ 271 och RAÄ 269. I närområdet till dessa är en stor mängd fornlämningar kända.

En stor kategori av lämningar är boplatser från förhistorisk tid. De har vanligen registrerats vid inventeringar och har identifierats genom förekomsten av bearbetad flinta i plöjd mark. En sökning i FMIS gav ett antal dyliska från närområdet (figur 3). Av dessa har några varit föremål för arkeologiska undersökningar, vilket redovisas nedan. De flesta av dessa platser är dock ej undersökta varför deras status är okänd.

En koncentration av lämningar ligger ett par hundra meter norr om område 2. Dessa utgörs av en hög, fyra runda stensättningar, en skålgropsförekomst och tre skärvstenshögar (RAÄ 24:1, 25:1, 209:1, 210:1–3, 211:1–2 och 220:1). Högar dateras traditionellt till äldre bronsålder, men denna hög är av små dimensioner och kan lika gärna vara från järnåldern. Runda stensättningar kan dateras till en lång period men de flesta kan tillföras äldre järnålder (Carlie 1994:71). Skålgropar kan dateras från senneolitikum till järnålder, men de flesta anses ha tillkommit under bronsåldern (ibid:117). Skärvstenshögar är inte så vanliga i Skåne men förekommer mer allmänt i Mellansverige. De kan ges en generell datering till bronsålder och äldre järnålder. Söder om denna koncentration, i anslutning till område 2, finns dessutom en säker och en osäker skålgropsförekomst (RAÄ 207:1 och 208:1).

Sydväst om område 1 och söder om vägen mellan Vä och Ovesholm ligger Tingsgården som är ett gravfält (RAÄ 19:1). Detta består av två domarringar och fem resta stenar. Domarringar kan dateras till yngre romersk järnålder–vendeltid (Carlie 1994:79), medan resta stenar som förekommer i kombination med domarringar generellt dateras till yngre järnålder (ibid:85). Detta är en typ av gravfält som framför allt har en spridning till de centrala och östra delarna av Skåne (Helgesson 2002:76). Från området strax väster om Tingsgården kommer en urnegrav (se nedan) med datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder, och indikerar att området börjat nyttjas för begravingar långt tidigare än de synliga gravanläggningarna indikerar.

Figur 3 Fornlämningsskildern runt Vä 2:107. Skala 1:10 000.

Avståndet mellan område 1 och Vä är ca 500 m. Vä är registrerad som den medeltida staden (RAÄ 72:1), och inom detta område har Vassalyckan och S:ta Gertruds vång med järnålderslämningar avgränsats som en egen fornlämning (RAÄ 36:1). Inom det senare området genomfördes de klassiska undersökningarna av Holger Arbman och Berta Stjernquist under 1940-talet (Stjernquist 1951). Vä har spelat en stor roll för forskningen, både som centralplats under järnåldern (Stjernquist 1951; Callmer 1991; Helgesson 2002; Björk 2003) och som en kunglig stödpoint i östra Danmark under medeltiden (Stjernquist 1951; Thun 1982; Thun & Anglert 1984). Ett stort intresse tilldrar sig ortnamnet Vä, ett "vi", som åsyftar en förhistorisk helig plats (Thun & Anglert 1984), och den påkostade Mariakyrkan (ibid). Vä har vid flera tillfällen varit föremål för arkeologiska undersökningar, och de mest omfattande var 1945–1947 av järnåldersboplatsen (Stjernquist 1951) och 1962–1963 inom stadsområdet (Thun 1982). Vid den senare kunde omfattande lämningar från vikingatid dokumenteras inom, i princip, hela RAÄ 72:1. Ytterligare ett antal undersökningar (FMIS) bekräftar bilden av en rik boplats/by/stad med en för nordöstra Skåne unik kontinuitet från romersk järnålder och fram till i dag.

Ca 600 m sydväst om område 1 ligger RAÄ 81:1. Detta är Mansdalas historiska bytomt. Mansdala är tidigast omnämnd 1340 (DAL) och bestod av 5 gårdar 1624 (Tuneld 1934). Det finns inga uppgifter om fynd eller arkeologiska undersökningar i byn.

Från närområdet till område 1 och 2 har ett antal arkeologiska undersökningar utförts i samband med nybyggnation inom de västra delarna av Vä. Strax nordost om område 2 ligger RAÄ 243 som genomgick en arkeologisk utredning 2004 inför byggnation (Kockum 2004). Vid undersökningen framkom några osäkra anläggningar men inga fynd. I områdets västra del påträffades ett block med en skålgropsliknande bildning, nu registrerad som RAÄ 242.

Direkt i anslutning, och öster om detta område, genomfördes 1991 en arkeologisk undersökning (RAÄ 231:1; Nordell 1995). Här påträffades boplatzlämningar i form av stolphål, härdar, gropar och kokgropar. Inga huslämningar kunde konstateras. Två kokgropar kunde ¹⁴C-dateras till yngre bronsålder och en härd till senromersk tid.

Öster och nordöst om område 2 ligger fornlämning RAÄ 78:1 och denna har varit föremål för en arkeologisk undersökning 1987, en förundersökning 1997 och en förundersökning 2001 (Bolander 2006; Lilja 1997; Björk 2001). Vid undersökningstillfällena framkom inga fynd, men sparsamt med lämningar, i form av gropar, stolphål, härdgropar, en stenpackning och en kulturlagerrest. Lämningarna daterades preliminärt till brons- och järnålder, främst genom närheten till RAÄ 231:1.

Under åren 1993–1994 och 1996 genomfördes utredningar, undersökning och förundersökning av RAÄ 263 som ligger ca 100 m söder om område 2, och direkt norr och nordväst om Tingsgården, d.v.s. RAÄ 19 (Björk, Bolander & Hök 2006). Vid dessa framkom bl.a. ett kulturlager, stolphål, härdar, härdgropar, skärvstenssamlingar och en urnegrav. Det var inte möjligt att knyta samman stolphålen till några huslämningar. Fyndmaterialet från platsen, mestadels keramik, antyder en datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder, med en tyngdpunkt till bronsålderns period IV–VI. Urnegraven var inte möjlig att datera närmre än till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Närområdet till område 1 och 2 rymmer med all tydlighet boplatser, gravar och spår efter kultiska aktiviteter spridda till flera platser i landskapet. Det är också tydligt att dessa lämningar har en tyngdpunkt i yngre bronsålder/äldre järnålder.

Utredning och förundersökning

UTREDNINGEN

En särskild arkeologisk utredning utfördes inom det aktuella området 2008 (Kockum 2008). Då grävdes 12 schakt med en sammanlagd längd av ca 800 m. I sju av dessa schakt fanns inget av arkeologiskt intresse. I övriga schakt påträffades fynd och lämningar av olika karaktär, exempelvis härdar, gropar, ett dike, stolphål, flinta och keramik. Lämningsarna kunde dateras genom fynden till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Utredningen visade att det fanns välbevarade boplatslämningar inom två ytor av undersökningsområdet och dessa kom att betecknas som område 1 och 2 (figur 4, blå markering). I den sydöstra delen av utredningsområdet (område 1) påträffades gropar, stolphål och härdar. I dessa framkom ett homogent fyndmaterial som kan dateras till yngre bronsålder/äldre förromersk järnålder.

I den västra delen av utredningsområdet finns ett område (område 2) med en härdkoncentration. Härdarna kunde inte dateras och trots vidgning av utredningsschaktet framkom inte flera anläggningar. I utredningsrapporten påtalas lämpligheten att öppna upp ytterligare ytor här för att ta reda på om härdkoncentrationen är en isolerad förekomst eller tillhör en större struktur.

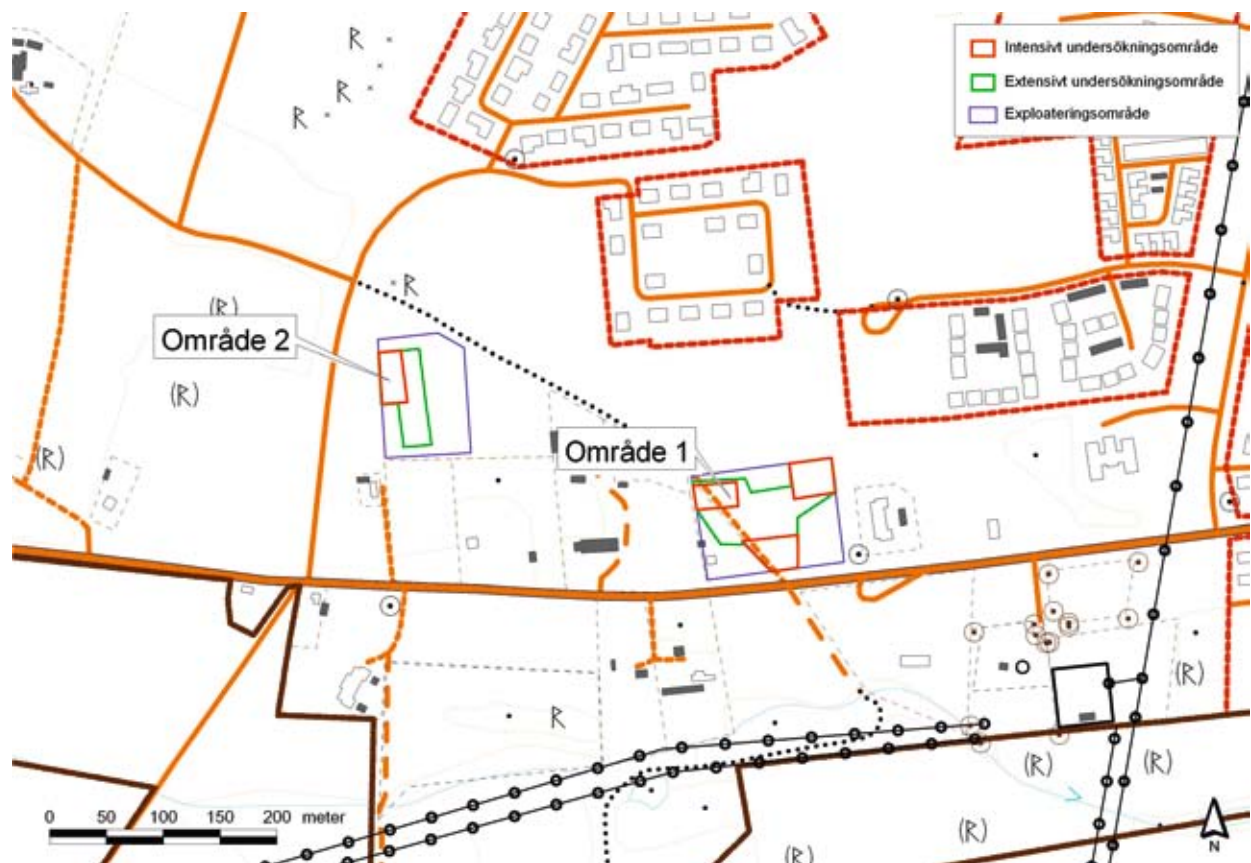
Områdena 1 och 2 föreslogs gå vidare till förundersökning och att denna skulle syfta till att undersöka lämningarnas omfattning och vetenskapliga potential.

FÖRUNDESKNINGEN

Förundersökningen kom att koncentreras till områdena 1 och 2 som föreslogs vid den arkeologiska utredningen (Edring 2010).

Område 1 omfattar en yta av ca 11 000 m². Området bestod vid förundersökningstillfället av gles skog som genomkorsades av mindre gångstigar. Gångstigarna nyttjades av kringboende varför dessa lämnades kvar intakta. Området ligger på mellan ca 30–35 m ö. h. och jordarten utgörs av sand. Matjordstjockleken är ca 0,3 m. Totalt öppnades en yta av ca 1150 m², fördelad på nio schakt.

I förundersökningsschakten inom område 1 registrerades sammanlagt 281 anläggningar. Majoriteten av dessa (231 st.) utgjordes av stolphål. Övriga anläggningar utgjordes av härdar, gropar och rännor. Spridningen av anläggningar var inte jämnt fördelad inom området, utan i sydväst och centralt i norr fanns få eller inga anläggningar.

Figur 4 Undersökningsområdena 1 och 2. Blå markering visar områden med lämningar som påträffades vid utredning och gick vidare till förundersökning. Röd och grön markering visar de intensiva och extensiva undersökningsområden som gick vidare till särskild undersökning. Skala 1:7 500.

I det nordöstra hörnet finns en stor mängd anläggningar och en del av stolphålen ingick i en huslämning. Bockbredden i huset antyder en datering till bronsålder/äldre järnålder. Detta var den enda huslämningen som påträffades vid förundersökningen.

I den södra delen av område 1 undersöktes ett antal stolphål och härदार vilka gav fynd av keramik, av typer som kan dateras till yngre bronsålder/järnålder. Denna datering styrks av en ^{14}C -datering av en härd till bronsålderns period III–IV.

Inom den nordvästra delen av område 1 undersöktes ett antal anläggningar som gav fynd av bl.a. keramik, som kan dateras till yngre bronsålder/äldre förromersk järnålder. Också en härd undersöktes inom samma område vilken ^{14}C -daterades till bronsålderns period III–IV.

Område 2 omfattade en yta på ca 8 000 m². Området var vid förundersökningstillfället betesmark som genomkorsades av en stengårdsgård med större stenar och block. Området begränsas i väster, öster och i söder av stengårdsgårdar, varav den västra var dubbel och utgjorde en fägata. De kraftiga gårdsgårdarna vittnar om intensiv stenröjning. Området ligger på ca 40–45 m ö. h. och jordarten utgörs av morän, med mycket sten. Matjordstjockleken är ca 0,3 m. Totalt öppnades en yta på ca 500 m², fördelad på fem schakt.

De anläggningar som påträffades vid förundersökningen av område 2 utgörs av stolphål, härदार, gropar och ett förmodat röjningsröse. De flesta påträffade anläggningarna framkom inom områdets nordvästra hörn och särskilt påtagligt är en koncentration av härदार. En av dessa undersöktes och i denna påträffades keramik som kan dateras till yngre bronsålder/äldre förromersk järnålder. Röjningsröset undersöktes inom ramarna för förundersökningen, men gav inga daterande fynd.

Det blev tydligt att de två förundersökta ytorna rymde boplatlämningar och att dessa framför allt kunde dateras till yngre bronsålder/äldre förromersk järnålder.

Kunskapsläge – Aktuell forskning

KUNSKAPSLÄGE

Som genomgången ovan visar ligger Vä 2:107 inom ett område som är tämligen rikt på fasta fornlämningar, framför allt gravar och boplatser. Genom de arkeologiska undersökningarna har man kunnat komplettera fornlämningsbilden med daterande material och konstruktioner, som berättar om olika aktiviteter inom området. Lämningar från framför allt yngre bronsålder och äldre järnålder är mest frekventa. Vad är det då för arkeologisk och kulturhistorisk kontext som dessa lämningar skall ses i ljuset av? Hur kan alla dessa lämningar fördjupa vår kunskap om perioden och området? Nedan följer först en kronologisk genomgång av undersökta platser, fynd och fornlämningar från närområdet, som kan vara relevanta för att sätta in Vä 2:107 i en kulturhistorisk kontext. Därefter presenteras Vä och Snårarp mera ingående nedan. Dessa två platser är väsentliga att lyfta fram i jämförelse med Vä 2:107. Den mest intensiva fasen i Snårarp sammanfaller väl i tid med Vä 2:107. Vä blir den viktiga centralplatsen inom närområdet och möjligen är detta orsaken till att bebyggelsen inom Vä 2:107 upphör.

Stenålder

Vä 2:107 ligger i brytzone mellan den låglänta Kristianstadsslätten och Nävlingeåsen, som når höjder på upp mot 150 m ö. h. Det här aktuella området ligger på ca 35–45 m ö. h. De havsnivåförändringar som påverkade den låglänta Kristianstadsslätten markant under stenåldern har inte berört det aktuella området i större utsträckning. För mesolitikum är kunskapsläget mycket magert. Daterade mesolitiska fynd och lämningar är främst kända från områdena öster om Vä 2:107, d.v.s. i anslutning till kusten, de stora sjöarna och Helge ås vattensystem (Edring 2005:figur 9). Visserligen är en rad boplatser kända invid Vä 2:107 genom det inventerade materialet i FMIS men inga har kunnat dateras till mesolitikum. För neolitikums del är bilden en annan (Edring 2005:figur 10, 11, 15 och 17). Inom en radie av 3–4 km finns en stor mängd daterade fynd, megalitgravar, flatmarksgravar, boplatser och rituella nedläggelser, dock inga i direkt anslutning till Vä 2:107. Genom detta fyndmaterial, kombinerat med det inventerade materialet i FMIS, framträder bilden av en rik och tätbefolkad bygd under neolitikum.

Äldre bronsålder

Materialet från äldre bronsålder är betydligt magrare än för neolitikum. Inga fynd eller lämningar med datering till perioden är kända från närområdet. De stora gravhögar

som normalt dateras till äldre bronsålder finns visserligen i närheten, men inte i något större antal, och inga är undersökta. Mera påtagliga spår av perioden finns framför allt åt öster och sydöst, med koncentrationer av stora gravhögar, varav vissa undersökts och genererat fynd (Oldeberg 1974; Håkansson 1985; FMIS). Från Öllsjö, ett par km nordöst om Vä 2:107, framkom vid undersökningar av en gånggrift (omgjord hällkista) och en hällkista (Skepparslövs sn, RAÄ 10:1 och 11:1), bl.a. en fibula och ett klappstolsbeslag från bronsålderns period II (Håkansson 1985:51; Skoglund 2005:115ff.). Klappstolsbeslag i gravar är ovanliga och Skoglund betonar dylikas knytning till en hög social status. Han menar vidare att begravningar under period II i hällkistor är ett arkaiskt drag som visar på en återknytning till det förflutna.

Yngre bronsålder/äldre järnålder

Från yngre bronsålder och äldre järnålder finns en rad gravar och boplatser kända från närområdet till Vä 2:107, och några har presenterats ovan. Ytterligare ett par iakttagelser kan vara relevanta att nämna i detta sammanhang. Vid Mansdala, Vä socken, undersöktes RAÄ 21:1, en rund stensättning, vilken kunde dateras till yngre romersk järnålder (Helgesson 2002:249). Platsen är belägen ca 1 km väster om område 1. En annan plats av stort intresse i detta sammanhang är Mosslunda i Vä socken (Idestrom 1985; RAÄ 15:1–2, 74., 223:1 och 227:1), belägen drygt 1 km söder om kyrkbyn. Platsen undersöktes under mitten av 1980-talet och det finns en del brister i dokumentationen. Klart är att det var ett omfattande område med boplatzlämningar, röjningsrösen och gravar. Bland boplatzlämningarna fanns en stor mängd stolphål som antyder huslämningar, och osedvanligt många härदार. Inom området finns dessutom två skålgropsförekomster. Området kunde, genom fynd av keramik dateras till yngre bronsålder och förromersk järnålder. Ett mycket speciellt depåfynd kommer från Örmatofta 2 i Vä socken, beläget drygt 1 km väster om område 1. Det består av ett ljunitsspänne och två armringar i brons med datering till tidig förromersk järnålder (Helgesson 2002:117, 252), och fyndet har högst sannolikt sakrala förtecken. En armrिंग av samma typ kommer också från Öllsjö 11 i Skepparslövs socken drygt 2 km åt nordost (ibid).

Områdena väster om Vä 2:107 domineras av Nävlingeåsen. På den drygt 20 km långa urbergshorsten finns ett stort antal lämningar som ansluter väl i tid med de inom Vä 2:107. Det rör sig om agrara lämningar i form av hackerörsområden och gravar, vanligen runda stensättningar (Widgren (red.). 2003; Carlie 1994:71; FMIS). I anslutning till dessa områden kan finnas skålgropsstenar, hålvägar och andra typer av lämningar. Vä 2:107 ligger alltså inom ett område där två typer av fornlämningssbilder möts, d.v.s. slättens lämningar, vanligen boplatser, och skogens med främst agrara lämningar och synliga gravanläggningar.

Yngre järnålder/historisk tid

Är yngre bronsålder och äldre järnålder väl representerade inom aktuellt område är det betydligt färre lämningar som kan dateras till yngre järnålder och medeltid, med undantag för själva Vä (se nedan). Ovan nämndes gravfältet Tingsgården och Mansdala by. En plats som är intressant i sammanhanget är Öllsjö by i Skepparslövs socken ca 2 km nordöst om Vä 2:107. Byn är tidigast omnämnd 1380 (DAL) och bestod 1624 av 19 gårdar (Tuneld 1934). Vid flera tillfällen har lämningar från järnåldern undersökts inom och sydöst om den historiska bytomten. Bland lämningarna finns både långhus och grophus. Ett rikt fyndmaterial, kombinerat med ¹⁴C-dateringar, visar på en bebyggelse från folkvandringstid och in i tidig medeltid (Garvell 2003; Björk 2004; Svensson 2007). Bebyggelseenheter Öllsjö etableras uppenbarligen vid mitten av järnåldern och möjligen är det bebyggelser liknande de inom Vä 2:107 som omlokaliseras.

Vä

Den stora järnåldersboplatsen i Vä på Kristianstadslätten har ofta diskuterats som en centralplats, och en pendang till Uppåkra, i den nordöstra delen av Skåne (Fabeck 1993:223ff.). För detta talar en rad exklusiva fynd, och boplatsens storlek och komplexitet med kraftiga kulturlager och huslämningar. Platsen kan uppvisa en unik bebyggelsekontinuitet från åtminstone äldre romersk järnålder och fram till i dag. Bebyggelselämningarna inom Vä 2:107 är äldre än Vä och detta är viktigt för förståelsen av de båda platserna och förhållandet dem emellan. Vä har vid flera tillfällen varit föremål för arkeologiska undersökningar och de mest omfattande är från 1945–1947 (Stjernquist 1951) och 1962–1963 (Thun 1982).

Vä etableras på sin nuvarande plats troligen någon gång under äldre romersk järnålder. Bland de tidigaste fynden, från romersk järnålder, kan nämnas keramik, fibulor, denarer, en sporre och ett fragment av en ringbrynja (Stjernquist 1951; Nicklasson 1997:252). Till folkvandringstid dateras ett fynd om två C-brakteater och en graverad efterbildning i förgylld brons av en C-brakteat. I samband med fyndet omnämnes också svärd och pilar som numera är försvunna (SHM 67). Brakteaterna tillhör den grupp som är försedda med breda bårder och/eller plastiska ansiktsmasker, och anses visa på relationer mellan sydöstra Sverige och sydöstra Europa (Fabeck 1993:234). I Vä-materialet finns också en patris till en guldgubbe (Callmer 1995) och ett beslag till en svärdsskida av silver med kontinentala paralleller (Strömberg 1961:89). Det folkvandringstida materialet har en exklusiv karaktär, och är av en typ som normalt anses ha knytning till centralplatserna och järnålderns elit (Helgesson 2002). Från vendeltid kommer en rad fibulor och dräktspännen (Stjernquist 1951) av former som vi i dag finner på många platser vid undersökningar med metalldetektorer. Under vikingatid och tidig medeltid är Vä en stor bebyggelse och en stor mängd grophus kunde registreras vid undersökningarna 1962–1963 (Thun 1982). Också ett stort fyndmaterial kunde bärgas vid samma undersökningar.

Under medeltiden växer Vä fram till att bli stad och kungalev, med en påkostad kyrka och kloster (Thun & Anglert 1984). Påtagligt är omfattande lämningar efter järnhantering (Ödman 1998; Helgesson 2002). Vä kommer att inneha en ledande position som en viktig kunglig stödpoint tills Kristianstad grundas 1614.

Det arkeologiska materialet från Vä antyder att det föreligger kontinuitet under såväl järnålder, som i övergången från järnålder till medeltid. Denna kontinuitet ligger i att en kontinuerlig bebyggelse kan påvisas på platsen. Däremot har platsens funktioner varierat högst påtagligt under tiden.

Snårarp

År 2000 undersöktes ett stort område med förhistoriska lämningar i Snårarp, Vä socken (Edring 2004). Det undersökta området ligger knappt 2 km öster om kyrkan i Vä. Snårarpslokalen kan, på många sätt, ses som en nyckellokal för förståelsen av bebyggelseutvecklingen under brons- och järnålder, både inom närområdet och för ett större område.

Sammanlagt undersöktes en yta om ca 50 000 m². Här dokumenterades 32 huslämningar, 2 grupper med brandgravar, 3 stensättningar och 10 områden med kulturlager. Sammanlagt kunde fem faser urskiljas med hjälp av ¹⁴C-dateringar och det arkeologiska materialet. Dessa var:

1. Senneolitikum (2300–1700 f.Kr.).
2. Äldre bronsålder (1700–1100 f.Kr.).
3. Yngre bronsålder/förromersk järnålder (1100–Kr.f.).
4. Romersk järnålder/folkvandringstid/vendeltid (Kr.f.–800e.Kr.).
5. Vikingatid (800–1050 e.Kr.).

Den senneolitiska fasen omfattar fyra långhus och en mindre hyddliknande konstruktion, fördelade till två koncentrationer. Det har i det arkeologiska materialet inte gått att avgöra om dessa hus är samtida, eller om den senneolitiska bosättningen utgjordes av två eller flera samtida gårdar, eller om gårdarna är resultatet av en successiv förflyttning. Den senneolitiska bosättningen har inte genererat något större daterbart fyndmaterial, förutom en del flathuggna föremål.

Den äldre bronsåldersbosättningen i Snårarp utgjordes av två långhus. Liksom i fallet med de senneolitiska husen gick det ej att fastställa om husen var samtida. Med tanke på husens storlek är det högst troligt att dessa utgjort huvudbyggnader i en gård som omlokaliserats. Den äldre bronsåldersbebyggelsen har inte genererat något större fyndmaterial.

Yngre bronsålder och förromersk järnålder är den bebyggelsefas i Snårarp som varit mest intensiv och som lämnat de flesta och tydligaste spåren. Perioden omfattar ca 1100 år och från platsen finns bl.a. 19 långhus, 24 brandgravar, 3 stensättningar samt stora delar av områdets kulturlager och fyndmaterial. Förutom dessa lämningar kan en rad härdar, kokgropar, lergropar och avfallsgropar också dateras till perioden. Huslämningarna kan delas upp i en äldre och en yngre fas inom perioden. I materialet har fyra möjliga gårdslägen identifierats. Att det förekommit en kontinuitet i husbyggnandet visar ett par av gårdslägena på. Från bosättningen kommer ett stort fyndmaterial, framför allt av keramik. Till yngre bronsålder och förromersk järnålder i Snårarp hör även två gravfält och tre stensättningar. De två gravfälten låg i varsin del av undersökningsområdet. De två brandgropsgravfälten kan dateras till bronsålderns period IV–VI, medan stensättningarna kan dateras till bronsålderns period II–IV. Bosättningen i Snårarp har varit omfattande under yngre bronsålder och äldre järnålder.

Romersk järnålder, folkvandringstid och vendeltid i Snårarp representeras av fem långhus, vilket är en tydlig nedgång i bosättningens omfattning. Dateringen av perioden bygger på husens typologi. Det finns inget fyndmaterial som styrker närvaron av denna arkeologiska period, förutom en glaspärå från ett av kulturlagren som kan dateras till folkvandringstid/vendeltid. Det omfattande och fragmentariska keramiska materialet från platsen kan dock innehålla skärvor från perioden.

Den vikingatida fasen bygger på förekomsten av ett långhus. Det finns inget fyndmaterial från denna arkeologiska period. Fasen omfattar en ensamgård som troligen använts under en kort tidsperiod. Det är möjligt att nedgången i Snårarp skall ses i samband med att Vä växer fram till en stor centralplats under yngre romersk järnålder/folkvandringstid.

AKTUELLT FORSKNINGSLÄGE

Karaktären på de arkeologiska lämningarna inom område 1 respektive område 2 inom Vä 2:107 skiljer sig åt. Inom område 1 var en dominerande mängd anläggningar stolphål. Fyra huslämningar kunde konstateras. Dessa gav dateringar till yngre bronsålder och sen romersk järnålder/folkvandringstid. Dateringen av hus 4 hamnade i senmesolitikum men här handlar det högst sannolikt om inblandning av äldre material. Vidare påträffades ett försvarbart antal härdar och gropar. Flera av dessa antyder matberedning/förvaring, och kunde genom fynd och ^{14}C dateras till yngre bronsålder och äldre järnålder. Från ett par anläggningar framkom ett fyndmaterial som visar att man gjutit brons på platsen vid mitten av bronsåldern, bl.a. svärd. I den södra delen av område 1 framkom sju stenlyft från en domarring. Denna antyder att begravingar skett på platsen, möjligen i ett skede efter det att bebyggelsen nedlagts. Inom område 2 registrerades två områden med koncentrationer av anläggningar, främst i form av gropar och härdar. Några huslämningar kunde inte konstateras. Lämningarna kan, genom fynd och ^{14}C , dateras till yngre bronsålder och äldre förromersk järnålder. Troligen

skall lämningarna förknippas med beredning och förvaring av mat, och hantverksaktiviteter.

Sett i ett större perspektiv skall lämningarna från områdena 1 och 2 jämföras med varandra för att undersöka om det finns någon knytning dem emellan. Lämningarna skall också relateras till centralplatsen Vä och de omstruktureringar som landskapet genomgår vid århundradena runt Kr f. (jfr Helgesson 2002; Björhem & Skoglund 2009; se nedan). En stor del av forskningen kring den aktuella perioden har, i ett sydskandinaviskt perspektiv, haft en klar inriktning mot problem som berör bebyggelsen, dess lokalisering och struktur, och dess förhållande till kulturlandskapet. Detta har möjliggjorts genom en rad undersökningar där en stor mängd huslämningar från perioden har framkommit. Nämnas kan området Høje Taastrup mellan Köpenhamn och Roskilde på Själland där tusentals husgrunder har framkommit (Boye 2007). Viktiga är också undersökningarna i samband med Öresundsförbindelsen (Björhem & Magnusson Staaf 2006) och Pryssgården i Östergötland (Borna-Ahlgvist 2002). Regionalt för området på och runt Kristianstadsslätten i nordöstra Skåne kan undersökningarna i Snårarp (Edring 2004) och vid Hunneberget i samband med väg E22 (Artursson 2007a; Björk 2007) framhållas.

Forskningen kring brons- och järnålderns långhus var primärt undersökningar av husen som sådana. Detta har skiftat och fokus har förskjutits från studiet av enskilda hus inom boplatser till att alltmer fokusera på gårdar och byar i kulturlandskapet (t.ex. Borna Ahlgvist 2002; Artursson 2009; Friman 2008). Tanken att kulturlandskapet under brons- och järnålder dominerades av enskilda gårdar med en hög grad av mobilitet har ifrågasatts i nyare studier.

Artursson ger i sin avhandling om bebyggelsen under senneolitikum och bronsålder flera exempel på hur kulturlandskapet under denna period var mer välorganiserat än vad man ofta tidigare antagit (Artursson 2009). Ett mönster som återkommer på flera av de undersökta lokalerna är att husen inte flyttades runt slumpmässigt i landskapet, utan att de lokaliserades till vissa bestämda platser. Detta antyder att kulturlandskapet i hög grad redan var organiserat och reglerat efter bestämda mönster med gränser, vägar, gravplatser, odlingsytor och gårdstomter. Förekomsten av fasta gårdstomter förklaras enklast om man antar att placeringen av dem var fastlagd och reglerad redan under senneolitikum och bronsålder. Ett liknade förhållande kan påvisas i Malmöområdet där kulturlandskapets grundläggande drag var mycket stabila över tid (Björhem & Skoglund 2009).

Den stabilitet som tidigt finns utvecklad i bebyggelse och landskap visar på en hög grad av organisation som krävde att människor måste samarbeta i frågor som gällde landskapet, exempelvis gemensamma fäladsmarker, underhåll av hägnader och annat. I dag menar man att det fanns en samverkan inom byliknande organisationer med gårdar som låg förhållandevist glest (Fallgren 2006; Friman 2008; Artursson 2009). Det är därmed en komplex bild som framträder med en stabil bebyggelse av gårdar vilka enskilt eller i samverkan fungerat i ett välorganiserat kulturlandskap.

Från nordöstra Skåne visar två lokaler på denna stabilitet i bebyggelsen, nämligen Snårarp och Hunneberget. Dessa är relevanta att diskutera i samband med område 1 inom Vä 2:107. En övergripande studie av Villands härads bebyggelse under brons- och järnålder har relativt nyligen gjorts i samband med avrapporteringen av resultaten för E22-undersökningarna 2002–2003 (Artursson 2007b; Artursson & Björk 2007; Björk 2007).

Område 2 är viktigt att lyfta fram och detta främst ur två synvinklar. Det är av intresse att försöka förstå hur detta område varit nyttjat och hur lämningarna kan relateras till område 1. Eftersom lämningarna från områdena delvis skiljer sig åt kan jämförelsen av dem nyansera bilden av hur landskapet var nyttjat och organiserat. Det röjningsröse som påträffades vid förundersökningen är högst sannolikt av nyare datum, vilket recenta fynd indikerar. Område 2 omges av kraftiga stenmurar som

visar att stenröjning pågått inom området. Enligt laga skifte-karta från 1811 finns det ganska många grupper med röjningsrösen inom området (LM Akt 11-väj-39), vilket inte är fallet i dag.

Frågeställningar och ny kunskap

De vetenskapliga frågeställningarna skall, enligt länsstyrelsens förfrågningsunderlag, fokusera på bebyggelse lämningarna inom område 1 och deras förhållande till centralplatsen Vä, och vad lämningarna inom område 2 representerar och deras förhållande till område 1.

Mot bakgrund av den beskrivning som gjorts ovan av fornlämningsbilden inom områdena 1 och 2 kom undersökningarna inom Vä 2:107 att ta sina utgångspunkter i bebyggelsens struktur och kronologi. En grundläggande åsikt var att området koloniserats och exploateras som resultat av en specifik historisk situation inom ett stort geografiskt område, med bl.a. nykolonisation och nya bebyggelseformer. En regression sker inom området i tidig järnålder och samtidigt etableras centralplatsen Vä. Tre påstående ligger till grund för frågeställningarna, vilka fanns uttalade i undersökningsplanen.

Lämningarna inom områdena 1 och 2 är produkten av en expansion vid mitten av bronsåldern. Denna skall ses som en del av en expansion inom stora delar av Sydskanandinavien.

Frågeställningar

- Finns det spår efter röjning inom området och vilken tidsställning har i så fall denna?
- Är anläggningarna inom område 2 produkten av bosättningar samtida med de första röjningarna, och den tidigaste etableringen inom område 1, eller är de spår efter ett successivt nyttjande under en längre tidsperiod?

Lämningarna inom område 1 koncentrerar sig till tre områden och detta är troligen tre gårdslägen med hus i flera faser, organiserade i byliknande strukturer med glest liggande gårdar. Som en modell för hur området kan ha varit organiserat skall resultaten från Snårarp användas. Alternativet att det rör sig om en gård som flyttar runt har uppfattats som mindre troligt. Dock måste denna uppfattning finnas med vid undersökningen.

Frågeställningar

- När uppkommer bebyggelsen?
- Hus många faser kan beläggas?
- När upphör bebyggelsen?

- Finns det olika perioder med olika intensivt nyttjande?
- Är bebyggelsen en gård som flyttar runt eller kan man belägga flera gårdslägen med flera faser?
- Är huslämningar och bebyggelseutveckling inom område 1 lik eller olik den från andra platser inom omlandet (Snårarp) respektive Skåne/Sydskanadinavien?

Vä växer fram tidigt i romersk järnålder och utvecklas till att bli en centralplats, vilket troligen sker genom en hopslagning av platser och funktioner. Detta ses bl.a. genom en nedgång i eller nedläggning av bebyggelser på flera platser i omgivningarna, t.ex. inom område 1, Snårarp och Mosslunda. Det sker således en markant omstrukturering av landskap, och inom närområdet vid denna tidpunkt.

Frågeställningar

- Kan man spåra en nedgång (ev. nedläggelse) inom område 1 ungefär samtidigt som Vä etableras?
- Upphör bebyggelsen helt eller kvarstår det en bebyggelse?
- Kan man spåra några speciella funktioner knutna till Vä 2:107, som eventuellt övertas av Vä (ex. hantverk)?

Undersökningsresultat

SCHAKTNINGEN

Enligt undersökningsplanen skulle 6 585 m² avschaktas inom område 1 och 2 650 m² inom område 2 (figur 4). Faktiska ytor blev 6 443 m² inom område 1 och 2 328 m² inom område 2. Inom område 2 lämnades ett mindre område oschaktat inom den sydvästra delen eftersom det blev en påtaglig nedgång i antalet anläggningar. Vid slutundersökningen skulle 3 030 m² undersökas intensivt och resterande 3 555 m² extensivt område inom område 1. Inom område 2 skulle 950 m² undersökas intensivt och 1 700 m² extensivt. Vissa omprioriteringar gjordes under arbetets gång efter diskussion med länsstyrelsen, då bl.a. två huslämningar påträffades inom områden som skulle undersökas extensivt.

Schaktningen genomfördes med grävmaskin med släntskopa. Matjorden skiljde sig åt mellan de två områdena.

Inom område 1 var matjorden sandig troligtvis som resultat av att området varit översandat. Matjorden var vanligen mellan 0,20–0,30 m tjock, men inom vissa ytor bara ca 0,10 m tjock. I matjorden fanns en del sten och viss stenröjning har skett inom området vilket stenmurar vittnar om. Område 1 var före de arkeologiska undersökningarna bevuxet med skog. Detta innebar att det fanns en del stubbar kvar som avlägsnades i samband med schaktningen. En del rötter gick ner i anläggningar och en del av dessa skadades vid schaktningen.

Inom område 2 var matjorden ungefär lika tjock som inom område 1, ibland något djupare. Matjorden inom område 2 var grusig, sandig och inom vissa områden siltig. Marken var mycket stenbunden vilket påtagligt försvårade schaktningarna. Det gjorde att stenar bröts upp av grävskopan och det var svårt att hålla jämna nivåer. Mycket arbete fick läggas på att rensa de avschaktade ytorna. Många av de anläggningar som framkom vid schaktningarna visade sig senare vara stenlyft och innehöll förhållandevis modernt material. De stenmurar som fanns i anslutning till område 2 innehöll många stora stenblock.

ANLÄGGNINGAR

Vid de arkeologiska undersökningarna inom Vä 2:107 registrerades 1 237 anläggningar (tabell 1; figur 5 & 6). Av dessa undersöktes 230, d.v.s. ca 20%. Detta är färre än vad som angavs i undersökningsplanen, och hänger samman med att få huslämningar

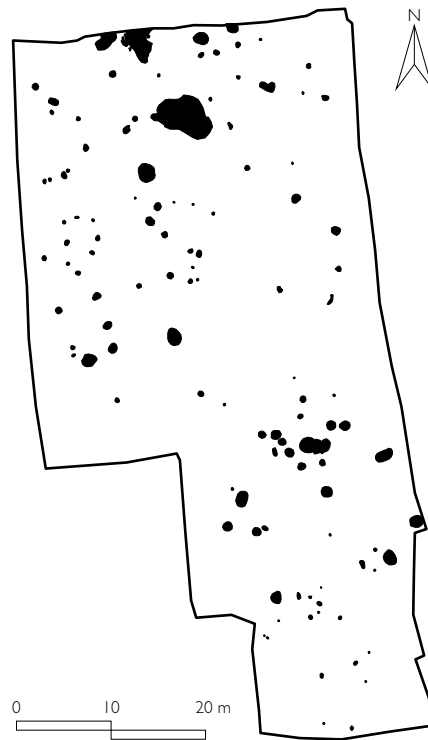
Tabell 1 Anläggningar från område 1 och 2. Antal respektive undersökta (* = undersökta).

Anl./typ	Totalt	Område 1	Område 1*	Område 2	Område 2*
Dike	1	1			
Grop	150	110	53	40	14
Härd	34	21	9	13	3
Härdgrop	2			2	2
Kokgrop	8	5	4	3	3
Kulturlager	3	2		1	1
Lager	3	1		2	2
Ränna	25	24	5	1	
Stenlyft	24	16	10	8	2
Stenpackning	1			1	1
Stolphål	986	925	111	61	10
Summa	1 237	1 105	192	132	38

påträffades vilket gjorde att större anläggningar (gropar) prioriterades. Undersökta anläggningar redovisas också i tabellform (ibid) och vissa av dem mera ingående nedan. I vissa fall ingick flera anläggningar i sammansatta konstruktioner, såsom fyra hus och en domarring. Det finns också en viss uppdelning i olika typer av anläggningar fördelat på de olika områdena. Inom område 1 dominerar stolphål, och även gropar, rännor och härdar är väl representerade. Inom område 2 är stolphålen den största gruppen men gropar utgör också en väl tilltagen grupp.

Figur 5 Område 1 med samtliga inmätta arkeologiska objekt. Skala 1:800.

Figur 6 Område 2 med samtliga inmätta arkeologiska objekt. Skala 1:800.

VEDARTSBESTÄMNING

Vid undersökningarna togs ett stort antal jordprover. Vid provtagningen prioriterades gropar, härdar och takbärande stolphål från hus. Femton prover floterades och proverna analyserades av Stefan Gustafsson, Oden Kulturinformation (bilaga 1).

Generellt var mängden kol i proverna litet och saknades helt i ett prov. Björk och ek var de vanligast förekommande arterna i proverna. Eftersom mängden kol var liten är det vanskligt att dra några kvantitativa slutsatser utifrån analysen.

I något fall har det varit möjligt att avgöra kolets egenålder och då verkar den insamlade veden ha bestått av kvistar och grenar. Här kan man tänka sig uppsamlad fallved.

I några fall förekommer även förkollnade sädeskorn och ogräs. Från ett stolphål i hus 3 (se nedan) fanns skalkorn som kan anses ha en funktionell koppling till huset.

RADIOMETRISKA DATERINGAR

Från undersökningarna vid Vä 2:107 utfördes tio ¹⁴C-dateringar (bilaga 2). Dessa visar att det förekommer en tydlig koncentration bland dateringarna från de båda undersökningsområdena till yngre bronsålder.

KERAMIKANALYS

I samband med registreringen av keramik i Intrasis deltog Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier. I de fall det var möjligt daterades keramiken och delades upp efter kärlformer. Dessa dateringar utgör en viktig grund för kronologin på platsen. Torbjörn kommer också vara delaktig i den vetenskapliga artikel som kommer att tas fram om Vä 2:107.

HUSLÄMNINGAR

Vid undersökningen registrerades fyra huslämningar, alla befintliga inom område 1 (figur 7).

Figur 7 Område I med Hus 1–4 markerade. Skala 1:800.

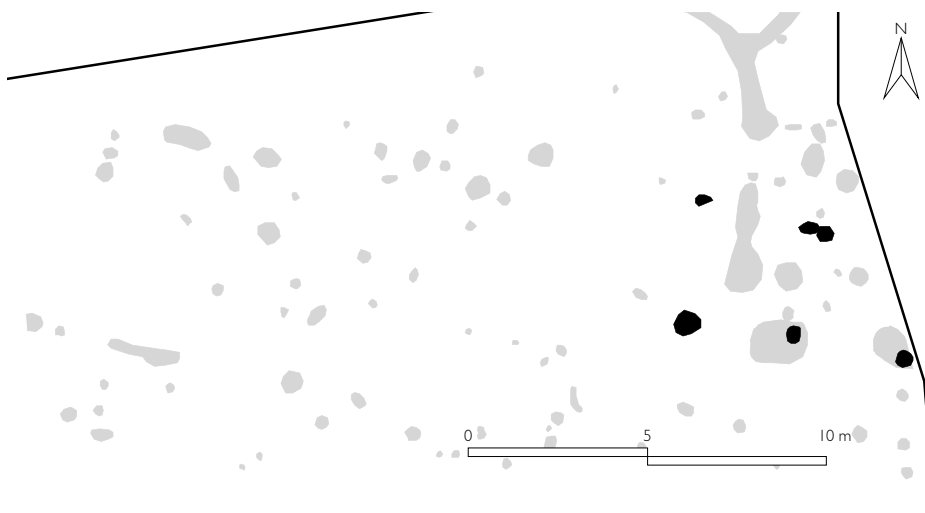
Hus 1

Huslämningen (figur 8 & 9) framkom vid schaktning med grävmaskin och efter handrensning. Ytan var plan. Huslämningen var orienterad i västnordväst-ostsydost. Det är den västra delen av huset och inom schaktad yta fanns två stolppar, samt den södra stolpen av ett tredje stolppar. Resten av huset fortsätter in under en GC-väg öster om schaktad yta. Längden är minst 7,10 m och bockbredden ca 3,50 m. Avståndet mellan bockparen är ca 3,00 m. I huslämningen ingår två stolprader (AS 325, 5605, 5616, 7074, 7565, AG 430). Stolphålen är förhållandevis djupa, avbildade sig vanligen tydligt i ytan och de flesta hade tydliga nedgrävningskanter.

Samtliga stolphål grävdes. AS 5616 och AG 430 undersöktes delvis vid förundersökningen, och finns redovisade i förundersökningsrapporten som AS 1751 och 1931 (Edring 2009).

Stolphålen är ovala, runda eller rundade till formen. Fyllningen består huvudsakligen av ljusgrå till gråbrun lätt humös till humös sand. Samtliga stolphål var stenskodda. Stolphålen varierade i storlek mellan 0,40 till 0,60 m i storlek. Djupet varierade mellan 0,28 till 0,50 m. De hade raka eller sluttande kanter och bottnarna varierade från plana till rundade.

Fyndmaterialet är sparsamt. I AS 5605 och 7074 framkom keramik, vilken dock ej kunde dateras närmare. Två jordprover från AS 5605 och AS 5616 floterades. I det förra fanns små kolfragment av björk och obestämbart kol i form av strådel, medan det senare endast innehöll två små kolbitar av hassel (Gustafsson 2010). Bitarna av hassel från stolphålet AS 5616 kunde med två sigma dateras till 250–410 e.Kr. (Ua-41902; bilaga 2), vilket innebär att kolfragmenten av hassel är från yngre romersk järnålder

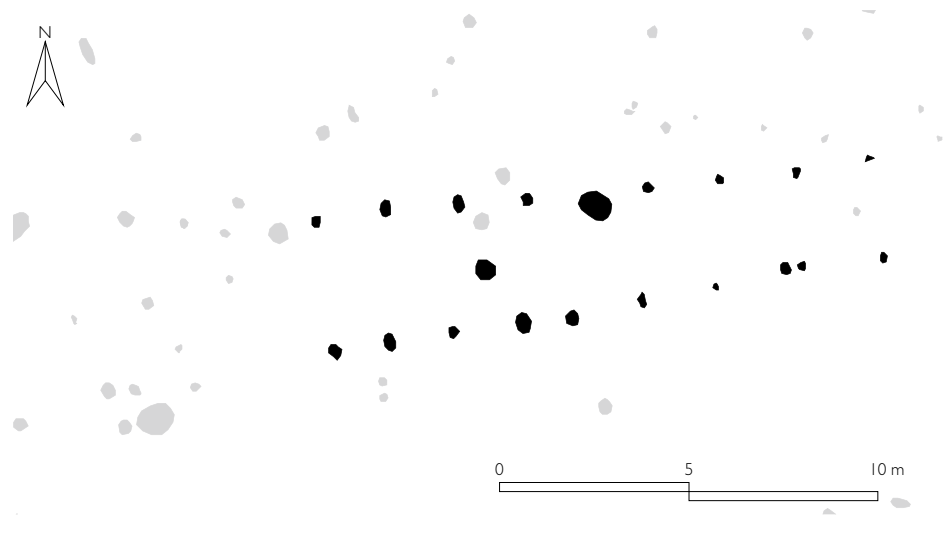
Figur 8 Hus 1. Över med närliggande anläggningar och under endast med anläggningar tillhörande huset. Skala 1:200.

eller tidigaste folkvandringstid. Med tanke på husets konstruktion verkar dateringen något sen. Hus med denna bockbredd brukar vanligen dateras till bronsålder (Artursson 2005; 2009). Vad som dock talar för att dateringen är riktig är att de fyra anläggningar som gav keramik från romersk järnålder vid undersökningen alla var belägna precis söder om huset.

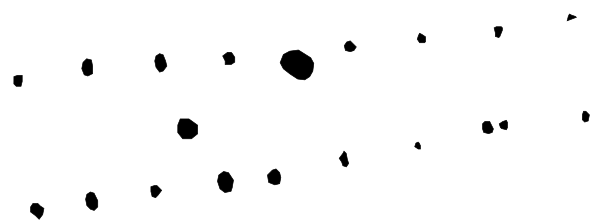
Det finns en spännande parallell till hus 1 i Vä 2:107. Det rör sig om den välkända huvudbyggnaden från stormannagården i Gudme (Sørensen 1994; Jensen 2003:420 ff.). Gudme-hallen har en motsvarande bockbredd och spannen mellan bockparen är liknande. Hallen kan dateras från slutet av 200-talet till mitten av 400-talet, d.v.s. helt samtida med hus 1 från Vä 2:107.

Figur 9 AS 5605, takbärande stolphål i hus 1.

Figur 10 Hus 2. Över med närliggande anläggningar och under endast med anläggningar tillhörande huset. Skala 1:200.

Hus 2

Huslämningen (figur 10 & 11) framkom vid schaktning med grävmaskin och efter handrensning. Ytan sluttar svagt åt väster. Huslämningen var orienterad i västsydväst-ostnordost. Huslämningen är treskeppig och har trapetsoid form. Den består av nio par stolphål, men en stolpe saknas där man i stället kan ha utnyttjat ett markfast block som underlag för stolpen (TS2089). Blocket är 0,90 x 0,60 m i plan och tjocklek är okänd. Husets längd är 14,70 m, och bredden mellan takbärande stolpar är ca 3,50 m i väster och 2,60 m i öster. I huslämningen ingår två stolprader (AS 1761, 1770, 1808, 1974, 2047, 2055 och 2148 i norr; AS 1989, 2013, 2022, 2030, 2101, 2109, 2118, 2125, 2141 och 2776 i söder). Stolphålen är förhållandevis djupa, och avbildade sig vanligen

Figur 11 Hus 2.

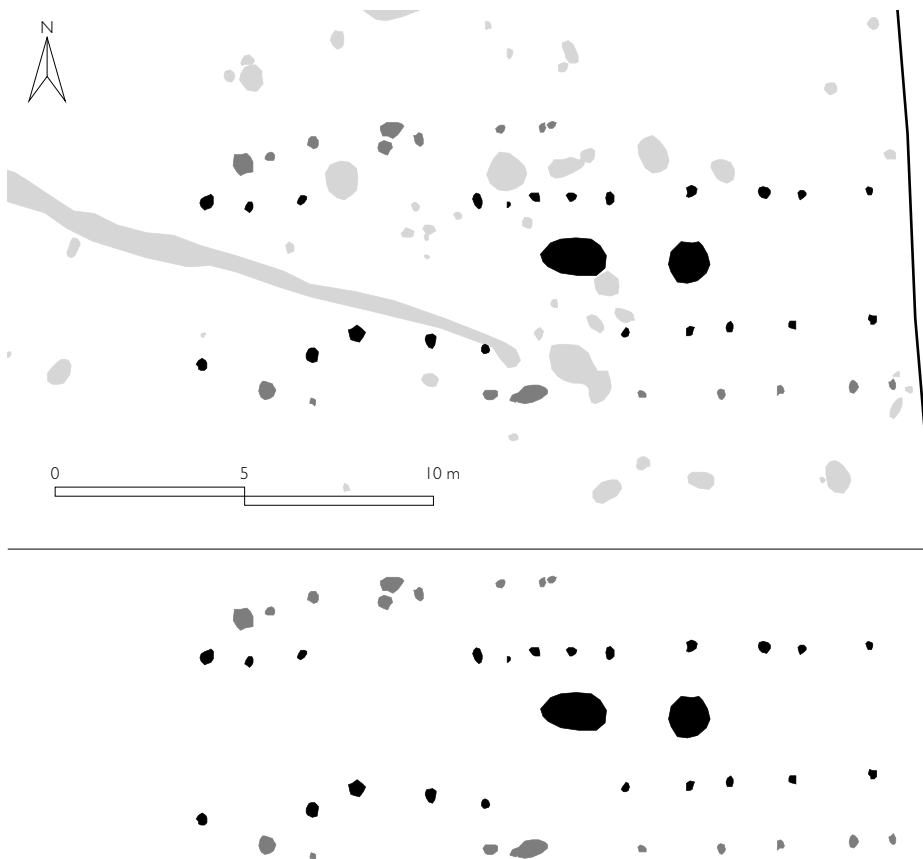
tydligt i ytan och de flesta hade tydliga nedgrävningskanter. Centralt i huset fanns en härd (AH 2039) som mycket väl kan tillhöra byggnaden.

I södra långsidan snittades alla stolphål och i norra långsidan vartannat. Alla stolphål utom ett är ovala till formen och ligger i nord-sydlig riktning. Fyllningen består huvudsakligen av ljusgrå till gråbrun lätt humös till humös sand. I ett stolphål finns antydning till stenskoning (AS 2101). Stolphålen var vanligen mellan 0,20 till 0,30 m i storlek. Djupet låg vanligen mellan 0,10 och 0,20 m. Flertalet stolphål är grunda. De var dock mycket tydliga i ytan och de flesta hade tydliga nedgrävningskanter.

Fyndmaterialet i stolphålen inskränker sig till en enstaka keramikskärva i AS 1808. Kolprov togs från AH 2039, och jordprover från AH 2039 och AS 2101. De senare floterades. I det förra fanns kol av björk och hassel, och i det senare ek (Gustafsson 2010). Kolfragmentet av ek från stolphålet AS 2101, kunde med två sigma dateras till 1400–1200 f.Kr. (Ua-41903; bilaga 2), d.v.s. period II–III av äldre bronsålder.

Hus 3

Huslämningen (figur 12) framkom vid schaktning med grävmaskin och efter handrensning. Huset ligger nära domarringen och invid en äldre vägsträckning som finns på det äldre kartmaterialet. Marken sluttar svagt åt öster. Huslämningen var orienterad i öst-västlig riktning. Huslämningen är treskeppig och består av nio par stolphål, och vissa av dem är dubbla. Det finns också flera takbärande stolpar som ligger mellan bockparen. Husets är 18,50 m långt (åtta bockpar) och bredden mellan takbärande stolpar är ca 3,50 m, bestående av två stolprader av takbärande stolpar (AS 3152, 3161, 3169, 3178, 3186, 3194, 3203, 3241, 3662 och 9317 i söder och AS 3259, 3267, 3275, 3284, 3293, 3302, 3309, 3326, 3333, 9575, 9584 och 9596 i norr). På norra respektive södra sidan av huset finns rader med stolphål som möjligen kan ha utgjort delar av husets väggar (AS 3082, 3090, 3099, 3107, 3116, 3233, 3707 och 3716 i söder och AS 4071?, 4114, 4136, 4146, 4159, 4167, 4215, 4223 och 9606 i norr). Centralt i huset

Figur 12 Hus 3. Över med närliggande anläggningar och under endast anläggningar tillhörande huset. Skala 1:200.

Figur 13 AG 3434.

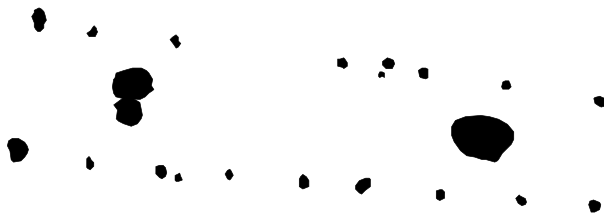
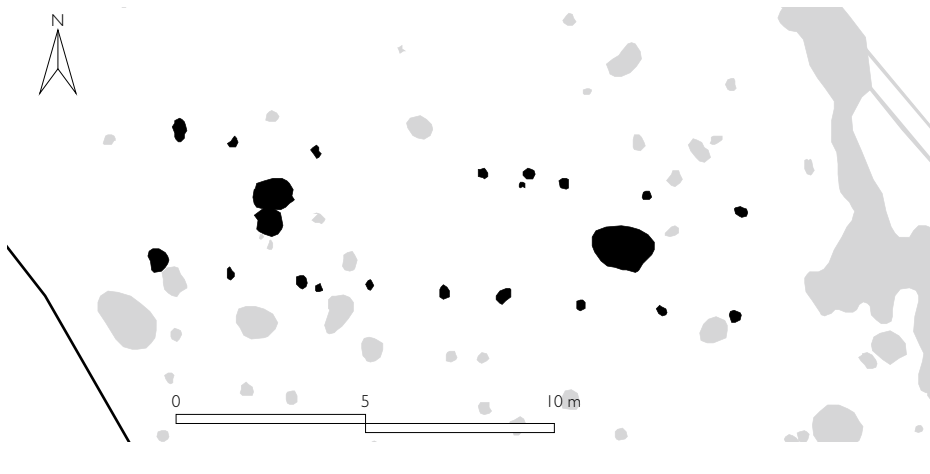
låg en grop (AG 3434, figur 13) och en härd (AH 3447), men det är tveksamt om de tillhör huskonstruktionen med tanke på den spridning som finns i dateringen av keramiken.

Området var relativt svårskaktat då steril botten utgjordes av mycket lös sand. Schaktad yta blev därför relativt ojämn. Stolphålen var delvis dåligt bevarade. Detta kan bero på att marken sluttar mot öster och att odling jämnat ut matjorden. Alla takbärande stolpar snittades, liksom många av väggstolparna, i synnerhet på den södra sidan. Stolphålen är ovala, runda eller rundade till formen. Fyllningen består vanligen av ljusgrå till gråbrun sandig, lätt humös och humös sand. Något stolphål var stenscott. De avbildade sig vanligen tydligt i ytan och de flesta hade tydliga nedgrävningskanter. Stolphålen varierar i djup mellan 0,20–0,60 m och hade vanligen en storlek mellan 0,20–0,40 m.

Inga fynd framkom i stolphålen. Från AG 3434 kommer relativt mycket keramik med datering till yngre bronsålder, förromersk järnålder och romersk järnålder (figur 14). Från AH 3447 kommer ett avslag/avfall i flinta. Kolprov togs i AG 3434, och jordprover från AS 3152, 3203, 3275, 3284, 3293 och AG 3447. I AS 3203 fanns träkol av hassel och tall. I AS 3152 fanns träkol av ek och en kärna av skalkorn (Gustafsson 2011). Kolprovet från stolphålet AS 3152 kunde med två sigma dateras till 900–800 f.Kr. (Ua-41904; bilaga 2). Denna datering placerar hus 3 i period V av yngre bronsålder, vilket stämmer väl med husets typ.

Figur 14 Keramik från AG 3434, med datering till romersk järnålder.

Figur 15 Hus 4. Över med närliggande anläggningar och under endast med anläggningar tillhörande huset. Skala 1:200.

Hus 4

Huslämningen (figur 15 & 16) framkom vid schaktning med grävmaskin och efter handrensning. Marken sluttar svagt åt väster. Huslämningen var orienterad i öst-västlig riktning. Huslämningen är treskeppig och består av nio par stolphål, men stolphålet i det sydvästra hörnet saknas, troligtvis p.g.a. modern störning (AG 6908 och AH 6921). Huslämningen har trapetsoid form. Husets längd är 15,00 m långt (nio bockpar) och bredden mellan takbärande stolpar är ca 3,50 m i väster och 2,80 m i öster. Det består av två stolprader med takbärande stolpar (AS 6356, 6366, 6389, 6428, 6533, 6544, 6554, 6571 och 6983 i söder och AS 6798, 6807, 6825, 6833, 6843, 6852, 6875 och 7283 i norr). Två av stolphålen i södra långsidan (AS 6533 och AS 6544) är kraftigare än de andra och skulle kunna markera en ingång. Centralt i huset ligger två härdar (AH 6766 och 6949) och en kokgrop (AP 6969, figur 17) som möjligen tillhör huskonstruktionen. Härdarna och kokgropen beskrivs nedan.

Figur 16 Hus 4. A 6969 ses i den bortre delen av huset.

Figur 17 A 6969.

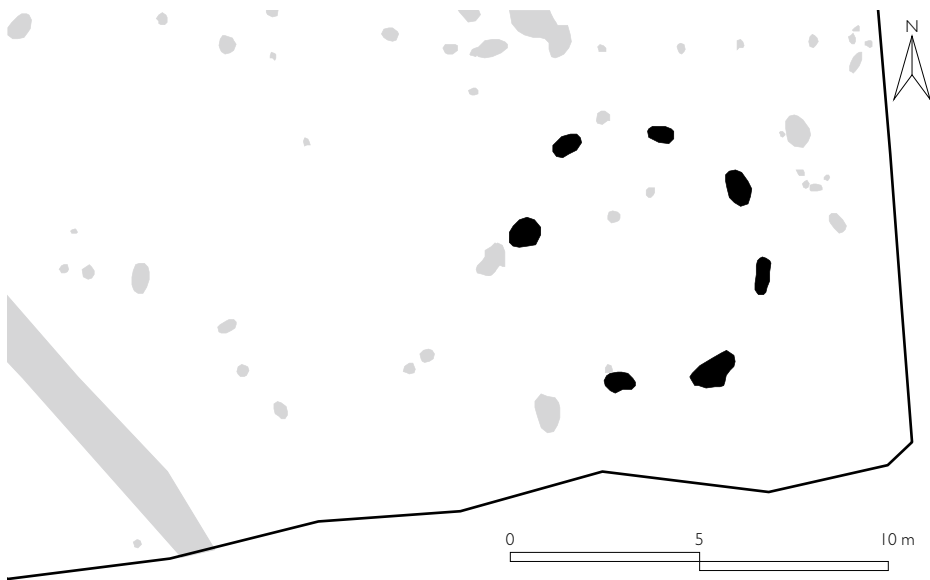
Området var relativt svårskaktat då steril botten utgjordes av mycket lös sand. Schaktad yta blev därför något ojämn. Nästan alla takbärande stolpar snittades. Stolphålen är ovala, runda eller rundade till formen. Fyllningen består vanligen av mörkbrun, brun gråbrun sandig, lätt humös och humös sand med inslag av grus. Något stolphål var stenskott. Stolphålen avbildade sig vanligen tydligt i ytan och de flesta hade tydliga nedgrävningskanter. Stolphålen varierar i djup mellan 0,10–0,30 m och hade vanligen en storlek mellan 0,20–0,40 m.

Inga fynd framkom i stolphålen. Från AH 6969 kommer relativt mycket keramik med datering till yngre bronsålder och förromersk järnålder. Dessutom fanns det flinta, obrända ben och brända ben i anläggningen. Kolprov togs i AH 6766 och AH 6949, och jordprover från AS 6356, 6533, 6544, 6571, 3293, AH 6766, AH 6949 och AP 6969. I AS 6356 fanns inget förkolnat material, medan det i AS 6533 fanns en liten bit av tall (Gustafsson 2011). Provet från stolphålet AS 6356 har med två sigma kunnat dateras till 4690–4460 f.Kr. (Ua-41905; bilaga 2). Denna datering placerar huset i sen mesolitikum, och passar både dåligt in med husets typ och de övriga dateringarna från Vä 2:107. Troligt är därför att det daterade kolprovet från hus 4 inte kommer från bronsåldersbosättningen, utan är en inblandning av äldre material. Det finns stora likheter mellan hus 4 och hus 2, som daterats till period II–III av äldre bronsålder. Denna datering är trolig också för hus 4.

DOMARRING

Domarringen (figur 18–20) framkom vid schaktning och var placerad i en svag sluttning mot Kyrkbäcken i söder och järnålderns Vä i öster. Domarringen var exponerad mot en gammal vägkorsning (Lantmäteriet 11-väj-39), ovan strandbrinken till Kyrkbäcken. På ett ställe finns en ”öppning” i domarringen och denna vetter mot den gamla vägkorsningen. Domarringen bestod av sju ovala stenlyft som bildade en rund krets (AG 2849, 2862, 2874, 2886, 2958, 2980 och 3000).

Avstånden mellan stenlyften var ca 2,50 m utom i sydväst där det på ett ställe var ca 4,50 m. Här har det inte funnits någon sten, utan det finns således en ”öppning” i domarringen. Domarringen har en något oval form och mäter ca 7,20 x 7,00 m, med angivande av nordsydlig riktning först. Storleksmässigt anluter den väl till majoriteten av de skånska domarringarna (FMIS).

Figur 18 Domarring, Skala 1:200.

Figur 19 Domarringen efter rensning.

Figur 20 Domarringen åskådliggjord med hjälp av polykrom skolklass.

Figur 21 AG 2874. Stenlyft från domarring.

Figur 22 AG 2958. Stenlyft från domarring.

Figur 23 AG 2980. Stenlyft från domarring.

AG 2849. Oval, 0,91 x 0,56 m stor och 0,39 m djup. Fyllning: Mörkbrun till brungrå sand och grus.

AG 2862. Oval, 0,70 x 0,43 m stor och 0,18 m djup. Fyllning: Mörkgrå sand m inslag av grus.

AG 2874 (figur 21). Oval, 0,87 x 0,52 m stor och 0,13 m djup. Fyllning: Mörk grå humös sand, inslag grus.

AG 2886. Oval, 0,86 x 0,77 m stor och 0,18 m djup. Fyllning: Mörk grå humös sand, inslag grus.

AG 2958 (figur 22). Oval, 0,82 x 0,57 m stor och 0,20 m djup. Fyllning: Gråbrun humös sand och grus.

AG 2980 (figur 23). Oval, 1,32 x 0,77 m stor och 0,32 m djup. Fyllning: Gråbrun lätt humös sand och grus.

AG 3000. Oval, 1,00 x 0,38 m stor och 0,40 m djup. Fyllning: Grå till gråbrun humös sand och grus.

I AG 2849 påträffades keramik, flinta och brända ben, i AG 2958 obrända ben och i AG 2980 keramik och brända ben. Eftersom det är osäkert när stenarna avlägsnades från platsen togs inga jordprover med tanke på risken för inblandning av senare material. En rad anläggningar undersöktes inom och i närheten av domarringen men inga gravar påträffades. Det fanns ingen möjlighet att datera domarringen utifrån fyndmaterialet. Domarringar dateras vanligen till tiden yngre romersk järnålder–vendeltid (Carlie 1994:76ff.).

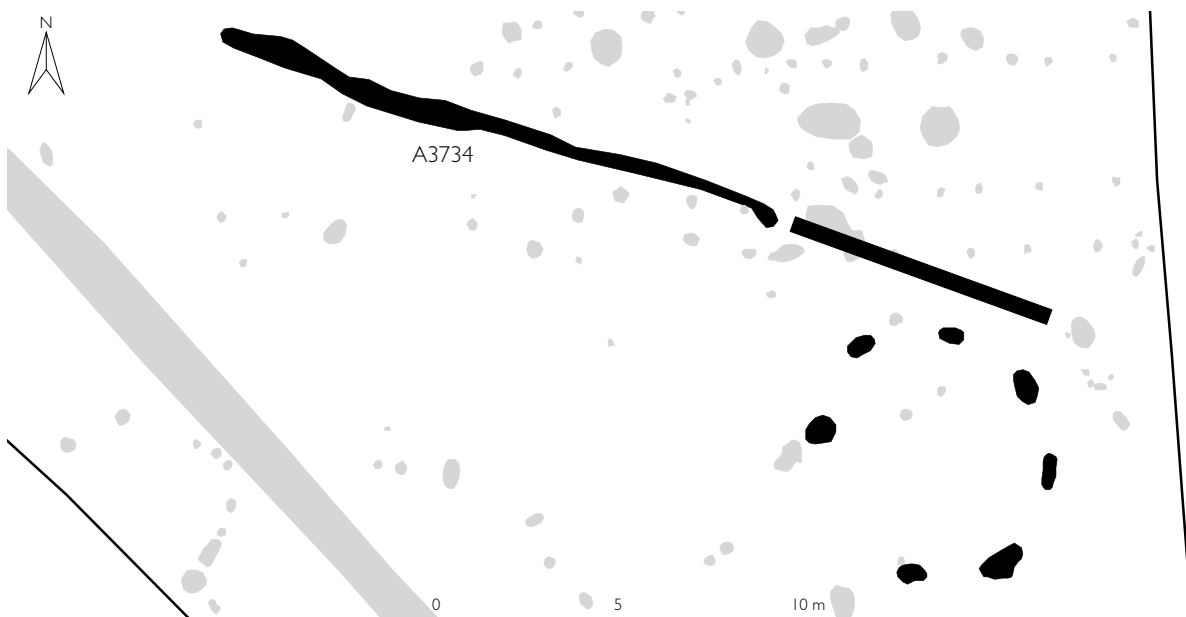
DIKE/RÄNNOR

Vid undersökningen registrerades ett dike och 25 rännor, och av de senare undersöktes fem. Diket, A 12338, fanns utmed den väg som löpte genom område 1, och som finns med på enskifteskarta från 1817 och Skånska Rekognosceringskartan 1812–1820. Troligtvis är diket anlagt i förhållandevis sen tid.

A 3734

A 3734 (figur 24) var belägen i den östra delen av område 1. Rännan var ca 25 m lång och löpte i västnordvästlig-ostsydostlig riktning. Vid förundersökningen registrerades dess östra del, som dock ej kunde återfinnas vid undersökningen, troligtvis beroende på att den var mycket grund här. I den västra delen har rännan ett djup som varierar

Figur 24 Domarringen och rännan A3734. Den östra delen av rännan är inlagd efter förundersökningsresultaten. Skala 1:200.

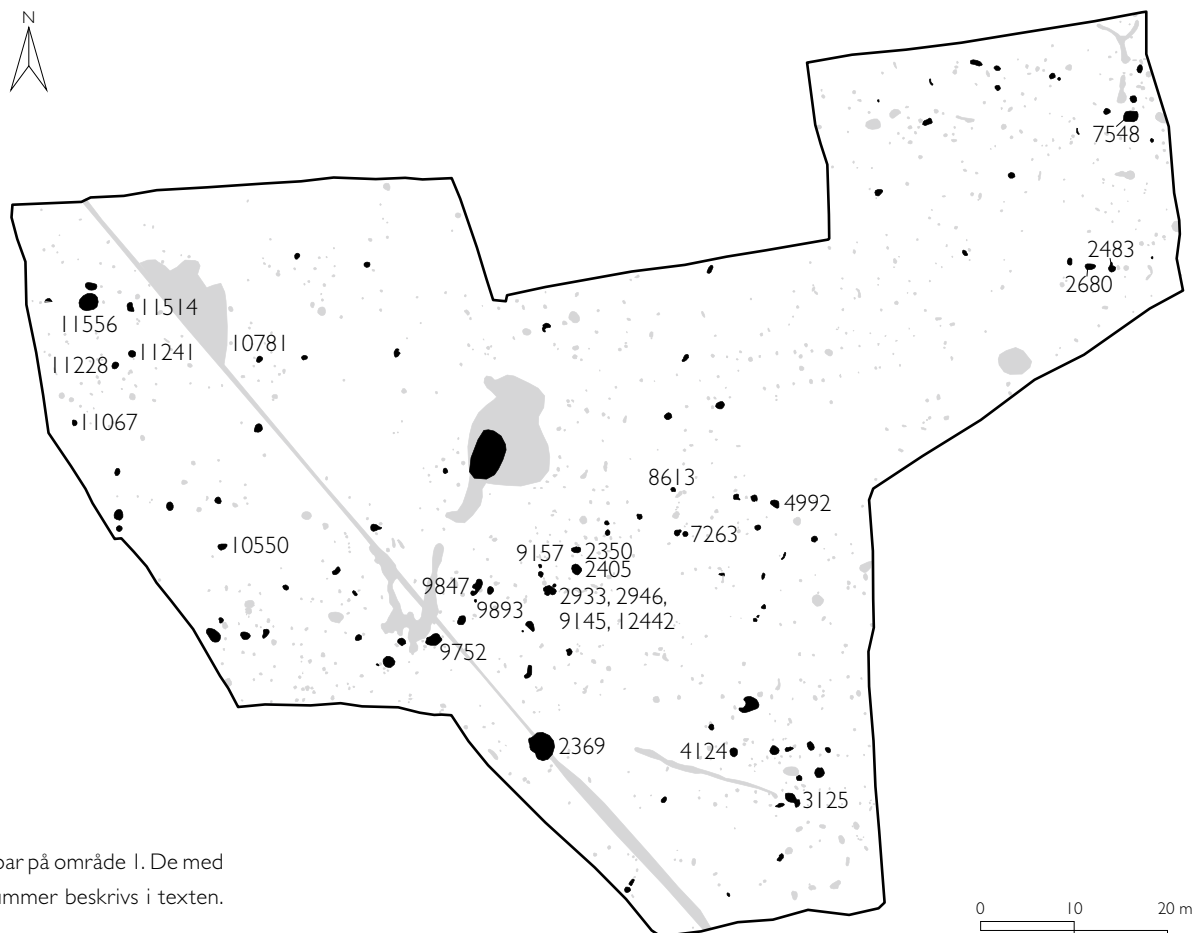
mellan 0,10–0,28 m. Fyllningen bestod av ljusgrå lätt humös sand. Rännans östra del löpte ca 1 m norr om domarringen och en tolkning är att den kan ha utgjort en avgränsning av gravområdet. I rännan påträffades förhistorisk keramik som inte kunde dateras närmare.

A 7106

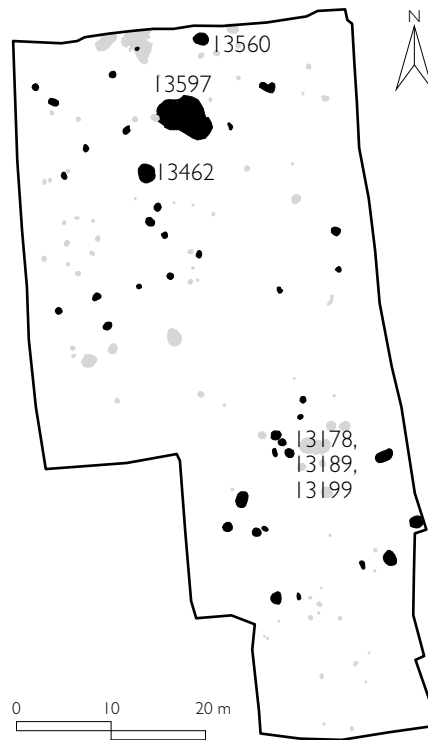
Denna ränna var belägen i den nordöstra delen av område 1 och endast 6 m söder om de takbärande stolparna i hus 1. Den var endast knappt 1 m lång. Rännan undersöktes inte, men i dess yta tillvaratogs keramik. Denna kunde dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Det är möjligt att rännan har en knytning till huset.

GROPAR

Vid undersökningen registrerades 150 gropar av varierande storlek (figur 25 & 26) och av dessa undersöktes 68 st. De flesta groparna var förhållandevis små och sällan över 1 m i diameter. I några fall visade det sig förekomma flera gropar med varierande djup inom en större gemensam nedgrävningskant. Funktionerna för groparna är oftast oklara, men möjligen kan de ha varit täktgropar för sand, eller förrådsgropar. Det påträffades inte några gropar där omgivande sand var bränd på så sätt att det kunde röra sig om raserade ugnar. Några brunnar eller lertäktsgropar kunde inte heller påvisas. Vissa gropar beskrivs mera ingående nedan medan övriga redovisas i tabellform. Flera gropar innehåller daterande fynd i form av keramik. Vanligen är dessa från yngre bronsålder, förromersk järnålder och, i något fall, romersk järnålder. Gropar påträffades, i princip, över hela undersökningsområdet men med varierande frekvens. I vissa fall finns det tydliga koncentrationer av gropar, vilket kan indikera kronologisk samhörighet.

Figur 25 Gropar på område 1. De med anläggningsnummer beskrivs i texten. Skala 1:800.

Figur 26 Gropar på område 2. De med anläggningsnummer beskrivs i texten. Skala 1:800.

A 2350

Denna grop påträffades centralt inom område 1. Gropen var oval till formen, var 1,10 x 0,86 m stor och 0,18 m djup. Fyllningen i gropen bestod av grå lerig sand. I gropen påträffades skärivor av rabbig keramik från två kärl med datering till yngre bronsålder.

A 2369

Gropen var belägen i den sydvästra delen av område 1. Den var rundad till formen, 2,8 x 2,5 m stor och 0,53 m djup. Fyllningen bestod av två lager. Det övre lagret bestod av mörk brungrå grusig sand och innehöll sot och kol. Det undre lagret bestod av mörk gulgrå grusig sand och också detta innehöll sot och kol. I gropen fanns ett relativt stort antal skörbrända stenar. Fynden separerades ej till de olika lagren, då layerskillnaden ej observerades förrän efter utgrävningen. Fynden bestod av keramik från två kärl, slagen flinta, ett troligt skifferbryne och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder.

Figur 27 A 2405.

Figur 28 A 2405. Keramik.

A 2405

Denna grop (figur 27) var belägen i den mellersta delen av område 1. Den var rundad till formen, 1,20 x 1,04 m stor och 0,61 m djup. Fyllningen bestod av tre lager. Det övre lagret bestod av brunrå sand och innehöll sot och kol. Det mellersta lagret bestod av mörkgrå sand och innehöll också detta sot och kol. Det undre lagret bestod av gulgrå grusig sand och också detta innehöll små kolbitar. I gropen fanns några skörbrända stenar. Fynden bestod av keramik, slagen flinta och brända ben. Keramiken kommer från minst fyra kärl, och kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder (figur 28).

A 2483

Gropen var belägen i den östra delen av område 1. Den var oregelbunden eller närmast droppformad, 1,13 x 0,83 m stor och 0,28 m djup. Fyllningen bestod av brunrå lätt humös sand. I gropen påträffades keramik från ett kärl som kan dateras till romersk järnålder. A 2483 och A 2680 (nedan) ligger intill varandra och keramiken med datering från romersk järnålder kommer högst sannolikt från samma kärl (figur 29).

Figur 29 A 2483. Keramik.

Figur 30 A 2680.

A 2680

Denna grop (figur 30) var belägen i den östra delen av område 1. Den var oval till formen, 1,23 x 0,69 m stor och 0,34 m djup. Fyllningen bestod av gråbrun humös sand. I gropen påträffades keramik från två kärl, flinta och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder och romersk järnålder. A 2483 och A 2680 ligger intill varandra och keramiken med datering från romersk järnålder kommer högst sannolikt från samma kärl.

Figur 31 A 2933, 2946, 9145, 12442.
Konglomerat av gropar.

Figur 32 A 2946, 9145, 12442. Keramik.

Figur 33 A 2946, 9145, 12442. Botten av skål.

Figur 34 A 2933. Gjutform.

A 2933, 2946, 9145, 12442

Detta konglomerat av gropar och ett stolphål var centralt beläget inom område 1 (figur 31). Formen var oregelbunden och det var svårt att upptäcka gränser mellan de olika anläggningarna. A 2933 var ca 0,45 m i diameter, A 2946 ca 0,57 x 0,51 m stor, A 9145 ca 0,55 m stor och A 12442 ca 1,38 x 0,81 m stor. Hela konglomeratet var ca 0,30 m djup. Fyllningen bestod av gråbrun humös sand. I gropsystemet påträffades keramik från ca 20 kärl, flinta och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder och romersk järnålder (figur 32). I synnerhet kan en skål nämnas, från vilken skärvor påträffades i A 2946, 9145 och 12442, och med datering till bronsålderns period IV–V (figur 33). Skålen hade vulster invändigt i botten och dess förebilder kan troligen sökas inom Lausitz-kulturen. Att skärvor från samma kärl påträffades i de tre anläggningarna visar också att de är samtida och att de har stått öppna samtidigt.

Från A 2933 kommer också ett fragment från en gjutform. Den är vittrad på ytan och har en genomgående kanal på längden, som om den har varit uppträdd på en smalten (figur 34; jfr A 9157 och 9847 nedan),

I A 12442 togs ett jordprov och detta innehöll gott om träkol av bl.a. ek, hassel och björk (Gustafsson 2011). Dessutom fanns förkolnad växtmakrofossil i form av 1 st. skalkorn, 1 st. obestämt vete, 1 st. fragmenterad säd, 3 st. svinmålla och 1 st. åkerbinda. Gropsystemet har delvis fyllts igen med hushållsavfall. Fynden antyder en odling med skalkorn och vete på gödslad åker. Provet från gropen har daterats med två sigma till 910–800 f.Kr. (Ua-41907; bilaga 2). Denna datering placerar gropen i bronsålderns period IV–V, vilket överensstämmer väl med keramiken.

A 3125

Denna grop (figur 35) var belägen i den södra delen av område 1 och invid hus 3. Den var placerad på ett sådant sätt att den inte kan vara samtida med huset. Formen var rundad och anläggningen var störd av en sentida nedgrävning. Anläggningen var 1,40 x 0,97 m stor och 0,60 m djup. Fyllningen kunde stratigrafiskt delas upp på två skikt. Det övre bestod av gråbrun humös fet sand med sotstänk och det undre av brun lätt humös sand. I gropen påträffades keramik från elva kärl, flinta, brända ben, obrända ben och bränd lera. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder och romersk järnålder. Speciellt kan en skål med bottenring nämnas (se omslag) med datering till yngre bronsålder.

Figur 35 A 3125.

Figur 36 A 4124.

A 4124

Denna grop (figur 36) var belägen i den södra delen av område 1 och invid hus 3. Dess placering inne i hus 3 är på ett sådant sätt att den inte kan vara samtida med huset. Formen var rund, med brant sluttande sidor och rundad botten. Anläggningen var 1,05 x 0,86 m stor och 0,92 m djup. Fyllningen kunde stratigrafiskt delas upp på fem skikt. Dessa var 1) gråbrun något lerig humös sand, 2) mörkgrå, lerig, humös, sandig sotlins, 3) lerslager (tjockast i mitten och ca 20–25 cm tjockt för att tunna av uppåt sidorna), 4) centralt i skikt 3 framkom rödbrun sandig lera (värmepåverkad) och fragment av skörbränd sten och 5) rödbrun till mörkbrun sand. I gropen påträffades keramik från åtta kärl (bl.a. en skål och ett hängkärl), flinta, obrända ben och brända ben. Keramiken (figur 37), varav majoriteten framkom i det översta skiktet, kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Bland flintan finns ett redskap i form av ett avslag med retusch.

Tolkning: Först har man grävt en djup grop som fyllts med kulturpåverkad sand (?) Någonstans kring 50 cm från anläggningens botten har man påfört lera. Denna har utsatts för hetta av något slag och sedan sjunket samman mot mitten och pressat underliggande sand upp mot sidorna. Därefter har gropen fyllts igen av omkringliggande kulturlager. Det är troligt att man tätat gropen med lera för att bevara värme, fukt eller för att kyla ned. Anläggningen bör ha använts till förvaring eller beredning av livsmedel.

Från gropen togs ett miljöprov och detta visade sig innehålla några bitar kol från ek. Dessa kunde ¹⁴C-dateras till 920–800 f.Kr. (Ua-41911; bilaga 2) med två sigma,

Figur 37 A 4124. Keramik.

vilket innebär bronsålderns period IV–V. Denna datering stämmer väl med keramiken från gropen.

A 4992

Gropen var belägen i den sydöstra delen av område 1. Dess placering inne i hus 3 är på ett sådant sätt att den inte kan vara samtida med huset. Formen var oval, med brant sluttande sidor och rundad botten. Anläggningen var 1,14 x 0,76 m stor och 0,24 m djup. Fyllningen bestod av gråbrun, humös sand. I gropen påträffades keramik från tre kärl, flinta och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 7263

Gropen var belägen centralt inom område 1. Formen var oval, med brant sluttande sidor och botten var ojämnt rund och skålad. Anläggningen var 0,88 x 0,71 m stor och 0,22 m djup. Fyllningen bestod av mörkt brungrå humös sand, med inslag av sot och kolfragment. I gropen påträffades keramik från tre kärl, flinta och brända ben. All keramik framkom i ytan. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 7548

Gropen var belägen i den nordöstra delen av område 1 och är stratigrafiskt äldre än hus 1. Formen var oval, med tämligen brant sluttande sidor och botten var skålad. Anläggningen var 1,65 x 1,22 m stor och 0,48 m djup. Fyllningen kunde stratigrafiskt delas upp på fem lager, där skikt 2 och 3 är samma nivå och troligen samtida. Lagren var 1) mörk grå humös sand, 2) grågul siltig sand, 3) melerad gulbrun lätt humös sand, 4) rostfärgad torvig sand och 5) lätt humös sand. I gropen påträffades keramik från två kärl, flinta och en liten bit harts. All keramik framkom i lager 1. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder (figur 38).

Figur 38 A 7548. Keramik.

Figur 39 A 9157. Gjutform.

A 8613

Gropen var centralt belägen inom område 1. Formen var oval och botten var skålad. Anläggningen var 0,69 x 0,59 m stor och 0,20 m djup. Fyllningen kunde stratigrafiskt delas upp på två skikt, där det övre bestod av svart humös sotig sand och det undre av ljusgrå lätt humös sand. I gropen påträffades keramik från ett kärl med datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 9157

Gropen var centralt belägen inom område 1. Formen var rundad och botten skålad. Anläggningen var 0,71 x 0,59 m stor och 0,18 m djup. Halva anläggningen utgjordes av en störning med keramik av typ yngre rödgods. Fyllningen bestod av grå lätt humös sand. I anläggningen påträffades keramik från två kärl, varav det ena med datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Från A 9157 kommer också två fragment från gjutformar. De är vittrade på ytan och har genomgående kanaler på längden, som om de har varit upprädd på en smalt (figur 39; jfr figur 34 och A 9157 och 9847 nedan).

A 9752

Gropen var centralt belägen inom område 1. Formen var oval. Anläggningen var 1,78 x 1,19 m stor och fyllningen bestod av grå lätt humös sand. Anläggningen undersöktes ej utan fynden påträffades i dess yta. I anläggningen fanns keramik från två kärl, varav det ena kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Figur 40 A 9847.

Figur 41 A 9847. Degelfragment.

A 9847, A 9893

A 9847 (figur 40) var centralt belägen inom område 1. Den var närmast njurformad och bestod av två gropar med skålad form. Den norra gropen skar den södra. Anläggningen var 2,02 x 0,88 m stor, och den södra delen var 0,33 m djup och den norra 0,36 m djup. Fyllningen i den södra bestod av gråbrun lätt humös sand och i den norra av mörk gråbrun sotig humös sand med skörbränd sten. I anläggningen tillvaratogs keramik från två kärl, slagen flinta och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Av stort intresse är fyndet av ett degelfragment av den typ som normalt dateras till bronsåldern (figur 41).

A 9893 (figur 42) var belägen invid A 9847. Formen var rundad och anläggningen mätte 0,38 x 0,32, och var 0,24 m djup. Den hade sluttande sidor, plan botten och liknar stolphål till formen. Fyllningen bestod av gråsvart humös sotig grusig sand med enstaka stora kolfragment. Anläggningen innehöll flinta, brända ben, degel- och gjutformsfragment och små bronsbitar (figur 43–46). Degelfragmenten var 14 till antalet och är av samma typ som i A 9847. Inte mindre än 62 fragment av gjutformar

Figur 42 A 9893.

Figur 43 A 9893. Degelfragment.

Figur 44 A 9893. Gjutformsfragment.

Figur 45 A 9893. Gjutformsfragment för svärd.

Figur 46 A 9893. Gjuteriavfall. Bronsbitar.

kunde tillvaratas. De flesta var små men ett av dem är högst sannolikt för tillverkning av svärd. Ett gjutformsfragment har genomgående kanaler på längden och på tvären, helt klart har den varit uppträdd på smala tenar för att fixera en gjutform i flera delar. I gropen påträffades också två små bronsbitar, uppenbarligen restprodukter efter gjutningen.

Fynden i A 9847 och A 9893 visar tydligt att man gjutit brons inom området. Fynden låg osorterade i anläggningarna och har helt säkert hamnat där sekundärt. Det är således högst troligt att en produktionsplats för bronsföremål legat i närheten, kanske med anknytning till närbelägna hus 4.

Från A 9893 togs ett miljöprov och detta visade sig innehålla några bitar kol varav vissa kunde bestämmas till ek. Dessa kunde ^{14}C -dateras till 1270–1040 f.Kr. (Ua-41904; bilaga 2) med två sigma, vilket innebär bronsålderns period III–IV.

A 10550

Denna grop var centralt belägen i den västra delen av område 1. Den hade rundad form och plan botten. Anläggningen var 1,08 x 0,69 m stor och 0,12 m djup. Fyllningen bestod av gråbrun lätt humös sand och i anläggningen tillvaratogs keramik som kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 10781

Denna anläggning (figur 47) var belägen i den nordvästra delen av område 1. Den hade rundad form och rundad botten. Anläggningen var 0,73 x 0,65 m stor och 0,17 m djup. Fyllningen bestod av mörkgrå sand, och i anläggningen tillvaratogs keramik och flinta. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Figur 47 A 10781.

A 11067

Gropen var belägen i den västra delen av område 1. Den hade rundad form, brant sluttande sidor och rundad botten. Anläggningen var 0,72 x 0,60 m stor och 0,32 m djup. Fyllningen bestod av mörkbrun något humös sand med inslag av grus. I anläggningen tillvaratogs keramik och brända ben. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 11228

Denna anläggning var belägen i den västra delen av område 1. Den hade rundad form, brant sluttande sidor och rundad botten. Anläggningen var 0,86 x 0,71 m stor och 0,60 m djup. Gropen var igenfylld i tre skikt med olika typer av fyllning. Det övre skiktet bestod av mörkgrå grusig sand med inslag av sot, det mellersta av brungul sand och det undre av grågul grusig sand. Gropens funktion är okänd.

A 11241

A 11241 var belägen i den västra delen av område 1. Den hade rundad form rundad botten. Anläggningen var 0,85 x 0,80 m stor och 0,14 m djup. Gropens fyllning bestod av mörkbrun sand med inslag av grus. I anläggningen tillvaratogs keramik som kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 11514

Gropen var belägen i den nordvästra delen av område 1 och var njurformad med ojämn botten. Anläggningen var 1,00 x 0,66 m stor och 0,12 m djup. Fyllningen bestod av svart sotig sand. I anläggningen tillvaratogs keramik och flinta. Keramiken kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 11556

Gropen (figur 48) var belägen i den nordvästra delen av område 1. Den hade rundad form, lätt sluttande sidor och plan botten. Från steril botten stack ett markfast block upp. Anläggningen var 2,11 x 1,89 m stor och 0,60 m djup. Fyllningen bestod av sex olika lager som visar att den fyllts igen i flera omgångar. Uppifrån bestod dessa lager av 1) humös mörkbrun sand, 2) svart sotig sand, 3) gulbrun sand med fläckar av sot, 4) grå sand, 5) gul sand och mörkgrå sand. I anläggningen tillvaratogs keramik från 12

Figur 48 A 11556.

Figur 49 A 13178. Bränd lera.

kärl, brända ben, bränd lera och flinta. De flesta fynden kom i de två översta skikten. Två av kärlen kunde dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Gropens funktion är okänd; eventuellt har den haft med matberedning att göra.

A 13178

Anläggningen var centralt belägen i den västra delen av område 2. Den hade rundad form och rundad botten. Anläggningen var 0,85 x 0,76 m stor och 0,14 m djup. Fyllningen bestod av ljus gråbrun lätt humös sand med sotfläckar. I anläggningen tillvaratogs keramik, brända ben och bränd lera (figur 49). Den brända leran tilldrar sig ett speciellt intresse. Det mesta är bränd lerklining och anläggningen kan tolkas som en grop, där ugnrester deponerats sekundärt. Detta indikerar att området använts för matberedning och/eller hantverk. Keramiken från gropen kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 13189

Denna grop var centralt belägen inom område 2. Den hade rundad form, rakt sluttade sidor och rundad botten. Anläggningen var 1,10 x 1,00 m stor och 0,46 m djup. Gropens fyllning bestod av två skikt, varav det övre bestod av mörk gulbrun humös sand och det undre av mörk gråbrun sotig humös sand. I anläggningen tillvaratogs keramik från fem kärl, brända ben, bränd lera och flinta. Av keramiken kan ett kärl dateras till yngre bronsålder och ett till yngre bronsålder/förromersk järnålder (figur 50).

Figur 50 A 13189. Keramik.

A 13199

Gropen (figur 51) var centralt belägen inom område 2. Gropen var rundad, hade brant sluttande sidor och plan oval botten. Anläggningen var 0,78 x 0,82 m stor, 0,44 m djup och fyllningen bestod av två lager. Dessa bestod av brungrå humös sand och var lite sotiga. Det översta lagret innehåller rikligt med skörbränd sten. Dessa lager åtskiljs av ett sotigt gråsvart humöst sandlager i botten finns ett likadant sotigt gråsvart humöst sandlager.

I anläggningen fanns keramik från tre kärl av samma typ som i närbelägna A 13189. I gropen påträffades också flinta, bränd lera och brända ben.

Gropen tolkades som en kokgrop/värmegrop som återvänts minst två gånger.

Figur 51 A 13199.

I A 13199 togs ett jordprov och detta innehöll träkol av bl.a. ek och bok (Gustafsson 2011). Provet från gropen har daterats med två sigma till 840–770 f.Kr. (Ua-41908; bilaga 2). Denna datering placerar gropen i bronsålderns period V.

A 13462

A 13462 var belägen i den norra delen av område 2. Det var en grund nedgrävning med flat botten. Anläggningen var 2,00 x 1,71 m stor och 0,22 m djup. Fyllningen bestod av två skikt. Det övre bestod av grå lätt humös sand med sotstänk och därunder mörkgrå svart humös sand med sot och skörbränd sten. I anläggningen tillvaratogs keramik från fem kärl, flinta och bränd lera. Två av kärnen kunde dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 13560

Anläggningen (figur 52 och 53) var belägen i den norra delen av område 2. Den hade rundad form, lodräta sidor, med något överhäng i östra delen, och plan botten. An-

Figur 52 A 13560. Den stora stenen.

Figur 53 A 13560. Stenpackning under den stora stenen.

Figur 54 A 13560. Keramik.

läggningen var 1,62 x 1,32 m stor och 0,74 m djup. Fyllningen bestod av grå humös lätt sotig sand. På ett djup av ca 30 cm framkom en stor flat sten som låg som ett lock över tre lager tätt packad skörbränd sten. I botten, under stenlagren, fanns ett ca 6 cm tjockt lager av mörkgrå humös sand samt rikligt med sot och kol. Gropen var grävd ned till ett tunt naturligt lerlager och därunder kom steril botten. I anläggningen tillvaratogs keramik från tre kärl, flinta, bränd lera och brända ben. Bland keramiken fanns skärivor från en skål med datering till yngre bronsålder (figur 54). Gropen tolkades som en förvaringsgrop alternativt en grop som kan ha med matberedning eller hantverk att göra.

I A 13560 togs ett jordprov och detta innehöll träkol, bl.a. en bit som kunde bestämmas till björk (Gustafsson 2011). Provet från gropen har daterats med två sigma till 900–790 f.Kr. (Ua-41906; bilaga 2). Denna datering placerar gropen i bronsålderns period V, vilket överensstämmer väl med keramiken.

Figur 55 A 13597.

A 13597

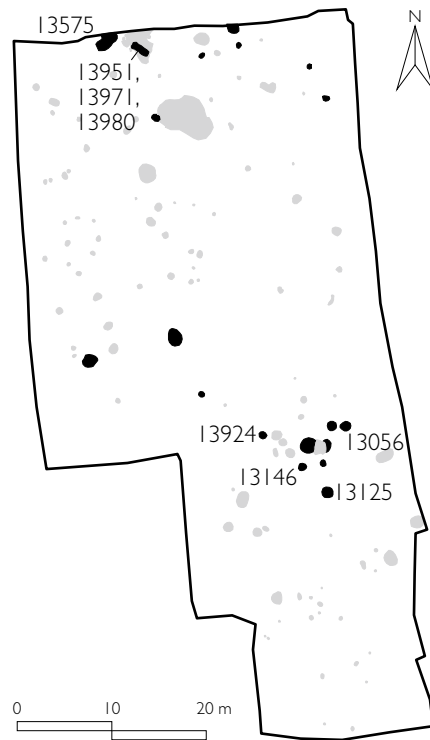
Denna grop (figur 55) var belägen i den norra delen av område 2 och uppfattades först som en kulturlagerrest. Den hade oregelbunden form och plan botten. I norr hade anläggningen en skarp nedgrävningskant och i väster en sluttande kant. Anläggningen var 6,07 x 4,14 m stor och 0,14 m djup. Centralt under anläggningens mitt fanns tre mindre nedgrävningar, eventuellt stenlyft. I gropen kunde sex olika lager identifieras. Fyllning bestod av 1) mörkbrun humös sand, 2) mörkgrå humös sand, 3) brun något siltig sand, 4) brungrå flammig något siltig sand, 5) brungrå något siltig sand och 6) gråbrun något lerig sand. I de fyra övre lagren fanns skörbränd sten. I höjd med ovan delen av lager 4 uppfattades först anläggningen som färdiggrävd. Nedgrävningen visade sig dock fortsätta under detta lager som består av siltig sand och skulle kunna representera att anläggningen en tid stått obrukad och fylld med flygsand. I gropen tillvaratogs keramik från tre kärl, flinta, bränd lera, brända ben och bergart. Ett kärl kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Av bergart tillvaratogs en slipsten. Tolkningen av anläggningen i fält varierade mellan grophus och brunn. Ingen av dessa tolkningar förefaller särskilt trolig. Snarare skall anläggningen möjligen tolkas som en täktgrop.

HÄRDAR/HÄRDGROPAR

Totalt klassificerades 36 anläggningar som härdar (figur 56 och 57) vid inmätningen och av dessa undersöktes 15. Av dessa har två kategoriserats som härdgropar efter att de undersöktes. I stort uppfattades härdarna som välbevarade. De var vanligen runda

Figur 56 Härdar, kokgropar och kulturlager på område I. De med anläggningsnummer beskrivs i texten. Skala 1:800.

Figur 57 Härdar, härdgropar, kokgropar och lager på område 2. De med anläggningsnummer beskrivs i texten. Skala 1:800.

eller rundade till formen, och normalt ca 1,00 till 1,50 m stora. I flera av härdarna påträffades fynd.

Härdarna var, i princip, spridda över hela undersökningsområdet men tydligt är att det fanns förhållandevis många inom område 2. Flera härdar fanns också inom och i närheten av huslämningarna så att man här kan ana ett samband.

A 2039, A 3447, A 6766, A 6949

Dessa fyra härdar (figur 58–60) påträffades i husen 2, 3 och 4 (2 st.) inom område 1, och på ett sådant sätt att de mycket väl kan ha ingått i huskonstruktionerna. Tre av härdarna var ovala och hade längdriktningen i samma riktning som husen. Härdarna var mellan 1,72 m och 0,59 m stora, och deras djup varierade mellan 1,11 m och 0,57 m. Fyllningen bestod vanligen av svart sotig sand med träkol och skörbrända stenar. I ingen av dess fyra härdar påträffades några fynd.

A 792, A 7057, A 13056, A 13575, A 13146, A 13924

Av dessa sex härdar (A 13146 är en härdgrop) påträffades de två förra inom område 1 och de fyra senare inom område 2. Härdarna var runda, ovala, och en var oregelbunden. Härdarna var mellan 2,54 m och 0,74 m stora, och mellan 0,20 m och 0,50 m djupa. Fyllningen bestod vanligen av svart sotig sand med träkol och skörbrända stenar. A 792 var tämligen omörd av en trädrot. I samtliga dessa härdar påträffades fynd. I A 792 tillvaratogs flinta, och keramik med datering till yngre bronsålder. I A 7057 påträffades keramik från två kärl, varav det ena kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. I A 13056 påträffades flinta och keramik från två kärl, varav det ena kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. I A 13575 påträffades keramik med datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder (figur 61). Från A 13146 tillvaratogs flinta och keramik från två kärl, varav det ena kan ges en datering till äldre järnålder. Slutligen, från A 13924 kommer stora delar från ett silkärl, troligtvis en s.k. bunsenbrännare som kan ha metallhantverk att göra (figur 62).

Figur 58 A 2039. Härd i hus 2.

Figur 59 A 3447. Härd i hus 3.

Figur 60 A 6949. Härd i hus 4.

Figur 61 A. I3575. Keramik.

Figur 62 A. I3924. Silkärl.

KOKGROPAR

Totalt klassificerades 8 anläggningar som kokgropar och av dessa undersöktes 7 st. Anläggningarna var vanligen runda eller rundade till formen, och normalt ca 1,20 till 0,60 m stora. I två av groparna påträffades fynd.

A 6969

Denna kokgrop (figur 63) var belägen mitt i hus 4 i den västra delen av område 1. Den var 0,80 m i diameter och 0,53 m djup. Anläggningen hade starkt sluttande nedgrävningskant och plan botten. Fyllningen bestod av 4 över varandra liggande lager. Dessa

Figur 63 A 6969. Kokgrop.

var 1) mörkbrunrå sand, 2) svartgrå sand 3) brun sand med mycket träkol och 4) mörkbrun sand med tätt packad skärvsten. I anläggningen påträffades keramik från fem kärl, flinta, brända ben och obrända ben. Ett kärl kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Anläggningen tolkas som kokgrop, förmodligen relaterad till härden A 6949 och Hus 4. Det är troligt att man önskat uppnå stark och långvarig hetta i gropen, men också att den stått öppen en tid.

A 13125

Denna kokgrop (figur 64) var belägen i den mellersta delen av område 2. Den var 1,20 m i diameter och 0,66 m djup. Anläggningen hade branta sidor och plan botten. Fyllningen bestod av brungrå något sotig humös sand, och längs sidor och botten ett ca 6 cm tjockt lager av gråsvart humös sandig bemängt med sot och kol. Hela anläggningen var fylld med stora skörbrända stenar, ca 20–30 cm stora, och så tätt packade att de var svåra att få loss. Det fanns mycket lite fyllning emellan dem. I anläggningen

Figur 64 A 13125. Kokgrop.

påträffades keramik från två kärl, varav det ena kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Anläggningen tolkas som en kokgrop/grop där man eftersträvat stark och långvarig hetta, troligen i samband med matberedning.

I A 13125 togs ett jordprov och detta innehöll träkol av bl.a. salix och björk (Gustafsson 2011). Provet från gropen har daterats med två sigma till 1160–930 f.Kr. (Ua-41907; bilaga 2). Denna datering placerar gropen i bronsålderns period III–IV, vilket överensstämmer väl med keramiken.

KULTURLAGER/LAGER

Vid undersökningen registrerades tre områden med kulturlager. Två av dessa var belägna inom område 1 och det andra inom område 2. Inget av dessa lager konstaterades vid förundersökningen.

A 8133

Lagret (figur 65) var beläget centralt inom område 1 och på en svag förhöjning inom det avschaktade området. Formen var rundad med en utlöpare åt söder. Lagret mätte 16,80 x 9,10 m, och var mellan 0,05–0,30 m tjockt. Mitt i lagret fanns en 5,50 x 3,35 m stor naturlig svacka som troligen igensandats innan lagret avsattes. Svackan hade sluttande kanter och var ca 0,30 m djup. Fyllningen i svackan var sandig/grusig, medan lagret bestod av gråbrun något humös sand med enstaka skörbrända stenar. Genom lager och svacka grävdes fyra schakt (G 12054, 12191, 12192 och 12464) om 1 x 1 m². Svackan var fyndtom. I G 12054 framkom keramik från två kärl och flinta. I G 12192 framkom keramik från tre kärl, flinta och obrända ben. I G 12192 framkom keramik från tre kärl, flinta och brända ben. Bland flintan märks en skrapa och ett av kärlen kunde dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder. I G 12464 framkom keramik från fem kärl, flinta och brända ben. Två av kärlen kunde dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

Figur 65 A 8133. Kulturlager.

A 10008

Lagret var beläget i den västra delen av område 1. Formen var oregelbunden. Lagret mätte 11,50 x 6,00 m och var ca 0,02–0,15 m tjockt. Lagret är endast extensivt undersökt. Dess avgränsningar har rensats fram och dess djup konstaterats med spade. Det tycks överlagra flera gropar/naturliga svackor och rännor/hålvägar). Lagret skärs också av dike till sentida väg. Fyllningen bestod av gråbrun något humös sand med enstaka skörbrända stenar. I lagrets yta tillvaratogs delar av ett lerkärl som kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder.

A 13951, A 13971, A 13980

Dessa lager beskrivs nedan under rubriken stenpackning.

STENLYFT

Inom båda områdena fanns markfasta block som vittnar om inlandsisens avsmältning. Detta var mest påtagligt inom den norra delen av område 2. Båda områdena har varit odlade i relativt sen tid vilket inneburit att ytor röjts på sten. Därmed vittnar kraftiga stenmurar, i synnerhet i anslutning till område 2. Sammanlagt 24 anläggningar registrerades som stenlyft efter att de hade undersökts. Av dessa skiljer sig sju anläggningar markant från de andra stenlyften. Det var de sju stenlyft som utgjorde domarringen och som har beskrivits ovan.

STENPACKNING

I den norra delen av område 2 registrerades en stenpackning (A 13857) (figur 66) och i anslutning till denna en rad mindre anläggningar. Stenpackningens form var oregelbunden. Fyllningen var 0,10–0,20 m tjock och bestod av 1–2 lager sorterad sten. Stenarna var mellan 0,07 och 0,22 m stora. Vissa var skörbrända. Stenarna var tätt packade och ofta placerade med flat sida mot den ljusbrungula bottensanden. En del stenar stod på högkant. Fyllningen mellan stenarna var ljusbrun något humös sand. Enstaka slagen flinta och keramik påträffades i fyllningen. Stenpackningen tycks fortsätta norrut, utanför schaktad yta. Stenpackningen överlagrar en halvcirkelformad rad av stolphål som tycks lägesmässigt relaterad till stenpackningen. Denna stolphålsrad omfattar A 13668, A 14013, A 14023, A 14033, A 14040 och A 14047. I stenpackningens sydvästra del påträffades ett stolphål och en grop, A 13991 och A 13999, och

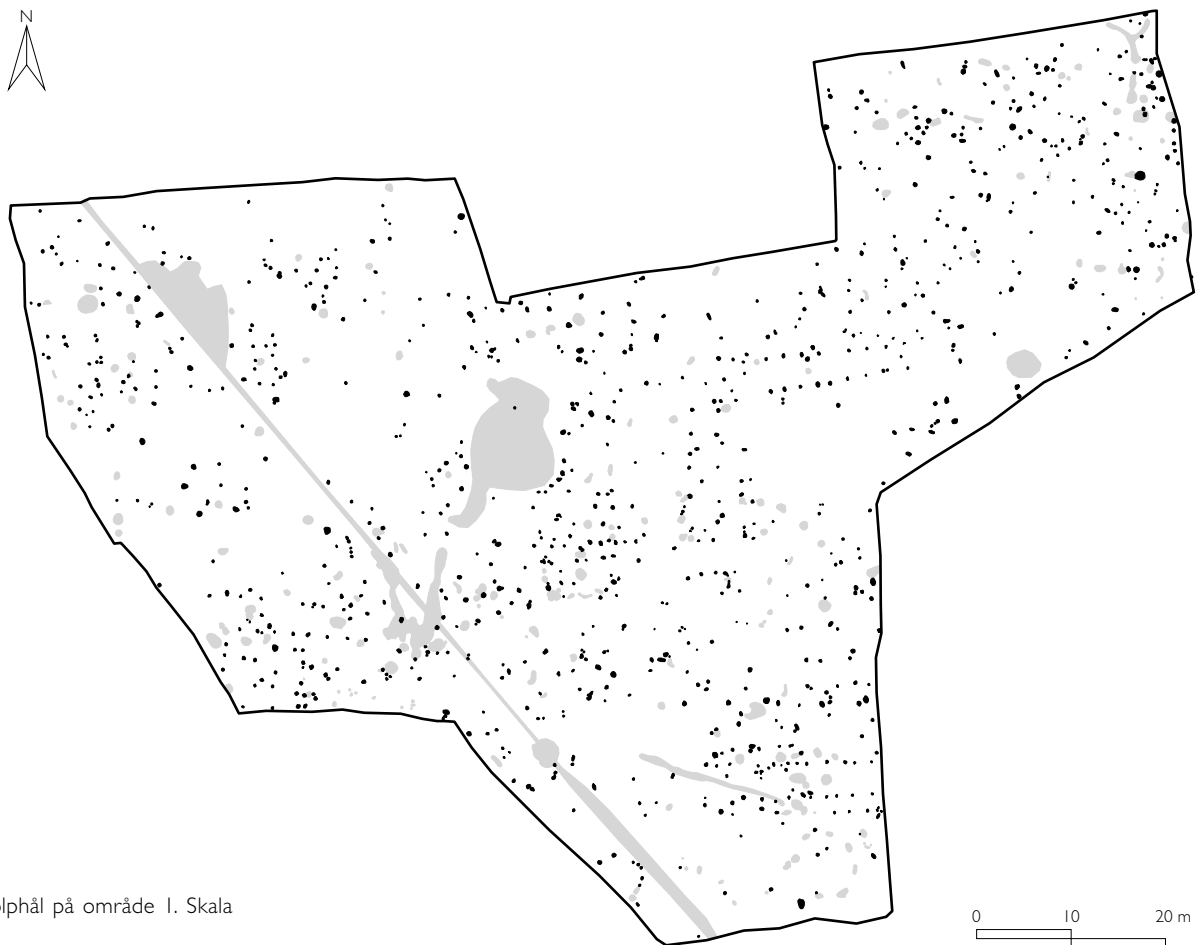
Figur 66 Stenpackning A13857. Skala 1:200.

dessutom två små lager, A 13971 och A 13980. Dessa anläggningar överlagrades av ett tredje lager, AL 13951. Stolphålet och gropen hade en fyllning av brun humös sand, och de undre lagren av svart sotig sand. Det övre lagret bestod av brun humös sand. Inga fynd påträffades i anslutning till stenpackningen men strax väster om stenpackningen framkom keramik med datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder (F 13667).

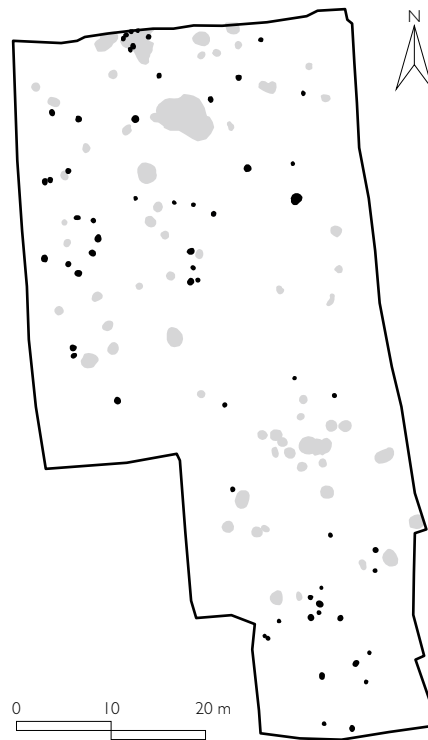
Tolkningen av anläggningen var vid undersökningstillfället att det skulle kunna röra sig om en grav, där eventuellt stolphålen utgjort någon form av kantkedja. För detta talade att stenpackningen tycktes väl lagd och att stenmaterialet var sorterat. Mot detta talade att ingen begravning påträffades. Ett annat alternativ är att det rör sig om ett röjningsröse.

STOLPHÅL

Den absolut största kategorin anläggningar som registrerades var stolphål (figur 67 och 68). Inte mindre än 987 st. registrerades och av dessa undersöktes 143 st. En del stolphål har redovisats ovan i samband med presentationen av husen. De flesta stolphålen kunde dock inte knytas till några sammansatta konstruktioner. Självklart har man rest stolpar för andra ändamål än att bara bygga hus, men det väldigt få andra konstruktioner som har kunnat påvisas. Bland stolphålen var det sex som innehöll daterbar keramik. I A 859 framkom keramik från bronsålderns period III–V, i A 2510 keramik från förromersk järnålder/romersk järnålder och i A 6185, A 6736, A 7092 och A 9564 keramik från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Inget av dess stolphål ingick i några synbara konstruktioner.

Figur 67 Stolphål på område I. Skala 1:800.

Figur 68 Stolphål på område 2. Skala 1:800.

FYNDMATERIALET

Vid undersökningen tillvaratogs ett relativt stort fyndmaterial. Fynden kunde tillföras fyndkategorierna bergart, brons, bränd lera, bränt ben, flinta, keramik, kvarts och obränt ben. Dessutom påträffades harts.

Bergart

Fynd av bergart var sparsamt förekommande inom Vä 2:107. Endast tre fynd tillvaratogs i form av en malsten, en slipsten och ett bryne. Slipstenen påträffades i A 2963, alldeles invid A 2933 och A 9157 där det påträffats fragment från gjutformar. Möjligen skall slipstenen ses i samband med metallhanteringen.

Brons

Brons påträffades endast i en anläggning inom Vä 2:107. Det var i en av de anläggningar inom område 1, A 9893, som det också påträffades gjutformar och deglar från bronsgjutning. Bronset i fråga är två små bitar som säkert är spill från bronsgjutningen (figur 46).

Bränd lera

Bränd lera påträffades i 14 anläggningar. I vissa fall är det små klumpar som har ett ganska litet informationsvärde. Från flera anläggningar finns det dock ett material som är väl värt att kommentera. Från A 9847 kommer ett fragment från en stor degel (figur 41) som visar på metallhantverk på platsen. Degeln är hårt bränd och har röd beläggning. Från 9893, bara en halv meter söder om A 9847, kommer ett stort material som vittnar om metallhantverk (figur 42–46). Det rör sig om 14 fragment av deglar, varav ett par är av samma karaktär som den ovan nämnda. Från gropen kommer också 62 fragment från gjutformar. I en av dessa (figur 45) har man helt tydligt gjutit ett svärd. Svärds klingans bredd är 39 mm. Det finns flera svärds- och dolkklingor från både äldre och yngre bronsålder som har ungefär denna bredd, och som utseendemässigt liknar den som gjutits i Vä (Baudou 1960; Oldeberg 1974). Två bitar brons från samma

anläggning nämndes ovan som rester från denna gjutning. Från A 2933, A 9157 och A 9893 kommer bitar av bränd lera som möjligen är från gjutformar. De är vittrade på ytan men har genomgående kanaler på längden, som om de har varit uppträdde på en smal ten. Fenomenet känns igen från gjutformar från Kristineberg (Högberg, Grandin & Brusling, manus), Grimeton (Svensson 1940:102), Skälby (Oldeberg 1960:14) (författaren tackar Anders Högberg som gjort mig uppmärksam på dessa referenser) och Nibble (Grandin & Willim 2011:479ff.). Högst sannolikt har det funnits pinnar i dessa kanaler för att fixera gjutformarna, vilket indikerar att det har varit stora föremål som har gjutits.

Bland den brända leran finns också ugnväggar. Dessa kommer från A 3125 inom område 1, och A 13069, A 13178, A 13189, 13462 och A 13560 inom område 2. I synnerhet materialet från A 13178 är rikligt och kommer säkerligen från en ugn som raserats (figur 49). I inget fall är leran hårt bränd eller sintrad, vilket tyder på att det varit s.k. lågtemperaturugnar. Ugnarna har troligen använts vid matberedning.

Bränt ben

Brända ben påträffades i 33 anläggningar och vanligen rör det sig om små fragment. De flesta av dessa är säkerligen slaktrester som hamnat i eld efter måltider. Av speciell intresse är att brända ben påträffades i två av stenlyften till domarringen, nämligen A 2849 och A 2980. Domarringar, som vanligen kan dateras inom tidsspannet yngre romersk järnålder–vendeltid (Carlie 1994:76ff.), är förknippade med ett brandgravskick. Det har inte varit möjligt att bestämma om de brända benen är från människa eller inte.

Figur 69 A 8847. Skrapa.

Flinta

Flinta påträffades i 50 anläggningar och vanligen rör det sig om restprodukter från redskapstillverkning i form av avslag och avfall. De flesta flintorna är Kristianstadsflinta. Endast ett redskap, en skrapa i importerad flinta, påträffades i gropan A 8847 (figur 69).

Keramik

Keramik påträffades i 69 anläggningar och kulturlager. Vid genomgången av detta material har Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska Studier, varit behjälplig med dateringar och att separera olika kärl.

Som bilaga 5 visar var det möjligt att datera keramiken från 47 anläggningar och lager till sju olika perioder eller faser. Keramik som kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder, d.v.s. en ganska lång period dominerar. Mera specifikt till yngre bronsålder kan också en förhållandevis stor grupp keramik dateras. Ett litet antal skärvor kan dateras till romersk järnålder, medan enstaka skärvor kan ges en datering bronsålder period III–V, bronsålder period V–VI, förromersk järnålder och äldre järnålder. Vanligtvis är det bara keramik från en av perioderna som kan beläggas från de olika anläggningarna, men i A 2510, A 3434, A 12442 och A 13189 kan flera faser beläggas. Den förra är ett stolphål, medan de tre senare är gropar. Keramiken visar överlag en större kronologisk spridning än de anläggningar som daterats med ^{14}C , där dateringarna nästan enhetligt låg i yngre bronsålder.

Keramikmaterialets fragmenteringsgrad varierar. I många fall rör det sig om små fragment som bara kan bestämmas som förhistoriska, men det är troligt att dessa också skall dateras till yngre bronsålder och/eller äldre järnålder. I flera fall finns större delar av kärnen bevarade och i några fall var det möjligt att få en uppfattning om kärntyper.

Kvarts

En liten bit kvarts tillvaratogs från A 13924 som är en härdgrop inom område 2. Biten är möjligen bearbetad.

Obränt ben

Obrända ben påträffades i åtta anläggningar. Vanligen är det små fragment som är dåligt bevarade. Högst sannolikt rör det sig om slaktavfall. Ett undantag finns och det är en hundkäke från A 3125.

Harts

Från två anläggningar, A 3125 och A 7548 kommer bitar av harts. Ett par klumpar är ganska stora. Anläggningarna ligger i anslutning till hus 3 respektive hus 1. Detta kan tyda på att man haft harts i husen och använt det vid tillverkning av kärl och annat till hushållet. Harts förekommer ofta i gravar från yngre bronsålder och äldre järnålder i form av hartstätningar till trä- eller näverkärl.

Utvärdering och jämförelser

Eftersom resultaten från undersökningarna av Vä 2:107 kommer att publiceras i en vetenskaplig artikel kommer detta kapitel främst att beröra boplatsen internt, men med några utblickar för jämförelsens skull. I undersökningsplanen fanns tre påstående uttalade och dessa ligger som grund för frågeställningarna som uttalats ovan.

Lämningarna inom områdena 1 och 2 är produkten av en expansion vid mitten av bronsåldern. Denna skall ses som en del av en expansion inom stora delar av Sydsandinavien.

Frågeställningar

- Finns det spår efter röjning inom området och vilken tidsställning har i så fall denna?
- Är anläggningarna inom område 2 produkten av bosättningar samtida med de första röjningarna, och den tidigaste etableringen inom område 1, eller är de spår efter ett successivt nyttjande under en längre tidsperiod?

Att det sker förändringar i samhällsstruktur, bebyggelsestruktur och nyttjande av landskapet vid övergången mellan äldre och yngre bronsålder är tydligt inom stora delar av Sydsandinavien (Artursson & Björk 2007). Vi ser det exempelvis i ett nytt gravskick, och att boplatsorganisation och husens arkitektur förändras. Vi ser det också i att depositionsmonster för bronser ändrar karaktär, och i förändringar av föremålsformer, ornamentik och offerseder. Det är också tydligt att det sker en förändring av bosättningsmonster, där nya bosättningar etableras, dels som en omstrukturering inom områden som var bebyggda under tidigare perioder och dels som en nykolonisation av områden som i dag anses som ”mera marginella”. Det senare är tydligt inom stora delar av södra Sverige, från centrala Skåne till i höjd med Västergötland och Östergötland (Widgren (red.). 2003). Inom dessa områden börjar man bruka allt större arealer extensivt av de tämligen magra moränerna, främst belägna höglänt inom urbergsområdena. Områden med fossil åkermark (FMIS), s.k. hackerörsområden, är ett högst påtagligt inslag på urbergsområdena i Sydsandinavien och många av dem etableras vid övergången mellan äldre och yngre bronsålder.

Finns det då spår efter denna bebyggelseomläggning inom Vä 2:107 och vilka uttryck tar sig detta i fyndmaterialet? Eftersom det, i synnerhet inom område 2, finns en tämligen stenbunden morän, var en grundläggande fråga till undersökningen om det

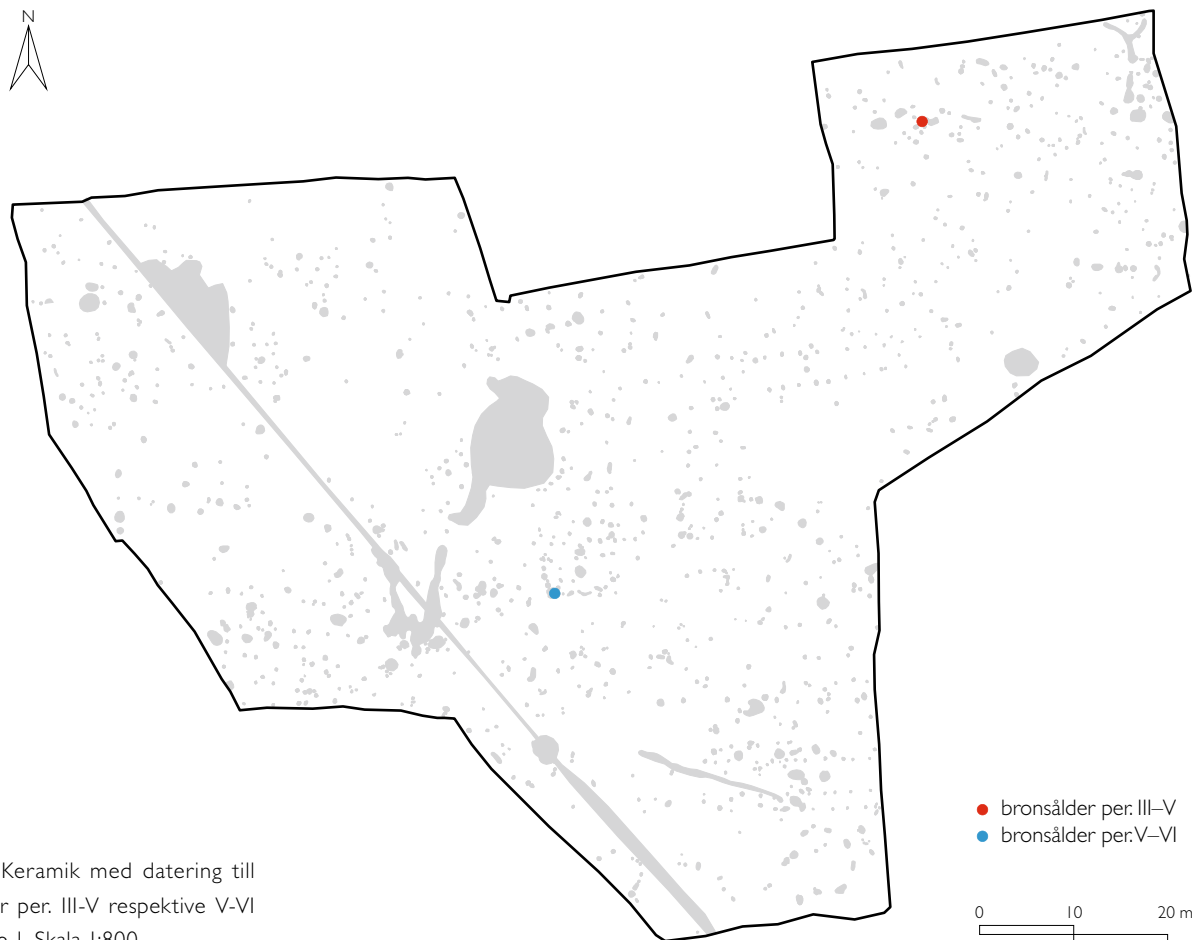
fanns spår av röjningar inom området. Detta skulle därmed kunna ses som ett första steg när man tog området i anspråk. Det är dock tydligt att det inte skett någon röjning inom områdena vid mitten av bronsåldern, och röjningsrösena och stenmurarna inom område 2 är resultaten av röjningar under förhållandevis sen tid.

Undersökningarna av de båda delområdena visar att de börjat att nyttjas vid övergången mellan äldre och yngre bronsålder. För område 1 rör sig detta om period II–III och för område 2 period III. Dateringarna visar också på en stor samtidighet mellan områdena under yngre bronsålder och äldre förromersk järnålder. Det är däremot två områden där karaktären på lämningarna skiljer sig åt.

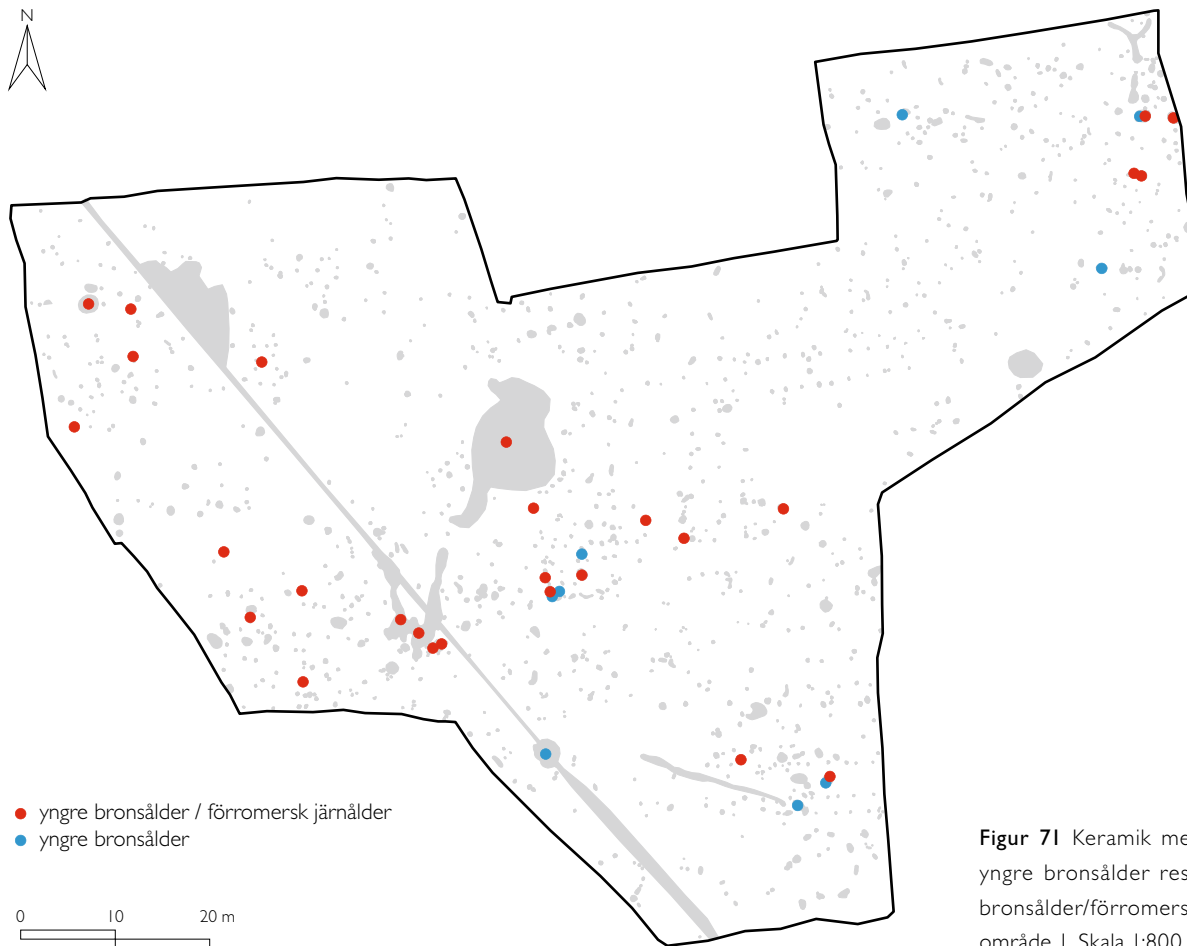
Lämningarna inom område 1 koncentrerar sig till tre områden och detta är troligen tre gårdslägen med hus i flera faser, organiserade i byliknande strukturer med glest liggande gårdar. Som en modell för hur området kan ha varit organiserat skall resultaten från Snårarp användas. Alternativet att det rör sig om en gård som flyttar runt har uppfattats som mindre troligt. Dock måste denna uppfattning finnas med vid undersökningen.

Frågeställningar

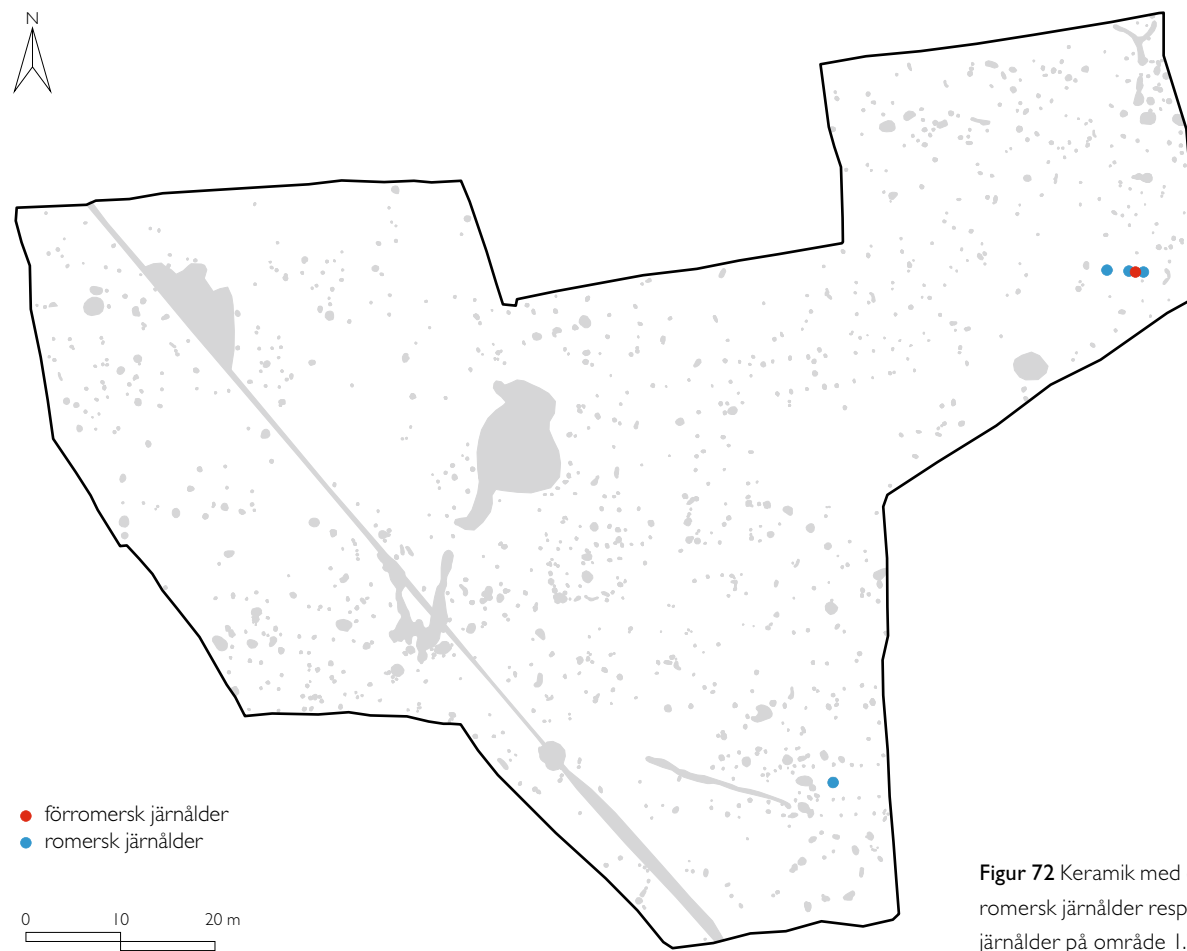
- När uppkommer bebyggelsen?
- Hus många faser kan beläggas?
- När upphör bebyggelsen?
- Finns det olika perioder med olika intensivt nyttjande?
- Är bebyggelsen en gård som flyttar runt eller kan man belägga flera gårdslägen med flera faser?
- Är huslämningar och bebyggelseutveckling inom område 1 lik eller olik den från andra platser inom omlandet (Snårarp) respektive Skåne/Sydskanadinavien?

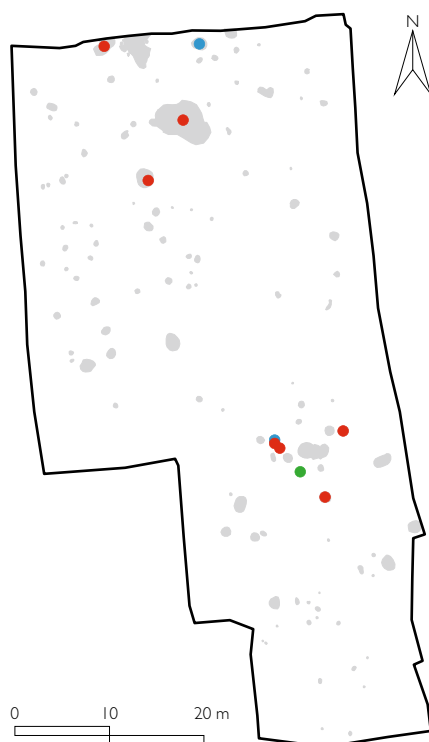
Figur 70 Keramik med datering till bronsålder per. III-V respektive V-VI på område 1. Skala 1:800.

Figur 71 Keramik med datering till yngre bronsålder respektive yngre bronsålder/förromersk järnålder på område I. Skala 1:800.

Figur 72 Keramik med datering till förromersk järnålder respektive romersk järnålder på område I. Skala 1:800.

Figur 73 Keramik med datering till yngre bronsålder, yngre bronsålder/förromersk järnålder respektive äldre järnålder på område 2. Skala 1:800.

- yngre bronsålder / förromersk järnålder
- yngre bronsålder
- äldre järnålder

Bebyggelsen inom de båda delområdena får anses vara väldaterad (figur 70–75; bilaga 2 och 5). När resultaten av ^{14}C -dateringarna blev klara fanns det, i många fall, en god överensstämmelse med de dateringar som hade gjorts av keramiken. Den tidigaste ^{14}C -dateringen inom område 1 kommer från hus 2 och placerar huset i period II–III. Det är tydligt att det är en nyetablering på platsen vid denna tid. Inga äldre fynd tillvaratogs vid undersökningen, som visar tidigare aktiviteter, exempelvis under neolitisk tid. Lämningsarna inom område 2 visar att här sker en kolonisation ungefär samtidigt som inom område 1, d.v.s. period III.

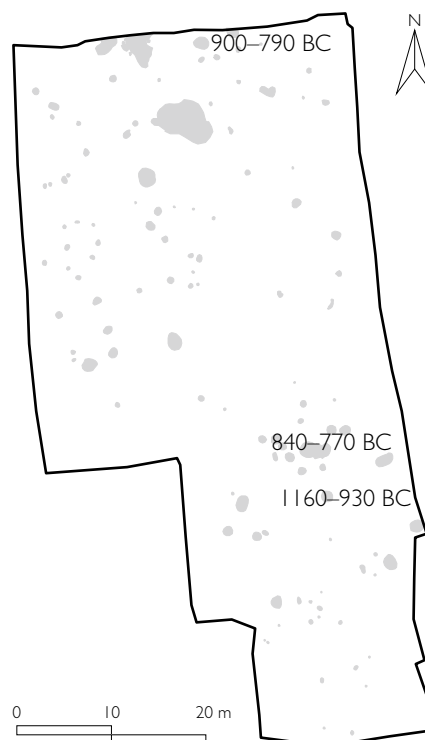
Fasindelningen inom Vä 2:107 får diskuteras område för område. Inom område 2 registrerades inga hus utan de undersökta lämningarna var främst gropar och härdar. Från ett 10-tal anläggningar framkom keramik av den typ som kan dateras till yngre bronsålder och tidig förromersk järnålder. De tre ^{14}C -dateringarna som finns från området styrker väl denna bild. Ingenting tyder på varken äldre eller yngre aktiviteter på platsen, fränsett den röjning som förekom i relativt ny tid. Lämningsarna från område 2 bör därför uppfattas som en fas under yngre bronsålder och kanske in i tidig förromersk järnålder. En enda krukskärva med ospecificerad datering till äldre järnålder förändrar inte detta förhållande.

Från område 1 föreligger fyra hus och ett antal andra anläggningar, främst gropar, som har kunnat dateras mer eller mindre precist. Möjligen kan man tala om två huvudfaser, som eventuellt kan delas upp i tre eller fyra delfaser, beroende på hur man tolkar det arkeologiska materialet.

Det första huvudfasen är från period II/III till äldre förromersk järnålder. Denna fas påvisas framför allt genom tidstypisk keramik. Huvudfasen skall möjligen delas upp i två delfaser som indikeras av ^{14}C -dateringarna. Den tidigare av dessa kan dateras från mitten av period II till mitten av period IV. Hit kan hus 2 och A 9893, gropan med material från bronsgjutning, räknas. Till denna delfas skall troligen också hus 4 föras

Figur 74 ¹⁴C-dateringar på område 1. Skala 1:800.

Figur 75 ¹⁴C-dateringar på område 2. Skala 1:800.

som rent utseendemässigt ligger hus 2 nära. En rad anläggningar, många av dem sotiga och med skörbränd sten, daterar sig till sen bronsålder/tidig förromersk järnålder. De flesta av dessa är belägna söder och öster om hus 4, och indikerar aktiviteter anknytna till huset. Till den senare delfasen, där ^{14}C -dateringarna indikerar period IV–V, kan hus 3, A 4124 och A 12442 föras. Aktiviteter på platsen under period VI–äldre förromersk järnålder får inget stöd av ^{14}C -dateringarna, så det är troligt att bebyggelsen avtar under sen bronsålder.

Den andra huvudfasen, som kan dateras till perioden sen romersk järnålder–folkvandringstid/vendeltid, kan påvisas genom keramik, hus 1 och domarringen. Hus 1, och keramik i anslutning därtill, kan sägas utgöra den tidigare delfasen här, och domarringen den senare. Här finns en liten osäkerhet. Hus 1 kan mycket väl vara samtida med domarringen, som därmed kan vara en del av en tillhörande begravningsplats. Domarringen kan också vara senare än huset, och skulle därmed kunna ses i samband med en annan bebyggelse, eventuellt Vä.

När bebyggelsen inom de undersökta delarna av Vä 2:107 upphör verkar tämligen klart. Inom område 2 sker detta sent i bronsålder eller på övergången till förromersk järnålder. Inga senare bebyggelser etableras på platsen, som framgent kommer att nyttjas som brukningsmark. En omfattande stenröjning på platsen sker först under 1800–1900-talet. Inom område 1 har ingen bebyggelse senare än hus 1 registrerats. Därmed verkar det troligt att bebyggelsen upphör sent i romersk järnålder eller tidigt i folkvandringstid. Kvarstår dock att området fortsättningsvis nyttjas som gravplats.

Intensiteten i bebyggelsen är svår att uppskatta. Det finns en tydlig övervikt av fyndmaterial och ^{14}C -dateringar till yngre bronsålder. Det är också från denna period som anläggningar och fyndmaterial visar på störst variation. Under denna tid är det en nykolonisation vi ser inom området och troligt är att man överger området efter kanske 400–500 år. Huset från romersk järnålder finns där under en specifik, och förhållandevis kort, period. Möjligen är det en gård som etableras där; möjligen har huset en specifik betydelse (se nedan). Som mest intensiv måste bebyggelsen uppfattas under yngre bronsålder.

I undersökningsplanen framhölls att de koncentrationer av bebyggelsepåspår som påträffades inom område 1 kunde utgöra tre gårdslägen, belägna i nordväst, i nordöst och i söder. Med utgångspunkt av resultaten från slutundersökningen får denna bild revideras. De två äldsta husen från undersökningen kom inom områden som skulle undersökas extensivt enligt undersökningsplanen. Den likhet som finns mellan husen, hus 2 och hus 4, indikerar att de är någorlunda samtida. Det skulle kunna tyda på att det rör sig om två samtida gårdslägen, och invid det ena, troligen hus 4, har man hållit på med bronsgjutning. Från det nordvästra hörnet av område 1 kommer en del keramik som kan dateras till yngre bronsålder–förromersk järnålder, och här fanns också en koncentration av anläggningar, bl.a. stolphål. Det gick dock inte att konstatera några huslämningar inom detta område, men flera stolphål fanns nära schaktkanten, varför huslämningar mycket väl kan finnas längre åt väster. En liknade koncentration av anläggningar och tidstypisk keramik finns i det nordöstra hörnet av område 1. Det kan således ha funnits tre eventuellt fyra glest liggande gårdar som varit samtida under yngre bronsålder. Hus 3, som dateras till en senare del av yngre bronsålder, bör uppfattas som en gård. Hus 3 är dock 300–500 år yngre än hus 2, och frågan är om det är en av de tidigare gårdarna som omlokaliseras eller om det finns ett kontinuitetsbrott. Denna fråga kan svårigen besvaras. När det gäller hus 1 finns det säkerligen ett kontinuitetsbrott. Huset är minst 1000 år yngre än hus 3 och en kontinuerlig bebyggelse under denna tidsperiod borde ha uppmärksamrats i det arkeologiska materialet.

Från det närbelägna Snårarp (Edring 2004) kommer ett stort antal bebyggelselämningar som är samtida med Vä 2:107. Till yngre bronsålder/förromersk järnålder daterar sig 19 hus, gravar och kulturlager. Bl.a. finns det fyra gårdar i materialet. Vid jämförelsen av enskilda huslämningar är det främst två hus, grupp 3 och grupp 34,

som har vissa likheter i hus 2 och 4 från Vä 2:107. Det gäller framför allt bockbredd och den trapetsoida formen. Husen i Snårarp har daterats till period V respektive yngre bronsålder–äldre järnålder. Några paralleller till hus 1 och 3 finns inte i Snårarpsmaterialet.

Från flera andra platser finns det hus från perioden och några skall nämnas här. Hus som i plan är snarlika med hus 2 och 4 finns bl.a. från Pryssgården i form av hus 172 och 189. Dessa kan dateras till 1035–830 respektive 970–810 f.Kr. (Artursson 2009:86). De är därmed samtida och något yngre än hus 2 och 4. Två hus som är tämligen snarlika hus 3 är hus 20 FU Svågertorp och hus 81 från Fosie IV (ibid:76 och 83). Dessa kan dateras till 785–410 respektive 900–810 f.Kr., vilket ligger väl i tid med hus 3. Några paralleller till hus 1 har varit svåra att finna. Huset har en bockbredd på 3,5 m och ¹⁴C-dateringar som placerar det i yngre romersk järnålder–folkvandringstid. Hus med denna bockbredd talar för bronsålder eller äldsta järnålder. Vad som dock talar för att ¹⁴C-dateringen är riktig är att de fyra anläggningar som gav keramik från romersk järnålder var belägna precis söder om huset. Det finns dock en intressant parallell till hus 1, vilken kommer att kommenteras nedan.

Ser man till jämförelsen av kronologin mellan Vä 2:107 och Snårarp finner man några likartade tendenser. I Snårarp finns två tidiga faser, senneolitikum och äldre bronsålder, med ett litet antal hus från varje. I slutet av äldre bronsålder sker den första kolonisationen av Vä 2:107. Yngre bronsålder och förromersk järnålder är den fas som är mest väl företrädd i Snårarp liksom inom Vä 2:107. Bebyggelsen är då som intensivast på de båda platserna, sett både till hus och fyndmaterial. I Snårarp har fyra gårdslägen påvisats; inom Vä 2:107 två, tre eller fyra. I slutet av yngre bronsålder överges Vä 2:107 medan det verkar finnas en fortsatt, om än mindre, bebyggelse kvar i Snårarp. Materialet från Snårarp visar på fem hus från perioden romersk järnålder–vendeltid. Detta innebär en bebyggelse samtida med hus 1 inom Vä 2:107.

Vä växer fram tidigt i romersk järnålder och utvecklas till att bli en centralplats, vilket troligen sker genom en hopslagning av platser och funktioner. Detta ses bl.a. genom en nedgång i eller nedläggning av bebyggelser på flera platser i omgivningarna, t.ex. inom område 1, Snårarp och Mosslanda. Det sker således en markant omstrukturering av landskap, och inom närområdet vid denna tidpunkt.

Frågeställningar

- Kan man spåra en nedgång (ev. nedläggelse) inom område 1 ungefär samtidigt som Vä etableras?
- Upphör bebyggelsen helt eller kvarstår det en bebyggelse?
- Kan man spåra några speciella funktioner knutna till Vä 2:107, som eventuellt övertas av Vä (ex. hantverk)?

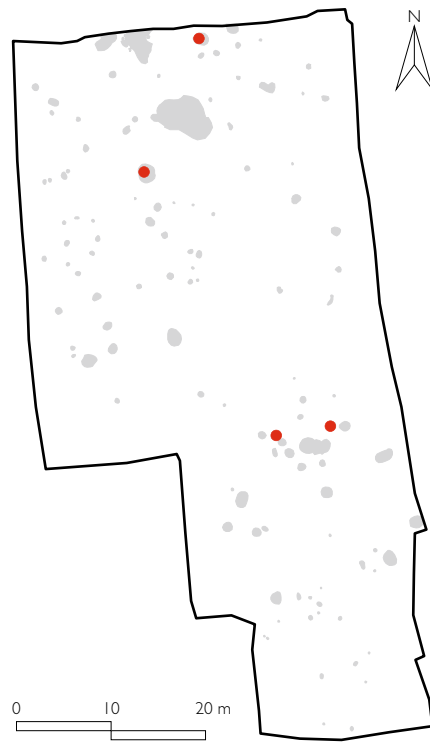
Frågan om man kan spåra en nedgång eller nedläggning av bebyggelsen i samband med att Vä etableras hänger samman med när Vä etableras. Det är tydligt att det finns en bebyggelse i Vä från kanske ca 100 e.Kr. som det kommer till uttryck i det keramiska materialet (Stjernquist 1951:58ff.). Sedan kan man genom olika fynd och lämningar påvisa en kontinuerlig bosättning fram till våra dagar. Vä är en av de många platser som givits epitetet ”centraplats”, mycket beroende på det rika arkeologiska materialet och inte minst namnet Vä; ett ”vi” (Helgesson 2002:66ff.; Björk 2003). När Vä etableras finns det ingen påvisad bebyggelse inom de undersökta ytorna av Vä 2:107. Bronsåldersbebyggelsen övergavs kanske 900–1000 år tidigare och när hus 1 byggdes var Vä redan etablerat. Möjligen skall man uppfatta hus 1 som en utflyttning eller expansion från Vä, kanske som ett led för att utöka basen för centralplatsens försörjning, eller för andra funktioner. I och med detta resonemang har frågan om bebyggelsen inom Vä 2:107 upphör eller kvarstår efter Vä’s etablering också besvarats.

Inom område 1 påträffades flera anläggningar som tydligt kan förknippas med metallhantverk (figur 76). Det rör sig om A 2933, A 9157, A 9847 och A 9893, och alla dessa ligger väl samlade centralt inom området. Dateringen av de två förra till yngre bronsålder respektive yngre bronsålder /förromersk järnålder bygger på keramik, medan A 9893 har ¹⁴C-daterats till period III–IV. Inom område 2 framkom en stor mängd bränd lera i A 13178 (figur 77). Högst sannolikt rör det sig om rester från en raserad ugn. Det har inte varit möjligt att bestämma om ugnen nyttjats för hantverk eller matberedning. Den brända leran visar dock inte spår av att ha varit utsatt för alltför hög värme, vilket kanske främst tyder på matberedning. Enstaka fragment av ugnsväggar påträffades också i flera anläggningar inom område 2. Att funktioner, exempelvis hantverk, flyttades över från Vä 2:107 till Vä förefaller inte sannolikt. Det finns dels ett kronologiskt gap mellan de båda platserna och dels har bronsgjutning ej kunnat beläggas i Vä, även om det förefaller sannolikt att det utförts. Det skiljer dock ca 1000 år mellan hantverkslämningarna från Vä 2:107 till det att Vä etableras.

Hus 1 kan, genom sina osedvanliga dimensioner tillknytas ett särskilt intresse. Likheten med Gudme-hallen, liksom samtidigheten med hallområdet i Gudme, gör att hus 1 kan ha spelat en speciell roll. Det är kanske främst två saker man förknippar Gudme med, och det är dess funktioner som stormannasäte och dess sakrala roll. Har liknande funktioner också varit knutna till hus 1 och kan detta förklara dess läge? Hus 1 ligger bara 600 m nordväst om järnålderns Vä, men i ett höjdläge och avskilt från Vä genom Kyrkbäcken. På samma sida bäcken som hus 1 finns domarringen inom område 1, och dessutom domarringar och stensättningar vid Tingsgården, Mansdala och på höjderna nordväst om hus 1. Skall därmed centralplatsen Vä inte uppfattas som en plats utan en av flera andra lokaler som ingår i vad man i stället kan kalla cen-

Figur 76 Verkstadsavfall på område 1.
Skala 1:800.

Figur 77 Verkstadsavfall på område 2.
Skala 1:800.

tralplatskomplexet Vä? Är hus 1 en ovanligt stor byggnad i en bondgård, eller har den haft andra roller, exempelvis som stormannasäte, sakral byggnad eller något liknande. Tyvärr var det bara möjligt att undersöka en liten del av huset vid undersökningen av Vä 2:107, varför dessa frågor får lämnas öppna.

Referenser

LITTERATUR

- Artursson, M. 2005. Böndernas hus. Carlie, A. (red.). *Järnålder vid Öresund. Band 1*. Riksantikvarieämbetet. Lund.
- Artursson, M. 2007a. Byggnadstradition i Vätland. Långhus från senneolitikum och bronsålder. Artursson, M. (red.). *Vägar till Vätland. En bronsåldersbygd i nordöstra Skåne 2300–500 f.Kr.* Riksantikvarieämbetet & Regionmuseet Kristianstad. Stockholm.
- Artursson, M. 2007b. ”Bott har man väl alltid gjort...!” Artursson, M. (red.). *Vägar till Vätland. En bronsåldersbygd i nordöstra Skåne 2300–500 f.Kr.* Riksantikvarieämbetet & Regionmuseet Kristianstad. Stockholm.
- Artursson, M. 2009. *Bebyggelse och samhällsstruktur. Södra och mellersta Skandinavien under senneolitikum och bronsålder 2300–500 f.Kr.* Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter 42. Stockholm.
- Artursson, M. & Björk, T. 2007. Vätland – Ett vattenrike. Tankar kring en bronsåldersbygd 2300–500 f.Kr. Artursson, M. (red.). *Vägar till Vätland. En bronsåldersbygd i nordöstra Skåne 2300–500 f.Kr.* Riksantikvarieämbetet & Regionmuseet Kristianstad. Stockholm.
- Baudou, E. 1960. *Die regionale und chronologische Einteilung der jüngeren Bronzezeit im Nordischen Kreis.* Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 1. Stockholm.
- Björhem, N. & Magnusson Staaf, B. 2006. *Långhuslandskapet. En studie av bebyggelse och samhälle från stenålder till järnålder.* Malmöfynd 8. Malmö Kulturmiljö. Malmö.
- Björhem, N. & Skoglund, P. 2009. Kulturlandskapets kontinuitet – platser, gårdar och vägar i ett långtidsperspektiv. Högberg, A., Nilsson, B. & Skoglund, P (red.). *Gården i landskapet. Tre bebyggelsearkeologiska studier.* Malmöfynd 20. Malmö.
- Björhem, N. & Säfvestad, U. 1993. *Fosie IV. Bebyggelsen under brons- och järnålder.* Malmöfynd 6. Arlövs.
- Björk, T. 2001. *Rapport. Arkeologisk förundersökning 2001. Fornl 78, Talldalsområdet, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne.* Regionmuseets rapportserie 2001:21. Kristianstad.
- Björk, T. 2003. Just another central place? A critical description of Vä. *Lund Archaeological Review 2001.* Lund.
- Björk, T. 2004. *En järnåldersgård i Öllsjö. Arkeologisk utredning och undersökning 2001.* Regionmuseets rapportserie 2004:96. Kristianstad.
- Björk, T. 2007. Kring förfädernas bopålar. Om bronsålderns och den äldre järnålderns bosättningar i Vätland. Artursson, M. (red.) *Vägar till Vätland. En bronsåldersbygd i nordöstra Skåne 2300–500 f.Kr.* Riksantikvarieämbetet & Regionmuseet Kristianstad. Stockholm.
- Björk, T., Bolander, A. & Hök, H. 2006. *Tingsgården i Vä. Boplatser och grav från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Utredningar, undersökning och förundersökning 1993–1994 och 1996.* Regionmuseets rapportserie 2006:51. Kristianstad.

- Bolander, A. 2006. *Kv Espekullen i Vä. Arkeologisk undersökning, 1987, RAÄ 78, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne län*. Regionmuseet Kristianstad, Arkivrapport 91/2006. Kristianstad.
- Borna-Ahlkvist, H. 2002. *Hällristarnas hem. Gårdsbebyggelse och struktur i Pryssgården under bronsålder*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter 42. Stockholm.
- Boye, L. 2007. Bosættelsemønstre på Østsjælland. Carlie, A. (red.). *Öresund – Barriär eller bro? Kulturella kontakter och samhällsutveckling i Skåne och på Själland under järnåldern*. Centrum för Danmarksstudier 18. Makadam förlag.
- Callmer, J. 1991. Platser med anknytning till handel och hantverk i yngre järnålder. Mortensen, P. & Rasmussen, B.M. (red.). *Fra stamme til Stat i Danmark, 2. Høvdingesamfund og Kongemagt. Jysk Arkeologisk Selskabs Skrifter XXII:2*. Viborg.
- Callmer, J. 1995. Hantverksproduktion, samhällsförändringar och bebyggelse. Iakttagelser från östra Sydsandinavien ca 600–1100 e.Kr. Heid Gjøstein Resi (red.). *Produsjon og samfunn. Beretning fra 2. nordiske jernaldersymposium på Granvolden 7.–10 mai 1992*. Varia 30. Universitetets Oldsaksksamling. Oslo.
- Carlie, A. 1994. *På arkeologins bakgård. En bebyggelsearkeologisk undersökning i norra Skånes inland baserad på synliga gravar*. Acta Archaeologica Lundensia series in 8° N° 22. Stockholm.
- Edring, A. 2004. *Snårarp – en boplatz från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Arkeologisk undersökning, 2000*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2004:1. Kristianstad.
- Edring, A. 2005. *Berget i bäckens skugga. Det sociala landskapet på Kristianstadsslätten under tidig- och mellanbronolitikum*. University of Lund, Institute of Archaeology. Report Series No. 94. Kristianstad.
- Edring, A. 2010. Vä 2:107. *Arkeologisk förundersökning, 2009*. Regionmuseets rapportserie 2010:1. Kristianstad.
- Fabech, C. 1993. Skåne – et kulturelt og geografisk grænseland i ældre jernalder og i nutiden. *TOR* Vol 25. Uppsala.
- Fallgren, J.-H. 2006. *Kontinuitet och förändring. Bebyggelse och samhäll på Öland 200–1300 e.Kr.* Aun 35. Uppsala.
- Friman, B. 2008. *Att stå på egna ben. Centrala funktioner och lokal utveckling under yngre bronsålder och äldre järnålder i Mellanbyn, Skåne*. Malmö Kulturmiljö. Malmöfynd nr 18. Malmö.
- Garvell, M. 2003. *En boplatz från 1000-talet. Arkeologisk för- & slutundersökning inom Öllsjö 6:22*. Regionmuseets rapportserie 2003:16. Kristianstad.
- Grandin, L. & Willim, A. 2011. Bronsföremål och bronsgjutning. Artursson, M., Karlenby, L. & Larsson, F. (red.). *Nibble. En bronsåldersmiljö i Uppland*. Riksantikvarieämbetet UV Rapport 2011:111. Lund.
- Gustafsson, M. 1996. *Övrabyboplatsen. Fornlämning 317, Söderåkra sn, Torsås kn, Småland*. Rapport arkeologisk undersökning Kalmar Läns Museum. Kalmar.
- Helgesson, B. 2002. *Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner*. Uppåkrastudier 5. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 38. Lund.
- Håkansson, I. 1985. *Skånes gravfynd från äldre bronsålder som källa till studiet av social struktur*. Acta Archaeologica Lundensia series in 8° N° 14. Lund.
- Högberg, A., Grandin, L. & Brusling, A (manus). *Brons, guld, silver och koppar – yngre bronsålderns metallhantverk vid Kristineberg*.
- Ideström, L. 1985. *Rapport. Boplatslämningar och gravar från yngre bronsålder och förromersk järnålder. Vä 44:1 och 44:3, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne*. Skånes Hembyggsförbund/Landsantikvarien i Skåne.
- Jensen, J. 2003. *Danmarks Oldtid. Äldre Jernalder og Vikingetid 500 f.Kr.–400 e.Kr.* København.
- Kockum, J. 2004. Vä 2:107. *Arkeologisk utredning, 2004*. Regionmuseets rapportserie 2004:122. Kristianstad.
- Kockum, J. 2008. *Förhistoriska boplatser inom Vä 2:107. Särskild utredning, 2008*. Regionmuseets rapportserie 2008:91. Kristianstad.
- Lilja, H. 1997. *Rapport förundersökning 1997. Vä 2:107. Fornlämningarna 78 och 181, Vä socken, Skåne*. Länsmuseets rapportserie 1997:18. Kristianstad.
- Nicklasson, P. 1997. *Svärdet ljuger inte. Vapenfynd från äldre järnålder på sveriges fastland*. Acta Archaeologica Lundensia series in 4° N° 22. Stockholm.
- Nordell, M. 1995. *Rapport. Arkeologisk undersökning 1991. Vä 2:107 m.fl., Vä sn, Kristianstads kommun, Skåne*. Länsmuseets rapportserie 1995:1. Kristianstad.

- Oldeberg, A. 1960. *Skälbyfyndet. En boplatzlämning från den yngre bronsåldern*. Antikvariskt arkiv 15. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien. Stockholm.
- Oldeberg, A. 1974. *Die ältere Metallzeit in Schweden*. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm.
- Skoglund, P. 2005. *Vårdagens landskap – lokala perspektiv på bronsålderns materiella kultur*. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 49. Stockholm, Almqvist & Wiksell. Stockholm.
- Skånska Rekognosceringskartan 1812–1820*. Utgiven i 1:30 000 av Lantmäteriverket 1986.
- Stjernquist, B. 1951. *Vä under järnåldern*. Lund.
- Strömberg, M. 1961. *Untersuchungen zur jüngeren Eisenzeit in Schonen. Textband*. Acta Archaeologica Lundensia series in 4° N° 4. Malmö.
- Svensson, B. 1940. En Gjuteriverkstad från Bronsåldern. *Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift* 1940:95–110.
- Svensson, C. 2007. *Öllsjö 67:1. SU, 2006*. Regionmuseets rapportserie 2007:47. Kristianstad.
- Sørensen, P.O. 1994. Gudmehallerne. Kongeligt byggeri fra jernalderen. *Nationalmuseets Arbejdsmark* 1994. Köpenhamn.
- Thun, E. 1982. *Vä. Järnålder. Medeltid*. Rapport. Örebro.
- Thun, E. & Anglert, M. 1984. *Vä. Medeltidsstaden*. Rapport 57. Stockholm.
- Tuneld, J. 1934. *Prästrelationerna från Skåne och Blekinge av år 1624*. Lund.
- Widgren, M. (red.). 2003. *Röjningsröseområden på sydsvenska höglandet. Arkeologiska, kulturgeografiska och vegetationshistoriska undersökningar*. Meddelanden nr 117. Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet. Stockholm.
- Ödman, A. 1998. Northern Skåne – a resource area for medieval Denmark. Andersson, H., Ersgård, L. & Svensson, E. (red.). *Outland Use in Preindustrial Europe*. Lund.

ÖVRIGA KÄLLOR

Lantmäteriet. Karta/akt. Enskifte, Vä, 1817, 11-väj-39.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100021
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-156-10
Datum för beslut:	2010-05-03
Projektnummer:	100021
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Vä
Fastighet:	Vä 2:107
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D li Vä
Koordinatsystem:	RT90 2,5 gon väst
X koordinat:	6208800
Y koordinat:	1391700
Höjdsystem:	RH 70
M ö.h.	30–45
Fältarbetsid:	2010-09-20–2010-11-09
Antal arbetsdagar:	36
Antal arkeologtimmar:	720
Antal maskintimmar:	80
Exploateringsyta:	Ca 12 ha
Undersökt yta:	8 771 m ²
Platschef:	Bertil Helgesson
Personal:	Ylva Wickberg, Karin Blom
Projektgrupp:	Bertil Helgesson, Tony Björk och Charlotte Fabeck från Sydsvensk Arkeologi AB, och Anders Wihlborg, Länsstyrelsen
Underkonsulter:	Akka-Frakt, Byggnadsmaskiner AB
Uppdragsgivare:	Kristianstads kommun
Tidigare undersökningar:	Kockum 2008; Edring 2010
Fynd:	Fynden förvaras vid Lunds Universitets Historiska Museum, fyndnummer: LUHM 32080
Dokumentationsmaterial:	Arkivmaterial (ritningar, Intrasis-projekt) förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv
Kostnader:	1 461 600 SEK

Bilaga I

Arkeobotanisk analys av prover från Vä 2:107, projektnummer 100021

Arkeobotanisk analys av
prover från Vä 2:107,
projektnummer 100021

Stefan Gustafsson

2011

A
R
K
E
O
B
O
T
A
N
I
S
K

R
A
P
P
O
R
T

Inledning

På uppdrag av Sydsvensk Arkeologi har 15 floterade prover analyserats på förkolnat växtmaterial. Det primära syftet med analysen har varit att undersöka innehållet av träkol samt att plocka ut lämpligt material för ¹⁴C-analys.

Resultat

Tabell 1. Artförekomst i analyserade prover.

Art/Anl.	5605	5616	2101	2039	3203	3152	6356	6533	13560	13125	13199	9893	12442	4124	11556
Tall					x			x							
Ek			x			x					x	x	x	x	x
Björk	x			x					x	x					x
Hassel		x		x	x								x		
Bok											x				
Salix										x			x		
Obest.	x		x		x					x			x		

AS 5605 PM 8753 Hus 1, stolphål

I provet fanns små kolfragment av björk, obestämbar kol i form av strådel.

AS 5616 PM 8752 Hus 1, stolphål

I provet fanns bara 2 små kolbitar av hassel.

AS 2101 PM 9795, Hus 2, stolphål

I provet fanns små träkolsfragment varav några kunde bestämmas till ek.

AH 2039 PM 9116, Hus 2, härd

I provet fanns en del kol av hassel och björk. Överlag verkar det vara fråga om kvistar och grenar, dvs. fallved.

AS 3203 PM 9727, Hus 3, stolphål

I provet fanns små fragment av träkol. Av de fragment som kunde artbestämmas fanns i första hand hassel och ett fragment av tall.

AS 3152 PM 9731, Hus 3, stolphål

I provet fanns träkol av ek. Förutom träkol fanns en kärna av skalkorn.

AS 6356 PM 9732, Hus 4, stolphål

I provet fanns inget förkolnat material.

AS 6533 PM 9733, Hus 4, stolphål

I provet fanns bara en kolbit av tall.

AG 13650 PK 200031, grop – botten

Kolet i provet var inbäddat i lera och fick tvättas i lut. Kolet var av dålig kvalitet och mycket poröst. En bit kunde bestämmas till björk.

AH 13125 PK 13827, härd

I provet fanns kol av björk, salix (vide, sälg, pil) och obestämt kol.

AG 13199 PK 13945, grop

I provet fanns kol av ek och bok.

AS 9893 PK 14087, stolphål/grop

I provet fanns lite kol men ett par bitar kunde bestämmas till ek.

AG 12442 PM 12454, gropsystem

I provet fanns gott om kol från ek, hassel, salix och obestämt kol. Dessutom fanns förkolnad växtmakrofossil i form av skalkorn 1st, obestämt vete 1 st, fragmenterad säd 1 st, svinmålla 3 st och åkerbinda 1 st. Gropsystemet har åtminstone delvis fyllts igen med hushållsavfall. Fynden antyder en odling med skalkorn och vete på gödslad åker.

AG 4124 PK 1281, grop

I provet fanns några kolbitar av ek.

AG 11556 PM 14121, grop

I provet fanns 4 kolbitar, 2 st av ek och 2 st av björk.

Diskussion

Generellt var mängden kol i proverna litet och saknades helt i ett prov. Björk och ek var de vanligaste förekommande arterna i proverna. Eftersom mängden kol var litet är det vanskligt att dra några kvantitativa slutsatser utifrån analysen.

I något fall har det varit möjligt att avgöra kolets egenålder och då verkar den insamlade veden bestått av kvistar och grenar. Här kan man tänka sig uppsamlad fallved.

I några fall förekommer förutom träkol även förkolnade sädeskorn och ogräs. Sädeskorn lämpar sig väl till ¹⁴C-analys. Från ett stolphål i hus 3 fanns skalkorn och när det gäller dateringar av hus är säd att föredra framför träkol. Sädeskornet har lägsta tänkbara egenålder och en funktionell koppling till

själva huset. Det omvända förhållandet gäller material från tex härdar. Från gropsystem spelar det kanske mindre roll vilken typ av kol man väljer att datera. Det rör sig vanligen om hushållsavfall som hamnat i systemen då de började fyllas igen och har inte någon egentlig funktionell koppling till själva anläggningen.

Bilaga 2

¹⁴C-dateringar

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2011-07-01

Bertil Helgesson
SydsvenskArkeologi AB
Box 134
29122 Kristianstad

Resultat av ¹⁴C datering av träkol och makrofossiler från Kristianstad, Skåne.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

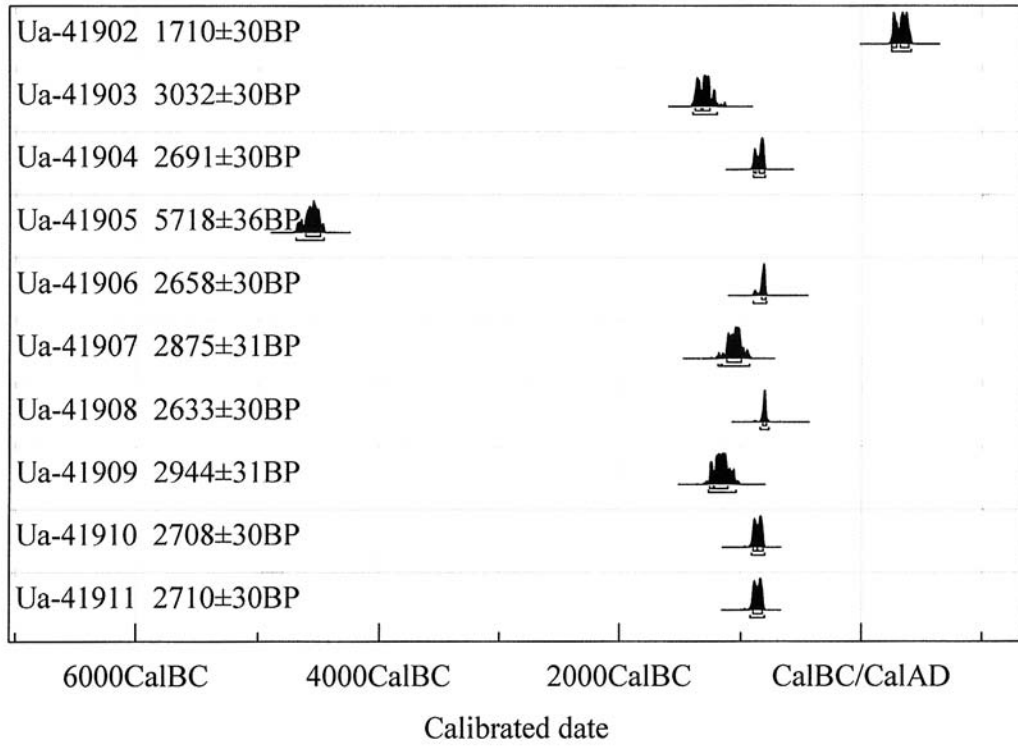
Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns, det tvättade och intorkade materialet surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

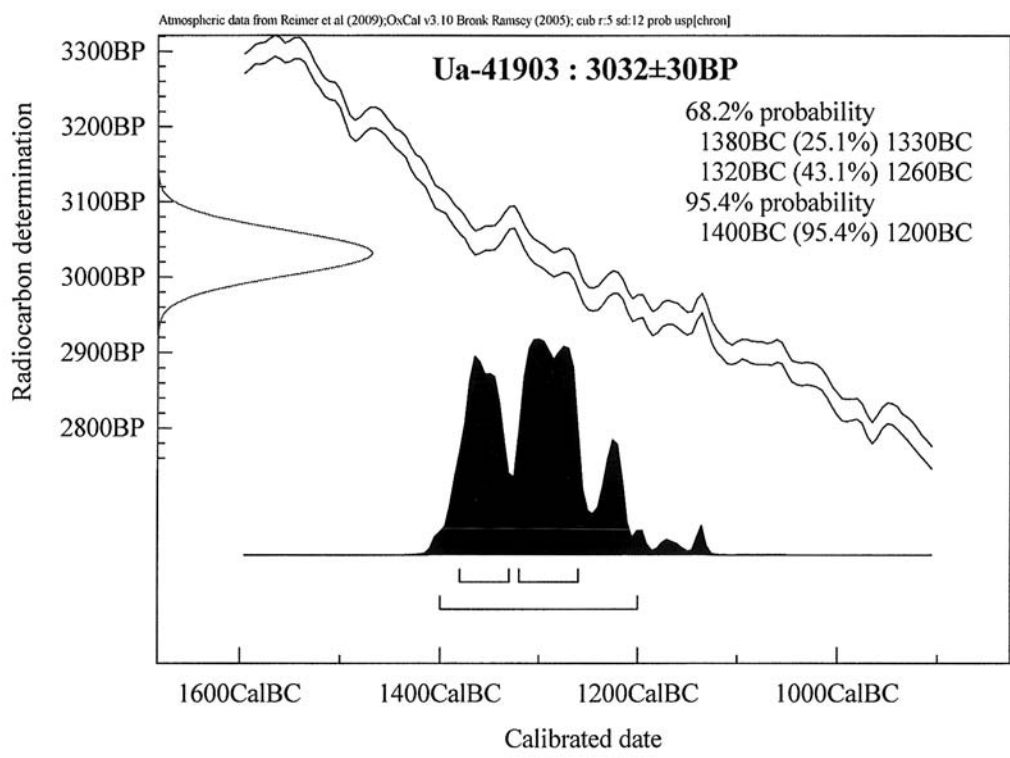
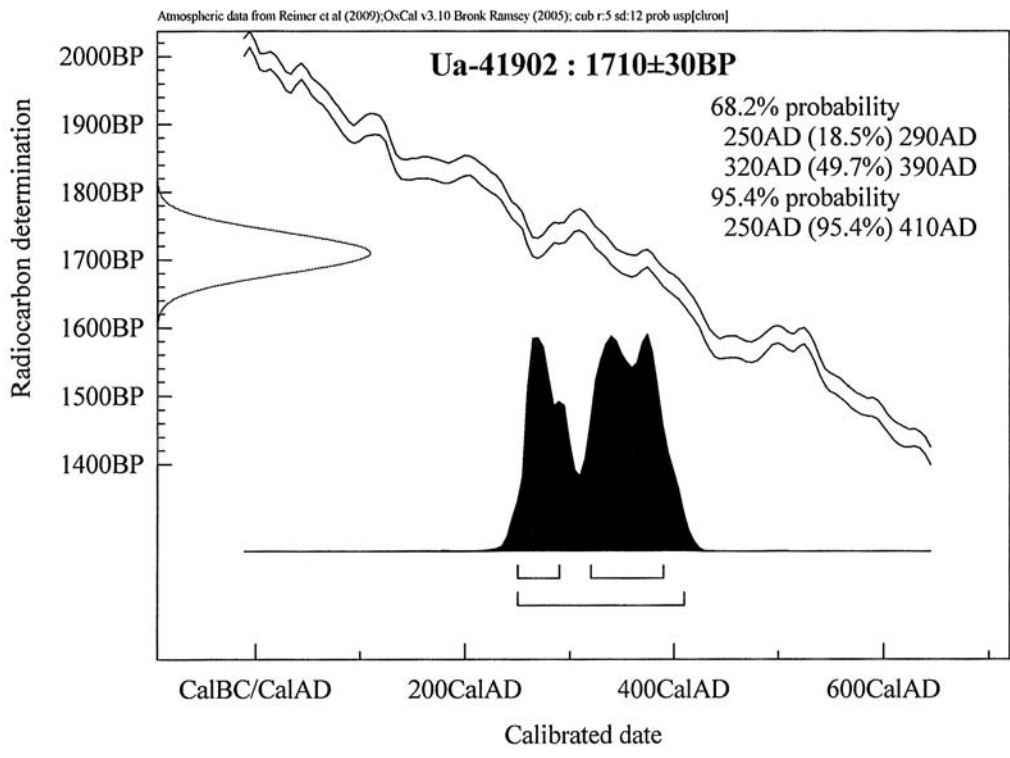
RESULTAT

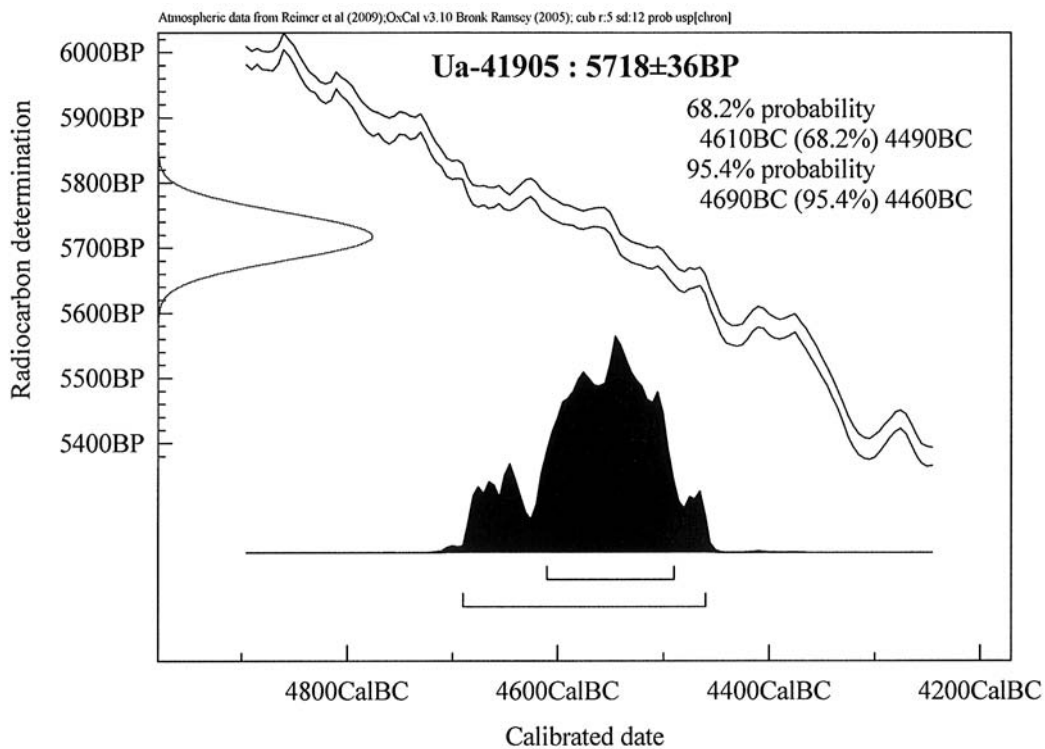
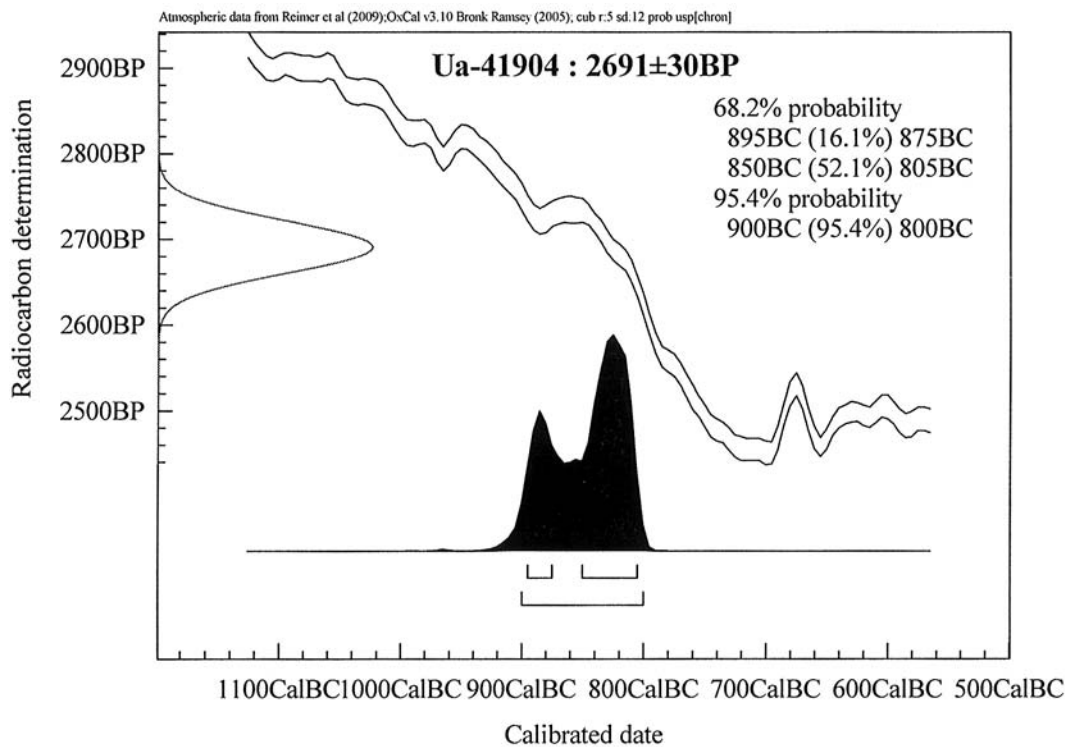
Labnummer	Prov	δ ¹³ C ‰ VPDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-41902	Vä 2:107, AS 5616, Sample 1	-26,0	1 710 ± 30
Ua-41903	Vä 2:107, AS 2101, Sample 2	-25,6	3 032 ± 30
Ua-41904	Vä 2:107, AS 3152, Sample 3	-24,1	2 691 ± 30
Ua-41905	Vä 2:107, AS 6356, Sample 4	-26,3	5 718 ± 36
Ua-41906	Vä 2:107, AG 13560, Sample 5	-24	2 658 ± 30
Ua-41907	Vä 2:107, AH 13125, Sample 6	-25	2 875 ± 31
Ua-41908	Vä 2:107, AG 13199, Sample 7	-27	2 633 ± 30
Ua-41909	Vä 2:107, AS 9893, Sample 8	-26	2 944 ± 31
Ua-41910	Vä 2:107, AG 12442, Sample 9	-24,7	2 708 ± 30
Ua-41911	Vä 2:107, AG 4124, Sample 10	-25,4	2 710 ± 30

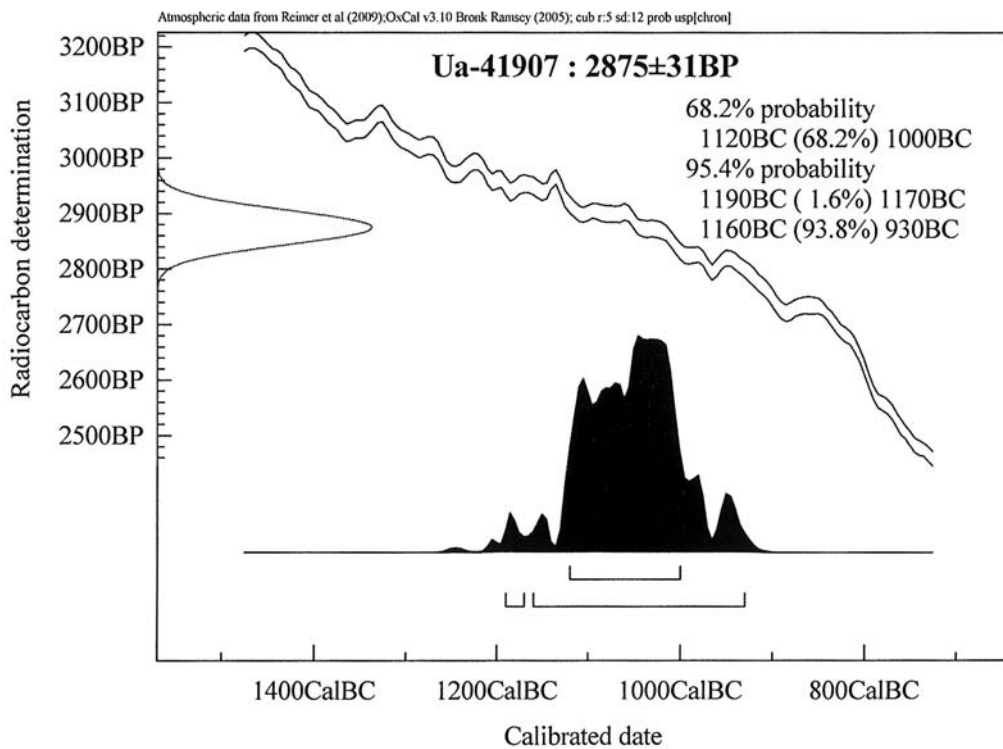
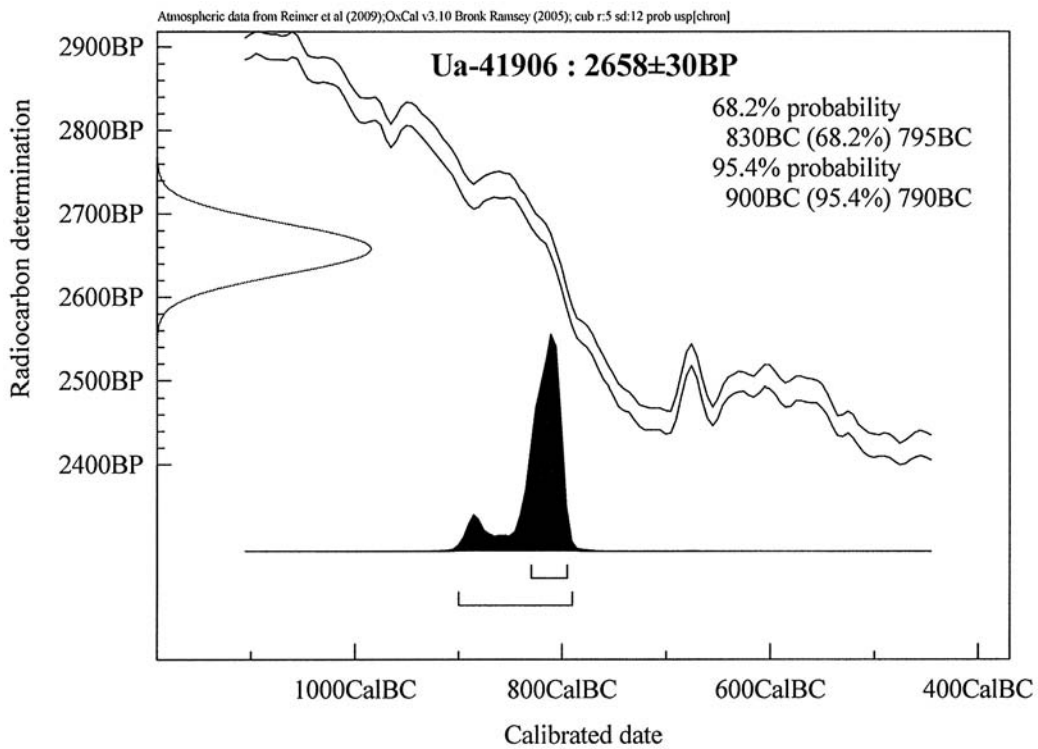
Med vänlig hälsning

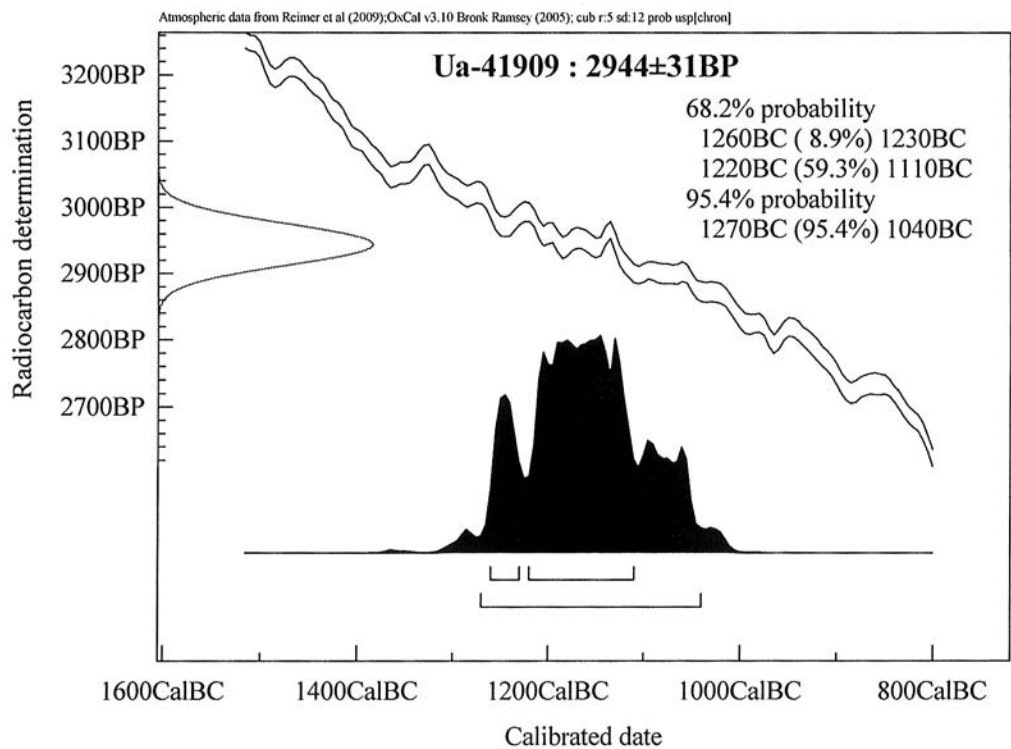
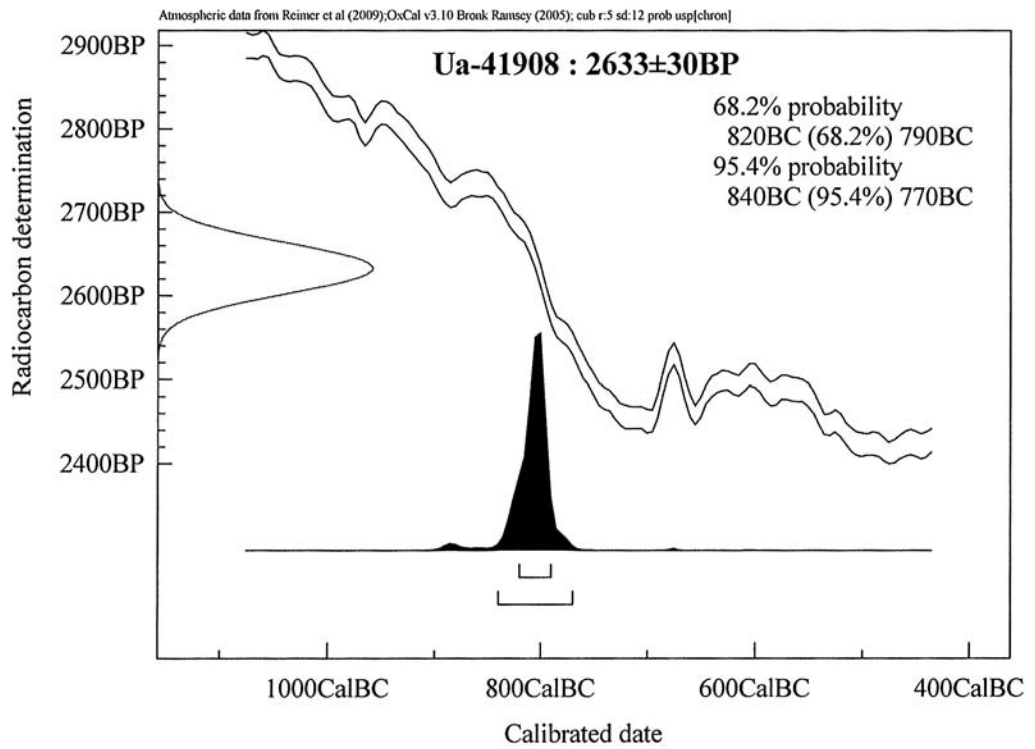
Göran Possnert/Ingela Sundström

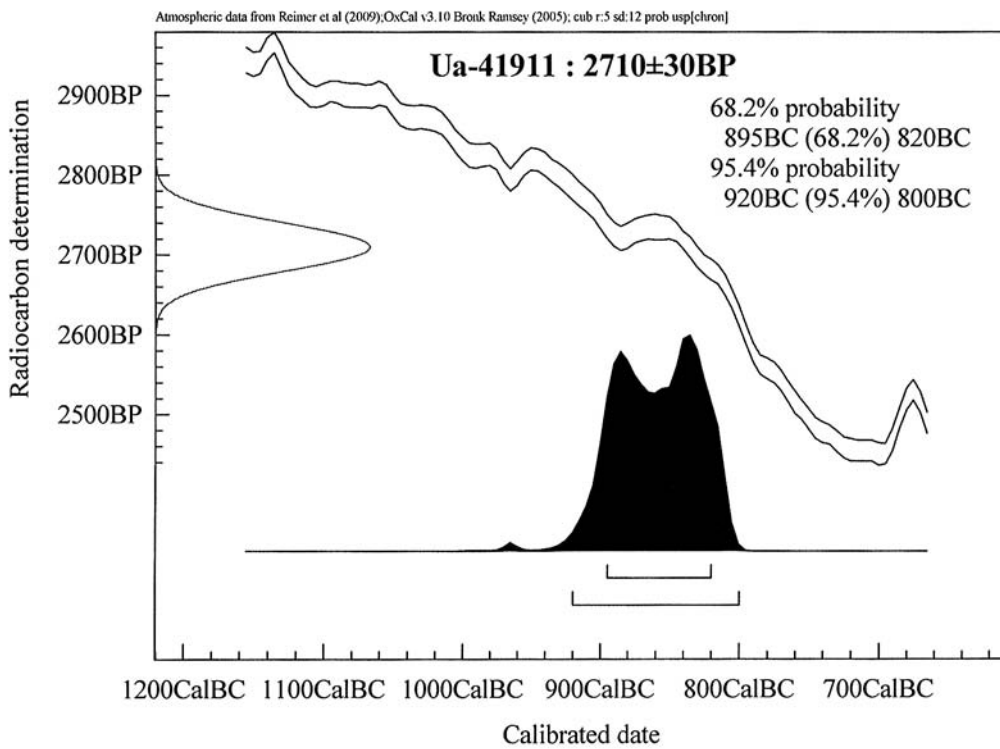
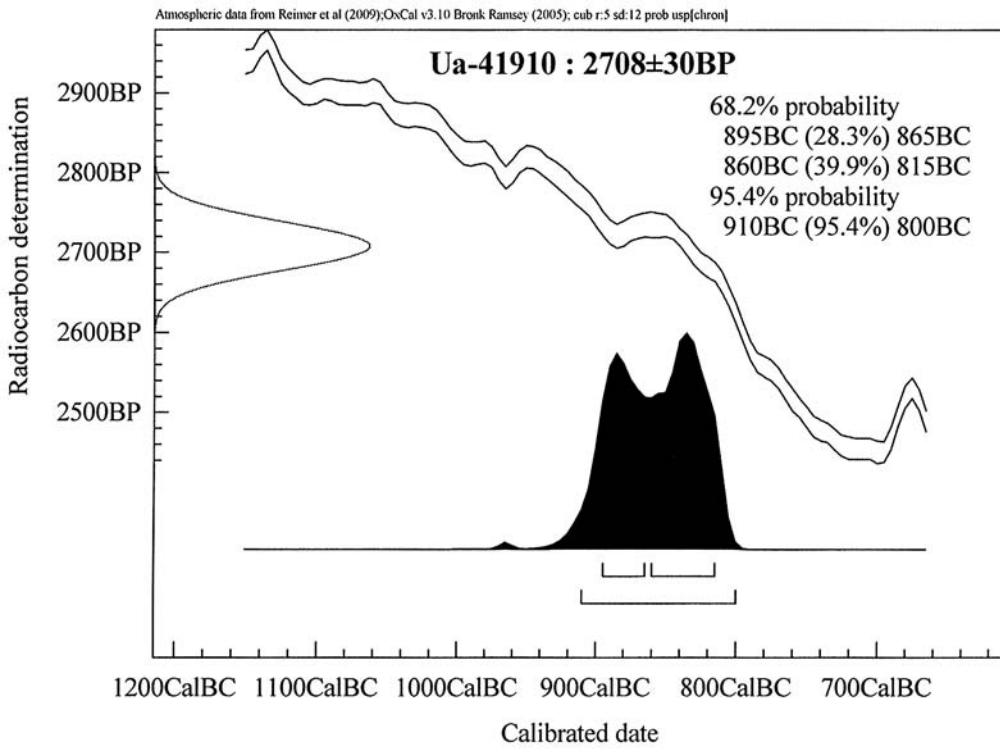

Bilaga 3

Samtliga anläggningar och undersökningsstatus

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
206	Ränna	X	Lätt humös	Sand				X
247	Stolphål							
254	Stolphål							
260	Stolphål							
265	Stolphål							
271	Stolphål							
278	Stolphål							
285	Stolphål							
293	Stolphål							
302	Stolphål							
309	Stolphål							
318	Stolphål	X	Lätt humös	Sandig				
325	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
333	Grop							
342	Stolphål							
351	Stolphål							
359	Stolphål							
366	Stolphål							
372	Ränna							
396	Stolphål							
403	Stolphål							
410	Grop	X	Humös, torvig	Sandig				X
419	Grop							X
430	Grop	X	Humös	Sand				
439	Stolphål							
447	Stolphål							
454	Stolphål							
462	Grop	X	Lätt humös	Sand				
469	Stolphål							
476	Grop							
486	Stolphål							
493	Stolphål							
502	Stolphål							
512	Stolphål	X	Lätt humös	Sand, sten				
520	Stolphål							
527	Stolphål							
539	Stolphål							
546	Grop							
554	Stolphål							
560	Grop	X	Lätt humös	Sand, sten				
569	Stolphål							
579	Grop							
592	Stolphål							
599	Stolphål							
606	Stolphål							
615	Grop	X	Lätt humös	Sand				

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
628	Stolphål							
639	Stolphål							
647	Stolphål							
654	Stolphål							
662	Stolphål							
668	Stolphål							
676	Stolphål							
683	Härd							X
695	Stolphål							
702	Stolphål							
709	Stolphål							
716	Stolphål							
723	Stolphål							
730	Grop							
741	Stolphål							
747	Stolphål							
755	Stolphål							
763	Stolphål							
770	Stolphål							
777	Stolphål							
784	Stolphål							
792	Härd							X
802	Stolphål							
809	Stolphål							
818	Stolphål							
827	Stolphål							
835	Stolphål							
844	Stolphål							
852	Stolphål							
859	Stolphål	X	Lätt humös	Sand, sten				X
868	Grop							
881	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
889	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
897	Ränna	X	Humös	Sand, sten				
913	Stolphål							
921	Stolphål							
928	Stolphål							
937	Stolphål							
945	Stolphål							
953	Stolphål							
960	Stolphål							
969	Stolphål							
977	Stolphål							
984	Stolphål							
991	Stolphål							
999	Stolphål	X	Humös	Sand, sten	X			X
1007	Stolphål							
1016	Stolphål							
1023	Stolphål	X	Sandig	Sand				
1030	Stolphål							
1038	Grop	X	Humös	Sand				
1052	Stolphål							
1060	Stolphål							
1067	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
1076	Stolphål							
1094	Stenlyft							
1103	Grop	X	Lätt humös	Sand, sten				
1111	Stolphål							
1119	Stolphål							
1127	Stolphål							
1134	Stolphål							
1143	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
1157	Stolphål							
1164	Stolphål							
1171	Stolphål							
1177	Grop	X	Sandig	Sand				
1204	Stolphål							
1211	Stolphål							
1218	Stolphål							
1226	Stolphål	X	Sandig	Sand				
1234	Stolphål							
1241	Stolphål							
1249	Stolphål							
1258	Stolphål							
1266	Stolphål							
1273	Stolphål							
1281	Stolphål							
1289	Stolphål							
1299	Stolphål							
1308	Stolphål							
1315	Stolphål							
1323	Stolphål							
1331	Stolphål							
1338	Stolphål							
1345	Stolphål							
1353	Stolphål							
1361	Ränna							
1375	Stolphål							
1381	Stolphål							
1389	Stolphål							
1397	Grop							
1406	Stolphål							
1413	Stolphål							
1421	Stolphål							
1431	Stolphål							
1439	Stolphål							
1447	Stolphål							
1456	Stolphål							
1464	Stolphål							
1472	Stolphål							
1480	Stolphål							
1489	Stolphål							
1496	Stolphål							
1505	Stolphål							
1512	Grop							
1521	Stolphål							
1528	Stolphål							
1536	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
1543	Stolphål							
1550	Stolphål							
1557	Stolphål							
1567	Stolphål							
1577	Stolphål							
1584	Stolphål							
1591	Stolphål							
1599	Stolphål							
1606	Stolphål							
1613	Stolphål							
1620	Stolphål							
1628	Stolphål							
1641	Stolphål							
1649	Stolphål							
1656	Stolphål							
1663	Stolphål							
1670	Stolphål							
1678	Stolphål							
1685	Stolphål							
1692	Stolphål							
1701	Stolphål							
1708	Stolphål							
1718	Stolphål							
1725	Stolphål							
1732	Stolphål							
1739	Ränna							
1755	Stolphål							
1761	Stolphål	X	Humös	Sand				
1770	Stolphål							
1778	Stolphål							
1785	Stolphål							
1793	Stolphål							
1800	Stolphål							
1808	Stolphål							X
1815	Stolphål							
1823	Stolphål							
1830	Stolphål							
1840	Stolphål							
1849	Stolphål							
1857	Stolphål							
1864	Stolphål							
1871	Stolphål							
1878	Stolphål							
1889	Stolphål							
1898	Stolphål							
1905	Grop							
1916	Stolphål							
1927	Stolphål							
1935	Stolphål							
1943	Stolphål							
1950	Stolphål							
1957	Stolphål							
1965	Härd							
1974	Stolphål	X	Humös	Sand				

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
1982	Stolphål							
1989	Stolphål	X	Humös	Sand				
1998	Stolphål							
2005	Stolphål							
2013	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
2022	Stolphål	X	Humös	Sand				
2030	Stolphål	X	Humös	Sand				
2039	Härd	X	Sandig grusig	Kol	X			
2047	Stolphål							
2055	Stolphål	X	Humös	Sand				
2064	Stolphål							
2072	Stolphål							
2080	Stolphål							
2101	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
2109	Stolphål	X	Humös	Sand				
2118	Stolphål	X	Humös	Sand				
2125	Stolphål	X	Humös	Sand				
2134	Stolphål							
2141	Stolphål	X	Humös	Sand				
2148	Stolphål							
2154	Stolphål							
2163	Stolphål							
2174	Stolphål							
2181	Stolphål							
2191	Stolphål							
2202	Stolphål							
2210	Stolphål							
2219	Stolphål							
2230	Stolphål							
2239	Stolphål							
2250	Stolphål							
2263	Stolphål							
2270	Stolphål							
2279	Stolphål							
2289	Stolphål							
2296	Stenlyft							
2338	Härd	X	Sotig sandig	Sand, sten	X	X		
2350	Grop	X	Lerig	Sand				X
2359	Stolphål							
2369	Grop	X	Grusig	Sand, sten	X	X		X
2397	Stolphål							
2405	Grop	X	Sandig humös	Sand, sten	X	X		X
2419	Stolphål							
2429	Stolphål							
2439	Stolphål							
2447	Stolphål							
2455	Stolphål							
2466	Stolphål							
2476	Stolphål							
2483	Grop	X	Lätt humös	Sand	X	X		X
2500	Stolphål	X	Lätt humös	Sand	X	X		
2510	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				X
2519	Stolphål							
2535	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
2550	Ränna							
2574	Grop	X	Lätt humös	Sand				
2584	Stolphål							
2592	Härd							
2601	Stolphål							
2610	Stolphål							
2617	Stolphål							
2626	Stolphål							
2637	Stolphål							
2646	Stolphål							
2655	Stolphål	X	Sandig	Sand				
2664	Stolphål	X	Sandig	Sand				
2671	Stolphål							
2680	Grop	X	Humös	Sand, sten				X
2693	Grop	X	Humös	Sand				
2705	Stolphål							
2713	Stolphål							
2721	Stolphål							
2733	Stolphål							
2741	Stolphål							
2748	Stolphål							
2757	Stolphål							
2768	Stolphål							
2776	Stolphål	X	Humös	Sand				
2785	Stolphål							
2828	Stolphål	X	Humös	Sand				
2836	Kokgrop	X	Humös grusig	Sand	Kol			
2849	Stenlyft	X	Humös	Sand				X
2862	Stenlyft	X	Humös	Sand				
2874	Stenlyft	X	Humös	Sand				X
2886	Stenlyft	X	Humös	Sand				
2920	Stolphål	X	Humös	Sandig		X		X
2933	Grop	X	Lätt humös	Sand				X
2946	Grop	X	Lätt humös	Sand				X
2958	Stenlyft	X	Lätt humös	Sand				X
2972	Stolphål	X	Humös sandig	Sand				
2980	Stenlyft	X	Lätt humös	Sand, sten				X
3000	Stenlyft	X	Lätt humös	Sand				
3017	Stolphål	X	Humös	Sand				
3026	Stolphål							
3045	Stolphål							
3053	Stolphål							
3066	Stolphål							
3074	Stolphål							
3082	Stolphål	X	Humös	Sand				
3090	Stolphål	X	Sandigt	Sand				
3099	Stolphål	X	Sandig	Sand				
3107	Stolphål	X	Utgår					
3116	Stenlyft	X	Utgår					
3125	Grop	X	Humös fet	Sand		X		X
3152	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
3161	Stolphål	X	Humös	Sand				
3169	Stolphål	X	Humös	Sand				
3178	Stolphål	X	Humös	Sand				

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
3186	Stolphål	X	Humös	Sand				
3194	Stolphål	X	Humös	Sand				
3203	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
3213	Stolphål							
3223	Stolphål	X	Humös	Sand		X		
3233	Stolphål	X	Lätt humös	Sand		X		
3241	Stolphål	X	Humös	Sand				
3251	Stolphål							
3259	Stolphål	X	Humös	Sand				
3267	Stolphål	X	Humös	Sand				
3275	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
3284	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
3293	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
3302	Stolphål	X	Humös	Sand				
3309	Stolphål	X	Humös	Sand				
3317	Stolphål							
3326	Stolphål	X	Humös	Sand				
3333	Stolphål	X	Humös	Sand				
3342	Stolphål							
3350	Stolphål							
3358	Stolphål							
3367	Stolphål							
3377	Stolphål							
3385	Stolphål							
3392	Stolphål							
3400	Stolphål							
3411	Stolphål							
3423	Grop							
3434	Grop	X	Humös, sandig	Sand, sten	X			X
3447	Hård	X	Humös, sandig	Sand, sten	X	X		X
3460	Stolphål							
3479	Grop	X	Humös	Sand				
3533	Stolphål	X	Humös	Sand				
3542	Stolphål	X	Lätt husandmös	Sand				
3559	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
3567	Grop	X	Lätt humös	Sand				
3578	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
3587	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
3596	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
3605	Stolphål							
3615	Stolphål							
3625	Stolphål							
3632	Stolphål							
3640	Stolphål							
3648	Grop							
3662	Stolphål							
3672	Stolphål							
3679	Stolphål							
3691	Stolphål	X	Lätt humös	Sand		X		
3699	Stolphål							
3707	Stolphål	X	Utgår					
3716	Grop							
3734	Ränna	X	Lätt humös	Sand				X
3779	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
3787	Stolphål							
3799	Stolphål							
3808	Stolphål							
3819	Stolphål							
3829	Stolphål							
3838	Stolphål							
3848	Stolphål							
3856	Stolphål							
3864	Stenlyft							
3881	Stolphål	X	Humös, sotig	Sand		X		
3890	Stolphål							
3900	Stolphål							
3908	Stolphål							
3917	Stolphål							
3925	Stolphål							
3934	Stolphål							
3942	Stolphål							
3950	Stolphål							
3971	Stolphål							
3983	Stolphål							
3991	Stolphål							
4001	Stolphål							
4012	Stolphål							
4024	Stolphål							
4034	Stolphål							
4044	Stolphål							
4058	Stolphål							
4071	Stolphål							
4082	Stolphål							
4092	Stolphål							
4102	Grop							
4114	Stolphål							
4124	Grop	X	Humös	Sand, lera	X	X		X
4136	Stolphål							
4146	Stolphål							
4159	Stolphål							
4167	Stolphål							
4178	Grop	X	Humös	Sand, sten				
4191	Grop							
4204	Stolphål							
4215	Stolphål							
4223	Stolphål							
4231	Stolphål							
4240	Stolphål							
4253	Grop	X	Humös	Sand				
4265	Grop							
4278	Stolphål							
4287	Stolphål							
4305	Stolphål							
4313	Stolphål							
4322	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
4333	Stolphål							
4344	Stolphål							
4353	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
4363	Stolphål							
4373	Stolphål							
4381	Stolphål							
4390	Stolphål							
4398	Stolphål							
4407	Stolphål							
4415	Stolphål							
4425	Stolphål							
4447	Stolphål							
4455	Stolphål							
4464	Stolphål							
4477	Härd							
4488	Stolphål							
4497	Stolphål							
4505	Härd							
4516	Stolphål							
4529	Stolphål							
4538	Stolphål							
4547	Stolphål							
4558	Stolphål							
4566	Stolphål							
4575	Ränna							
4596	Stolphål							
4605	Stolphål							
4617	Stolphål							
4626	Stolphål							
4637	Grop							
4665	Stolphål							
4676	Stolphål							
4687	Stolphål							
4697	Stolphål							
4707	Stolphål							
4717	Stolphål							
4727	Härd							
4737	Stolphål							
4745	Stolphål							
4756	Stolphål							
4766	Stolphål							
4775	Stolphål							
4783	Stolphål							
4793	Stolphål							
4803	Stolphål							
4816	Stolphål							
4827	Stolphål							
4837	Stolphål							
4845	Stolphål							
4853	Stolphål							
4866	Stolphål							
4877	Stolphål							
4885	Stolphål							
4902	Stolphål							
4913	Stolphål							
4925	Grop							
4941	Grop							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
4972	Stenlyft							
4992	Grop	X	Humös	Sand				X
5015	Grop							
5033	Grop							
5050	Grop							
5062	Grop							
5076	Stolphål							
5083	Stolphål							
5090	Stolphål							
5098	Stolphål							
5107	Stolphål							
5118	Stolphål							
5126	Stolphål							
5134	Stolphål							
5145	Stolphål							
5153	Stolphål							
5163	Stolphål							
5174	Stolphål							
5182	Stolphål							
5194	Stolphål							
5205	Stolphål							
5215	Stolphål							
5227	Stolphål							
5237	Stolphål							
5247	Stolphål							
5260	Stolphål							
5271	Stolphål							
5376	Stolphål							
5382	Stolphål							
5390	Stolphål							
5396	Stolphål							
5403	Stolphål							
5415	Stolphål							
5425	Stolphål							
5435	Stolphål							
5442	Stolphål							
5451	Stolphål							
5460	Stolphål							
5467	Stolphål							
5476	Grop							
5491	Grop							
5504	Stolphål							
5510	Stolphål							
5522	Stolphål							
5529	Grop							
5543	Stolphål							
5552	Stolphål							
5562	Stolphål							
5573	Stolphål							
5583	Stolphål							
5596	Stolphål							
5605	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				X
5616	Stolphål	X	Humös	Sand				
5635	Stenlyft	X	Lätt humös	Sand				

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
5655	Stolphål							
5664	Stolphål							
5674	Stolphål							
5682	Stolphål							
5690	Stolphål							
5701	Stolphål							
5714	Stolphål							
5722	Stolphål							
5731	Stolphål							
5744	Stolphål							
5761	Stolphål							
5770	Stolphål							
5778	Stolphål							
5786	Stolphål							
5794	Stolphål							
5802	Stolphål							
5812	Stolphål							
5822	Stolphål							
5830	Stolphål							
5839	Stolphål							
5851	Stolphål							
5859	Stolphål							
5867	Stolphål							
5876	Stolphål							
5884	Grop							
5896	Stolphål							
5905	Stolphål							
5917	Stolphål							
5927	Ränna							
5945	Grop							
5965	Stolphål							
5974	Stolphål							
5984	Stolphål							
5994	Stolphål							
6005	Stolphål							
6017	Stolphål							
6027	Stolphål							
6087	Stolphål							
6147	Stolphål	X	Humös	Sand				
6156	Stolphål							
6165	Kokgrop							
6175	Stolphål							
6185	Stolphål	X	Humös	Sand				X
6194	Stolphål							
6205	Stolphål							
6216	Stolphål							
6226	Stolphål							
6236	Stolphål							
6246	Härd							
6254	Stolphål							
6264	Stolphål							
6273	Stolphål							
6282	Stolphål							
6292	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
6301	Stolphål							
6311	Stolphål							
6320	Stolphål							
6331	Stolphål							
6341	Stolphål							
6356	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
6366	Stolphål							
6375	Grop							
6389	Stolphål	X	Humös	Sand				
6399	Stolphål							
6410	Grop							
6428	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
6438	Stolphål							
6447	Stolphål							
6457	Stolphål							
6467	Stolphål							
6485	Stolphål							
6495	Stolphål							
6505	Stolphål	X	Humös	Sand		X		
6514	Stolphål							
6533	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
6544	Stolphål	X	Humös	Sand, sten	X			
6554	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
6562	Stolphål							
6571	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
6579	Grop							
6602	Stolphål							
6612	Stolphål							
6621	Stolphål							
6630	Stolphål							
6638	Grop							
6655	Stolphål							
6667	Grop	X	Lätt humös	Sand				
6678	Stolphål							
6687	Stolphål							
6695	Stolphål							
6707	Stolphål							
6717	Stolphål							
6725	Stolphål							
6736	Stolphål							X
6747	Stolphål	X	Humös	Sand	X			
6757	Stolphål							
6766	Härd	X	Humös, sotig	Sand, sten	X			
6787	Stolphål							
6798	Stolphål	X	Humös	Sand				
6807	Stolphål	X	Humös	Sand				
6825	Stolphål							
6833	Stolphål	X	Humös	Sand				
6843	Stolphål	X	Humös	Sand				
6852	Stolphål	X	Humös	Sand				
6863	Stolphål							
6875	Stolphål	X	Humös	Sand				
6890	Grop							
6908	Grop	X	Humös	Sand, sten	X			

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
6921	Härd	X	Recent					
6938	Stolphål	X	Humös	Sand				
6949	Härd	X	Humös	Sand, sten	X			
6969	Kokgrop	X	Humös	Sand, sten	X			X
6985	Stolphål							
6994	Stolphål							
7004	Stolphål							
7015	Stolphål							
7026	Grop	X	Humös	Sandig				X
7038	Stolphål							
7047	Stolphål	X	Humös	Sand				
7057	Härd	X	Humös	Sand, sten		X		X
7074	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				X
7092	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				X
7106	Ränna	X	Humös	Sand				X
7135	Stolphål							
7147	Stolphål							
7157	Stolphål							
7168	Stolphål							
7176	Stolphål							
7187	Stolphål							
7198	Stolphål							
7207	Stolphål	X	Lätt humös	Sand, sten				
7225	Grop	X	Sandig	Sand				
7234	Stolphål							
7242	Stolphål							
7251	Grop	X	Humös, lerig	Sand		X		X
7263	Grop	X	Humös	Sand	X	X		X
7283	Stolphål	X	Humös	Sand				
7292	Stolphål							
7303	Grop							
7316	Grop							
7332	Stolphål							
7342	Stolphål							
7352	Stolphål							
7362	Stolphål							
7372	Stolphål							
7381	Stolphål							
7392	Stolphål							
7403	Stolphål							
7419	Stolphål	X	Humös	Sand				
7431	Stolphål							
7444	Stolphål							
7457	Stolphål							
7471	Grop	X	Lätt humös	Sand				
7485	Stolphål							
7494	Stolphål							
7506	Stolphål	X	Humös	Sand		X		
7518	Stolphål							
7539	Stolphål							
7548	Grop	X	Humös	Sand				X
7565	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
7576	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
7587	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
7598	Stolphål							
7610	Grop							
7623	Stolphål							
7633	Stolphål							
7643	Stolphål							
7653	Grop							
7667	Stolphål							
7676	Stolphål							
7688	Grop							
7705	Stolphål							
7715	Stolphål							
7725	Stolphål							
7737	Stolphål							
7748	Stolphål							
7758	Stolphål							
7770	Stolphål							
7783	Stolphål							
7795	Stolphål							
7803	Stolphål							
7814	Stolphål							
7826	Stolphål							
7839	Stolphål							
7848	Stolphål							
7860	Stolphål							
7871	Stolphål							
7894	Härd	X	Humös	Sand		X		
7913	Stolphål							
7925	Grop							
7949	Härd							
7962	Stolphål							
7975	Stolphål							
7985	Stolphål							
7997	Stolphål							
8010	Stolphål							
8021	Stolphål							
8034	Stolphål							
8043	Stolphål							
8054	Stolphål							
8065	Stolphål							
8075	Stolphål							
8083	Stolphål							
8093	Stolphål							
8102	Stolphål							
8112	Stolphål							
8124	Stolphål							
8133	Kulturlager							
8184	Stolphål							
8193	Stolphål							
8202	Stolphål							
8210	Stolphål							
8219	Stolphål							
8228	Stolphål							
8236	Stolphål							
8247	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
8257	Stolphål							
8269	Stolphål							
8281	Stolphål							
8290	Stolphål							
8303	Stolphål							
8312	Stolphål							
8323	Ränna							
8340	Stolphål							
8353	Stolphål							
8365	Stolphål							
8377	Stolphål							
8387	Stolphål							
8396	Stolphål							
8404	Ränna							
8422	Stolphål							
8434	Stolphål							
8443	Ränna							
8461	Stolphål							
8475	Stolphål							
8485	Stolphål							
8499	Stolphål							
8510	Grop	X	Humös	Sand		X		
8521	Stolphål							
8531	Stolphål							
8541	Stenlyft	X	Humös	Sand				
8558	Stolphål							
8567	Stolphål							
8577	Stolphål							
8589	Stolphål							
8600	Stolphål							
8613	Grop	X	Humös	Sand		X		X
8626	Stolphål							
8638	Stolphål							
8649	Stolphål							
8659	Stolphål							
8670	Stolphål							
8681	Stolphål							
8693	Stolphål							
8704	Ränna							
8726	Stolphål							
8737	Stolphål							
8757	Stolphål							
8765	Stolphål							
8780	Stolphål							
8793	Stolphål							
8803	Stolphål							
8813	Stolphål							
8827	Stolphål							
8847	Grop	X	Humös	Sand				X
8860	Stolphål							
8869	Stolphål							
8883	Grop							
8898	Stolphål							
8909	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
8919	Stolphål							
8932	Stolphål							
8945	Stolphål							
8957	Stolphål							
8967	Stolphål							
8978	Stolphål							
8988	Stolphål							
8996	Stolphål							
9005	Stolphål							
9016	Stolphål							
9025	Stolphål							
9035	Stolphål							
9044	Stolphål							
9055	Stolphål							
9069	Stolphål							
9082	Stolphål							
9091	Stolphål							
9102	Stolphål							
9117	Stolphål							
9126	Stolphål							X
9136	Stolphål							
9145	Stolphål	X	Humös	Sand	X			X
9157	Grop	X	Humös	Sand				X
9168	Grop	X	Humös	Sand				
9178	Stolphål	X	Humös	Sand				
9186	Stolphål							
9195	Stolphål							
9207	Stolphål							
9219	Stolphål							
9230	Stolphål							
9243	Stolphål							
9256	Stolphål							
9265	Stolphål							
9277	Stolphål							
9287	Stolphål							
9298	Stolphål							
9308	Stolphål	X	Humös	Sand				
9317	Stolphål	X	Humös	Sand				
9328	Stolphål							
9338	Stolphål							
9347	Stolphål							
9357	Ränna							
9376	Stolphål							
9386	Stolphål							
9395	Stolphål							
9408	Stolphål							
9423	Stolphål							
9433	Stolphål							
9445	Stolphål							
9457	Stolphål							
9470	Ränna							
9486	Ränna							
9512	Ränna							
9528	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
9537	Stolphål							
9550	Stolphål							
9564	Stolphål	X	Humös	Sand				X
9575	Stolphål	X	Humös	Sand				
9584	Stolphål							
9596	Stolphål	X	Humös	Sand				
9606	Stolphål							
9616	Stolphål							
9631	Grop							
9649	Grop							
9658	Stolphål							
9670	Stolphål							
9685	Stolphål							
9697	Stolphål							
9706	Stolphål							
9716	Stolphål							
9741	Stolphål							
9752	Grop	X	Humös	Sand				X
9776	Stolphål							
9785	Stolphål							
9796	Stolphål							
9804	Stolphål							
9816	Stolphål	X	Humös	Sand		X		
9826	Ränna	X	Humös	Sand		X		
9847	Grop	X	Humös	Sand	X	X		X
9880	Stolphål							
9893	Grop	X	Humös	Sand	X	X		X
9904	Stolphål							
9916	Stolphål							
9924	Stolphål	X	Humös	Sand				
9945	Stolphål							
9956	Stolphål							
9973	Grop							
9988	Stolphål							
9998	Stolphål							
10008	Kulturlager	X	Humös	Sand				X
10173	Stolphål							
10182	Stolphål							
10192	Stolphål							
10202	Stolphål							
10214	Stolphål							
10223	Grop							
10243	Grop	X	Lätt humös	Sand				
10260	Stolphål							
10274	Ränna							
10292	Ränna							
10311	Stolphål							
10322	Stolphål							
10332	Stolphål							
10341	Stolphål							
10350	Stolphål							
10362	Stolphål							
10371	Stolphål							
10381	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
10391	Grop	X	Humös	Sand		X		
10402	Stolphål							
10412	Stolphål							
10422	Stolphål							
10430	Stolphål							
10440	Stolphål	X	Humös	Sand				
10450	Stolphål							
10459	Stolphål							
10470	Grop							
10481	Grop							
10493	Stolphål							
10501	Stolphål	X	Humös	Sand				
10510	Stolphål							
10518	Stolphål							
10527	Grop							
10539	Stolphål	X	Humös	Sand, sten				
10550	Grop	X	Lätt humös	Sand				X
10565	Grop							
10577	Stolphål							
10591	Stolphål							
10599	Stolphål							
10608	Stolphål							
10618	Kokgrop	X	Humös, fet	Sand, sten		X		
10635	Stolphål							
10645	Stolphål	X	Lätt humös	Sand				
10655	Stolphål							
10667	Stolphål	X	Lätt humös	Sand, sten				X
10678	Stolphål							
10692	Grop							
10708	Stolphål							
10718	Stolphål							
10732	Stolphål							
10741	Stolphål							
10751	Stolphål							
10763	Stolphål							
10772	Stolphål							
10781	Grop	X	Humös	Sand				X
10796	Stolphål							
10805	Stolphål							
10815	Stolphål							
10828	Stolphål							
10837	Stolphål							
10846	Stolphål							
10855	Stolphål							
10865	Stolphål							
10876	Stolphål							
10886	Härd							
10898	Stolphål							
10908	Stolphål							
10917	Stolphål							
10927	Stolphål							
10938	Stolphål							
10949	Stolphål							
10958	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
10966	Stolphål							
10975	Stolphål							
10985	Stolphål							
10994	Stolphål							
11004	Stenlyft							
11012	Stolphål							
11023	Stolphål							
11035	Stolphål							
11047	Stolphål							
11056	Grop							
11067	Grop	X	Humös	Sand				X
11079	Stolphål							
11087	Stolphål							
11096	Stolphål							
11107	Stolphål							
11117	Stolphål							
11124	Stolphål							
11133	Stenlyft							
11143	Stolphål							
11152	Stolphål							
11160	Stolphål							
11172	Härd	X	Humös	Sand, sten	X			
11183	Kokgrop	X	Humös	Sand, sten	X	X		
11194	Stolphål							
11204	Stolphål							
11215	Stolphål							
11228	Grop	X	Humös	Sand		X		
11241	Grop	X	Humös	Sand, sten				X
11252	Stolphål	X	Humös	Sand				
11260	Ränna							
11276	Stolphål							
11286	Stolphål							
11295	Stolphål							
11305	Stolphål							
11319	Stolphål							
11329	Stolphål							
11338	Stolphål							
11347	Stolphål							
11356	Stolphål							
11367	Stolphål							
11377	Stolphål							
11388	Ränna							
11404	Stolphål							
11413	Stolphål							
11423	Stolphål							
11432	Stolphål							
11443	Stolphål							
11454	Stolphål							
11464	Stolphål							
11474	Stolphål							
11483	Stolphål							
11492	Stolphål							
11502	Stolphål	X	Humös	Sand				
11514	Grop	X	Humös	Sand		X		X

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
11536	Stolphål	X	Humös	Sand				
11546	Stolphål							
11556	Grop	X	Humös	Sand		X		X
11570	Stolphål							
11579	Stolphål							
11589	Grop							
11597	Grop							
11615	Stolphål							
11624	Stolphål							
11633	Stolphål							
11642	Stolphål							
11651	Stolphål							
11660	Stolphål							
11669	Stolphål							
11678	Stolphål							
11689	Stolphål							
11697	Stolphål							
11706	Stolphål							
11715	Stolphål							
11727	Stolphål							
11737	Stolphål							
11745	Stolphål							
11757	Stolphål							
11767	Stolphål							
11776	Stolphål							
11784	Stolphål							
11793	Stolphål							
11802	Stolphål							
11812	Stolphål							
11821	Stolphål							
11830	Stolphål							
11840	Stolphål							
11850	Stolphål							
11861	Stolphål							
11871	Stolphål							
11881	Grop							
11893	Stolphål							
11903	Stolphål							
11913	Stolphål							
11923	Stolphål	X	Sandig	Sand				
11934	Grop	X	Humös	Sand	X	X		
11952	Stolphål							
11962	Stolphål							
11970	Stolphål							
11978	Stolphål							
11986	Stolphål	X	Humös	Sand		X		
11998	Stolphål							
12008	Stolphål							
12016	Stolphål							
12025	Stolphål							
12039	Härd							
12055	Härd							
12068	Stolphål							
12076	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
I2084	Stolphål						1	
I2092	Stolphål						1	
I2103	Stolphål						1	
I2112	Grop	X	Humös	Sand		X	1	X
I2123	Stolphål						1	
I2143	Stolphål						1	
I2155	Stolphål						1	
I2193	Stolphål						1	
I2201	Stolphål						1	
I2210	Stolphål						1	
I2219	Stolphål						1	
I2227	Stolphål						1	
I2237	Stolphål						1	
I2246	Stolphål						1	
I2255	Stolphål						1	
I2263	Stolphål						1	
I2272	Stolphål						1	
I2280	Grop	X	Humös	Sand		X	1	
I2292	Stolphål						1	
I2302	Stolphål						1	
I2319	Stolphål						1	
I2327	Stolphål						1	
I2335	Stolphål						1	
I2345	Stolphål						1	
I2355	Stolphål						1	
I2364	Grop						1	
I2388	Dike						1	
I2442	Grop	X	Humös	Sand, sten			1	X
I2456	Grop	X	Humös, fet	Sand		X	2	
I2473	Grop						2	
I2485	Stolphål						2	
I2498	Stolphål						2	
I2510	Grop	X	Lätt humös	Sand, sten			2	
I2521	Stolphål						2	
I2532	Grop						2	
I2546	Grop	X	Lätt humös	Sand			2	X
I2560	Grop						2	
I2573	Stolphål	X	Lätt humös	Sand			2	
I2583	Stolphål						2	
I2592	Stolphål						2	
I2603	Stolphål						2	
I2615	Stenlyft						2	
I2625	Stenlyft						2	
I2636	Stolphål	X	Lätt humös	Sand, sten		X	2	
I2647	Stolphål	X	Lätt humös	Sand			2	
I2656	Stolphål						2	
I2666	Stolphål						2	
I2677	Stolphål						2	
I2688	Stolphål						2	
I2698	Grop						2	
I2711	Grop						2	
I2721	Stolphål						2	
I2731	Stolphål						2	
I2742	Stolphål						2	

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
12754	Stolphål						2	
12763	Grop						2	
12778	Grop						2	
12788	Grop						2	
12799	Grop						2	
12811	Stolphål						2	
12820	Stolphål						2	
12828	Stolphål						2	
12838	Stolphål						2	
12847	Stolphål						2	
12860	Stolphål						2	
12871	Stolphål						2	
12882	Stolphål						2	
12891	Stolphål						2	
12899	Stolphål						2	
12909	Stolphål						2	
12917	Stolphål						2	
12928	Stolphål						2	
12937	Grop						2	
12951	Stolphål						2	
12959	Stolphål						2	
12970	Stolphål						2	
12979	Stolphål						2	
12988	Grop						2	
13002	Grop						2	
13016	Stolphål						2	
13026	Grop	X	Humös	Sand, sten			2	
13039	Grop						2	
13056	Härd	X	Humös, fet	Sand, sten	X	X	2	X
13069	Kokgrop	X	Humös, lerig	Sand, sten	X	X	2	X
13080	Härd						2	
13095	Stenlyft						2	
13112	Stenlyft						2	
13125	Kokgrop	X	Humös	Sand, sten	X	X	2	X
13137	Härd	X	Humös	Sand		X	2	
13146	Härdgrop	X	Humös	Sand, sten		X	2	X
13156	Grop	X	Humös	Sand, sten			2	
13166	Grop						2	
13178	Grop	X	Humös	Sand		X	2	X
13189	Grop	X	Humös	Sand	X	X	2	X
13199	Kokgrop	X	Humös	Sand, sten	X	X	2	X
13208	Härd						2	
13218	Stolphål						2	
13227	Grop						2	
13238	Grop	X	Humös	Sand, sten	X	X	2	
13249	Stolphål						2	
13258	Stolphål						2	
13267	Ränna						2	
13289	Grop						2	
13301	Stolphål						2	
13310	Stolphål						2	
13320	Stolphål						2	
13330	Grop						2	
13342	Grop	X	Lätt humös	Sand		X	2	

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
13352	Grop						2	
13365	Stenlyft						2	
13378	Härd						2	
13394	Härd						2	
13409	Stolphål						2	
13417	Grop						2	
13428	Grop	X	Humös	Sand		X	2	
13440	Grop						2	
13452	Grop						2	
13462	Grop	X	Humös	Sand, sten	X	X	2	X
13484	Stolphål						2	
13489	Stolphål						2	
13495	Härd						2	
13508	Härd						2	
13517	Härd						2	
13535	Stolphål						2	
13542	Stolphål						2	
13548	Härd						2	
13560	Grop	X	Humös	Sand	X	X	2	X
13575	Härd	X	Humös	Sand, sten		X	2	X
13591	Stolphål						2	
13597	Grop	X	Humös	Sand	X	X	2	X
13633	Stolphål						2	
13639	Grop						2	
13650	Grop						2	
13668	Stolphål	X	Humös	Sand			2	
13674	Härd						2	
13682	Härd						2	
13691	Stolphål						2	
13696	Stolphål						2	
13704	Grop						2	
13715	Grop						2	
13782	Stolphål						2	
13788	Stolphål						2	
13794	Stolphål						2	
13799	Stolphål						2	
13812	Grop						2	
13857	Stenpackning	X	Humös	Sand			2	X
13898	Stenlyft		Humös	Sand			2	
13906	Stenlyft	X	Humös	Sand			2	
13915	Stenlyft	X	Humös	Sand			2	
13924	Härdgrop	X	Humös	Sand, sten	X	X	2	X
13951	Kulturlager	X	Humös	Sand		X	2	
13971	Lager	X	Humös	Sand		X	2	
13980	Lager	X	Humös	Sand		X	2	
13991	Stolphål	X	Humös	Sand, sten			2	
13999	Grop	X	Humös	Sand			2	
14013	Stolphål	X	Humös	Sand			2	
14023	Stolphål	X	Sandig	Sandig			2	X
14033	Stolphål	X	Humös	Sand			2	
14040	Stolphål	X	Humös	Sand			2	
14047	Stolphål	X	Humös	Sand			2	X
14122	Grop							
14136	Stolphål							

Id	Anläggning/typ	Undersökt	Fyllning/karaktär	Fyllning/material	Kol	Sot	Område	Fynd
14144	Ränna							
200001	Lager	X						X
200336	Grop	X	Humös fet	Sand		X		

Bilaga 4

Samtliga fyndgivande anläggningar och kategorier av fynd

Id	Anläggning/typ	Bergart	Brons	Bränd lera	Bränt ben	Flinta	Keramik	Kvarts	Obränt ben	Harts
206	Ränna					X				
410	Grop					X				
419	Grop						X			
683	Härd						X			
792	Härd					X	X			
859	Stolphål						X			
999	Stolphål					X				
1808	Stolphål						X			
2350	Grop						X			
2369	Grop	X			X	X	X			
2405	Grop				X	X	X			
2483	Grop						X			
2510	Stolphål				X	X	X			
2636	Fyndenhet					X				
2680	Grop				X	X	X			
2849	Stenlyft				X	X	X			
2874	Stenlyft								X	
2920	Stolphål				X	X	X		X	
2933	Grop						X			
2946	Grop	X					X			
2958	Stenlyft								X	
2980	Stenlyft				X		X			
3125	Grop			X	X	X	X		X	X
3434	Grop				X	X	X			
3447	Härd					X				
3734	Ränna						X			
3847	Fyndenhet					X				
4124	Grop				X	X	X		X	
4992	Grop				X	X	X			
5605	Stolphål						X			
6185	Stolphål						X			
6736	Stolphål						X			
6969	Kokgrop				X	X	X		X	
7026	Grop								X	
7057	Härd						X			
7074	Stolphål						X			
7092	Stolphål						X			
7106	Ränna						X			
7251	Grop						X			
7263	Grop				X	X	X			
7430	Fyndenhet						X			
7548	Grop					X	X			X
8613	Grop						X			
8847	Grop					X				
9126	Stolphål						X			
9145	Stolphål						X			

Id	Anläggning/typ	Bergart	Brons	Bränd lera	Bränt ben	Flinta	Keramik	Kvarts	Obränt ben	Harts
9157	Grop						X			
9564	Stolphål						X			
9752	Grop						X			
9847	Grop			X	X	X	X			
9893	Grop		X	X	X	X				
10008	Kulturlager						X			
10550	Grop						X			
10667	Stolphål						X			
10781	Grop					X	X			
11067	Grop				X		X			
11241	Grop						X			
11514	Grop					X	X			
11556	Grop			X	X	X	X			
12054	Grävenhet					X	X			
12112	Grop						X			
12191	Grävenhet					X	X		X	
12192	Grävenhet				X	X	X			
12442	Grop				X	X	X			
12462	Grävenhet						X			
12464	Grävenhet				X	X				
12546	Grop					X				
13056	Härd					X	X			
13069	Kokgrop			X	X	X				
13125	Kokgrop						X			
13146	Härdgrop					X	X			
13178	Grop			X	X		X			
13189	Grop			X	X	X	X			
13199	Kokgrop			X	X	X	X			
13462	Grop			X		X	X			
13560	Grop			X	X	X	X			
13575	Härd						X			
13597	Grop	X		X	X	X	X			
13857	Stenpackning					X	X			
13924	Härdgrop			X	X	X	X	X		
14023	Stolphål						X			
14047	Stolphål					X				
200001	Lager						X			

Bilaga 5

Samtliga kontexter som daterats med keramik och ¹⁴C

A	Keramik (muntl. Torbjörn Brorsson)	¹⁴ C	Område
419	Yngre bronsålder		1
792	Yngre bronsålder		1
859	Period III–IV		1
2350	Yngre bronsålder		1
2369	Yngre bronsålder		1
2405	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
2483	Romersk järnålder		1
2510	Förromersk järnålder, romersk järnålder		1
2680	Yngre bronsålder, romersk järnålder		1
2933	Yngre bronsålder		1
2946	Yngre bronsålder		1
3125	Yngre bronsålder		1
3434	Yngre bronsålder, yngre bronsålder/förromersk järnålder, romersk järnålder		1
4124	Yngre bronsålder/förromersk järnålder	920–800 BC, period IV–V	1
4992	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
6185	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
6736	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
6969	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7057	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7092	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7106	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7263	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7430	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7528	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
7548	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
8613	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
9157	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
9564	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
9752	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
9893		1270–1040 BC, period III–IV	1
10008	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
10550	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
10781	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
11067	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
11241	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
11514	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
11556	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		1
12442	Period V–VI, yngre bronsålder, yngre bronsålder/förromersk järnålder	910–800 BC, period IV–V	1
13056	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
13125	Yngre bronsålder/förromersk järnålder	1160–930 BC, period III–IV	2
13146	Äldre järnålder		2
13178	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
13189	Yngre bronsålder, yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
13199		840–770 BC, period V	2
13462	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
13560	Yngre bronsålder	900–790 BC, period V	2

A	Keramik (muntl. Torbjörn Brorsson)	¹⁴ C	Område
13575	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
13597	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
200001	Yngre bronsålder/förromersk järnålder		2
Hus 1		250–410 AD, yngre romersk järnålder/ folkvandringstid	1
Hus 2		1400–1200 BC, period II–III	1
Hus 3		900–800 BC, period V	1
Hus 4		4690–4460 BC, senmesolitikum*	1

*Hus 4 är mycket snarlikt hus 2 och det förefaller troligt att de är tämligen samtida. Den tidiga dateringen beror förmodligen på inblandning av äldre material.

Sydsvensk Arkeologi AB rapportserie 2012

1. Fastigheten Kristianstad 4:4, Kristianstad stad. FU 2011. Christer Carlsson
2. Innerstaden I:14 – Södergatan, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2011. Ingrid Gustin
3. Skanörs kyrka och kyrkogård, Skanör med Falsterbo socken, Vellinge kommun. FU 2004 & 2005. Lars Salminen & Ingrid Gustin
4. Stallbyggnad vid Ugerups säteri, Köpinge socken, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
5. Invändiga arbeten i Vä kyrka, Vä socken, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
6. Husbyggnation inom fastigheten 61:113, Gualöv socken, Bromölla kommun. SU 2011. Christer Carlsson
7. Öllsjö 67:1, Skepparslöv socken, Kristianstad kommun. AU 2011. Ylva Wickberg
8. Skanör 40:12, Vellinge kommun. FU 2011. Per Sarnäs
9. Provgropar inom Kristianstad 4.4, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2011. Christer Carlsson
10. Vintrie Park – område CI, Fastighet Vintrie 20:1, Bunkeflo socken, Malmö kommun. FU 2011. Kristian Brink
11. Fastigheten Kristian IV, Rådhuset, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. SU 2011. Christer Carlsson
12. VA-ledningar i Järnväggsgatan m.fl., Ängelholm, Ängelholms kommun. FU 2011. Jan Kockum
13. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2012. Per Sarnäs
14. Kabeldragning vid Östra Centrum, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
15. Borgeby 16:8. Ny maskinhall 2011, Lomma kommun. FU & SU 2010–2011. Lars Salminen
16. Rödragning inom Kristianstad 93:1, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
17. Tygelsjö 76:1. Tygelsjö socken, Malmö kommun. FU 2011. Joakim Frejd
18. Kvarteret Minerva 24, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. FU, schaktövervakning 2012. Thomas Linderoth
19. Dösemarken – Limhamn 155:501, Malmö 126 & 129, Hyllie socken, Malmö Stad, Skåne. SU 2010. Åsa Berggren & Kristian Brink
20. Degeberga 26:3, Degeberga socken, Skåne. SU 2011. Tony Björk & Ylva Wickberg
21. Fjärrvärme i Vallgatan, Gamla Skeppsbron och Snidaregatan i Åhus, Åhus stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
22. Husie 172:123, Husie socken, Malmö kommun. SU 2011. Joakim Frejd.
23. Stävie kyrkogård, Stävie socken, Kävlinge kommun. FU 2009. Therese Ohlsson
24. Stjärnan I, Malmö stad, Malmö kommun. FU 2011. Therese Ohlsson.
25. Uranienborg. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson
26. Örja 1118, 11:1. Örja socken, Landskrona kommun. FU 2003. Lars Salminen & Therese Ohlsson.
27. Husvik. S:t Ibb socken, Landskrona kommun. FU 2003. Therese Ohlsson
28. Yngsjö 295:2 m.fl. Åhus socken, Kristianstad kommun. AU 2012. Thomas Linderoth
29. Limhamn 155:355 m.fl. Område I, Bunkeflo 24:1, Hyllie socken, Malmö kommun. AU 2012. Kristian Brink
30. Västra Klagstorp 56:1. Västra Klagstorps socken, Malmö kommun. FU 2012. Therese Ohlsson
31. Byte av elanläggningar i Sövde kyrka. Fornlämning 65, Sövde socken, Sjöbo kommun. FU, schaktövervakning 2012. Thomas Linderoth
32. Kv. Gamla staden 8:8, Mariakyrkan, Fornlämning RAÄ 42, Helsingborgs stad, Helsingborgs kommun. FU, schaktningsövervakning 2012. Thomas Linderoth
33. Härlöv 50–53, Kristianstad socken, Kristianstad kommun. SU 2010–2011. Ylva Wickberg
34. Jörgen Kristoffersen 6, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
35. Vattentornsvägen & Västra Boulevarden. Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Christer Carlsson
36. Kv. Möbelsnickaren 9. Åhus stad, Kristianstad kommun. FU 2011. Jan Kockum & Christer Carlsson
37. Stora Hammar 6:30, 16:136 & 16:137. Stora Hammar socken, Vellinge kommun. AU 2012. Per Sarnäs
38. Kristianstad 4:4 & 4:18, Kristianstad stad, Kristianstad kommun. FU 2012. Ylva Wickberg
39. Klagstorp 56:1, fornlämning nr 18, Västra Klagstorp socken, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth
40. Åsumtorp 54:30 m.fl. Kristianstad socken, Kristianstad kommun. FU 2011. Bertil Helgesson & Ylva Wickberg
41. Köpinge 21:24 m.fl., fornlämning 100, Stora Köpinge socken, Ystads kommun. SU 2011. Thomas Linderoth
42. Magnus Stenbock I, fornlämning 20, Malmö Stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth
43. Ändring av minneslund vid Jonstorps kyrka, Jonstorps socken, Höganäs kommun. FU 2012. Thomas Linderoth
44. Altona 21, Lybeck 10 & Innerstaden I:14, fornlämning 20, Malmö Stad, Malmö kommun. FU 2012. Thomas Linderoth
45. Vä 2:107, fornlämning 269 & 271, Vä socken, Kristianstads kommun. SU 2010. Bertil Helgesson

